

Isarhe iyiki Ize iyi Irhuka aka atseng

Utsutson ri itsi ubvur Irhuka

Irhuka unga atseng ubvur uwurɛ. Unga awu utsen abi Uyahuda na awu urhikita ikɛi. Unga ikɛi asi iwea ra angwɛ imesu Uyesu ru nyaka abika atseng abvur akɔɔ abika adzowe Isarhe Uyesu, bɔr utsar uwekpɔ ugɛ unga agbopunga nggu angwɛ imesu Uyesu abɔɔ (12). Iwe ugɛɛ atseng ubvur ha ru uteu Uroma. Atsenge ubvur uwurɛ ru Utiy-ofirhu bɔr Isarhe ha iwe iyi ubɛn unera.

Ubvur Irhuka irherha arherhe ri itsi Uyesu igɛ unga awu uner uwuku ufɔrh abi Uisrairha nu upfunga kishoo. Ubvur uwurɛ utirhi nggu Isarhe iyi anggɔm iyi imar Uyesu ni imasha nggu Isarhe iyi anggɔm iyi ififũ Uyesu ra afã. Ri Isarhe ha, Irhuka adɛyiwa umɛn ighongkɔ akarhãrhã nggu abika awe ru idamɛn.

Ísarhe iyɔɔ, awu ubvur uwurɛ ukpekũ umgbɔ utsɛng, undzumunga awe ra arherhe aki 1–2 nggu arherhe aki 9–19.

Ubvur uwurɛ urherha arherhe akarhãrhã ri itsi ifɛn-Num, Ipfu Isarsatangge, nu ítserye aka atserh aka atɔwe Uyesu ri itsernga, nu ikɛi ikpũ atorhkɛ Unum aka adɛyiwe abi upfung utsɛku unga aka atsũwe arhimmbɔ.

Abinkɛ aka awe umɔ

Utsutson ri itsi ubvur ha (1.1-4)

Imar nu useng Uyohana Uner Ubɔtisima nu Uyesu (1.5–2.52)

Itser Uyohana Uner Ub̄otisima (3.1-20)
Ub̄otisima Uyesu (3.21-22)
Atoku Uyesu (3.23-38)
Iviviri Uyesu ra arhum (4.1-13)
Itser Uyesu ru Ugarhirhi (4.14–9.50)
Uyesu ab̄ore Ugarhirhi na az̄ia Urusharhima
(9.51–19.27)
Usati Uyesu ukpu imaatak ru Urusharhima
(19.28–23.56)
Isisok Uyesu ra akpe, nu idzidzekanga, nu ikei
ififūnga ra af̄a (24.1-53)

Irhuka atsenge Utiyofirhu

¹ Anera arherhe aka atsu am̄enmb̄o atseng isarhe
abink̄e aka atsuafer ru um̄en.

² Atseng abink̄e um̄en iki igū ra angwī abika
anyā abin hā ra asumb̄o ri inggbaashia na awe
agār hā isarhe Arherhu-Num.

³ Nggee, a uteiya Utiyofirhu, umum iki
ingw̄edz̄en ni irhisa abina kishoo aka atirhi ri
inggbaashia, umum inyā azea ikei umum itsenga
ungo agb̄egb̄era.

⁴ Ngge itsú ungo uma uhweng idzidzerhe abink̄e
umb̄o aka amesuwa ungo.

As̄m imar Uyohana Uner Ub̄otisima

⁵ Ri ivang Uhiridu aka awu uyerhe Uyahudiya,
uwuku udzowe id̄em-Num nuw̄o agburh Uza-
kariya, awe ru ukpui Uabija. Uts̄enga Uarhisabatu
ikei awu unang Uharuna.

⁶ Uzakariya nggu Uarhisabatu arhika ra asu
Unum, ad̄osi Ikpem Uteijee kishoo asi igbamb̄o.

7 Bɔr umbɔ ashimbɔ nu ungwɛ, ubinkutsu Uarhisabatu awu ukpirh, umbɔ ikivarhambɔ aka akɔmbɔ.

8 Ivanga niyɔ ukpui ukpumbɔ Uzakariya awe ri itser, nu Uzakariya atɔ itser iyi uner uwuku udzowe idɛm-Num ra asu Unum.

9 Ru nyaka umbɔ aki itang avii asɛng abika adzowe idɛm-Num, umbɔ asɛng Uzakariya azĩ akpĩ abin isung ri Iya Uteijee.

10 Ivang iyiki ikpĩ abin isung hã iki iwe, anera abika adzowe igɔng ru Unum akɔng ru awiya anu ifɛn-Num.

11 Mɔcɛ ipfu itser Uteijee ha akapɛɛng ra asunga, idɛɛ udiku ubok ugha ubeu isung hã.

12 Ivang Uzakariya aka anyã unga, unga agbipa, iwei ifɛr unga.

13 Bɔr ipfu itser-Num hã igɔr unga igɛ, <<A Uzakariya, niba ugũo iwei, aka agũmbɔ ifɛn-Numngo. Utsɛngo Uarhisabatu awuri imara ungo uwɛkutsa, ungo utar itsoknga igburh Uyohana.

14 Unga awuri iwu ubin anggɔm nu itɛnamɛn ru ungo, imarnga iwuri itsu anera arhɛrhɛ agɔm anggɔm.

15 Unga awuri iwu uner ukugɔng ra asu Uteijee. Awu ufang unga asi íhwaa adɛ nu abin aka atsu afĩrhã, awuri itsuke unga Ipfu Isarsatangge ri imarnga.

16 Anera arhɛrhɛ ru Uisrairha unga awuri idzipa umbɔ azĩ ru Uteijee Unummbɔ.

17 Unga awuri inggbaashia azĩ ru Uteijee ha, ri ijee ipfu ru nyaki iyi Uirhiya, awuri itsu amɛn atei adzipa awe nggu angwɛmbɔ na adzipa abi iker itsi

umbɔ adɔsi itsoi abika arhurhika na atsu anera agbishi isiseimbɔ nggu Uteijee.>>

¹⁸ Uzakariya arhusu ipfu itser-Num hã agɛ, <<Umum ikorhu uguse ni ihweng rimi hã? Umumwi iki ikɔmum, nu imek utsɛmum iyɛ iki irhɛirhɛ.>>

¹⁹ Ipfu itser-Num hã igɔr unga igɛ, <<Awu umum Ujibrairhu. Umum idɛɛ ra asu Unum, awu unga adena umum ĩba irherha arherhe nggu ungo ni idɛyiwa ungo isarhe iyiki ize iyɛɛ.

²⁰ Ungu ucɛɛ, unu ukutata usi idɛɛ urherhungo arherhe utɛku unumkpi akɛɛ ha aka ikorhe, ubinkutsu ungo ushiɔ ru imangmang ru irhem arherhamum, arherha ha awuri iweke ri ivangyɛ ngge iki imɛ ngge iwe.>>

²¹ Ri ivang hã, anera aka adɛɛ adzɛu Uzakariya adzeidzeu ri ididãrhãnga ri Iya-Num.

²² Unga aka adzeka, unga afɔr irherha arherhe adaka nggu umbɔ. Umbɔ adiki ihwihweng agɛ anyãã irhi ri Iya-Num, ubinkutsu unga akpurha akũ aboka akorhu utsara na afɔr irhirherhe adaka.

²³ Ivang itsernga iki imaa, unga abvui azĩã ri iya.

²⁴ Inum hã iki imaa, utsɛnga Uarhisabatu adzur anaa, afɛɛ atɔɔ aseɪ ri iya, anera asi ihwengmbɔ.

²⁵ Uarhisabatu agɛ, <<Uteijee akorhuwa umum rimi. Ri inumyɛ unga aka amutuwa umum na atsũwã atsak ru umum ra asu anera!>>

Asɔm imar Uyesu

²⁶ Anaa Uarhisabatu awu ru ufɛ uwu utɔĩ, Unum adene ipfu itser-Num Ujibrairhu izĩ uteu Unazarat ra abĩ Ũgarhirhi.

27 Azĩ ru unakugbĩrhĩ anasi ihwengnga ukutsa aka awu ukarh unerwi aka agburh Uyusuf, unang Udauda. Itsok unakugbĩrhĩ hã igburh Umaryamu.

28 Ipfu itser-Num hã izĩ igər unga igε, <<Umum ighwe ungo unamata ukugəng, Uteijee awu nggu ungo.>>

29 Amən Umaryamu agũ ighong akarhãrhã ru urhem ighwe ha, na akaiferhkə ugε awu use ighwea iwe rimi.

30 Bər ipfu itser-Num hã igər unga igε, <<A Umaryamu, niba ugũa iwei. Unum unga amutuwa ungo.

31 Ungu uwuri ikə anaa umar ungwē, nu utar itsoknga igburh Uyesu.

32 Ungu awuri iwu ukugəng na awuri iyisa unga Ungwē Nggaa Uwuku Ugəng. Unum Uteijee awuri idzowuka unga anang isei iyerhe utenga Udauda,

33 nu unga awuri iwu uyerhe iya Uyakubu ug-bagbaa, iyerhanga isi ímaangge.>>

34 Umaryamu arhusu ipfu itser-Num hã agε, <<Iferha ha ikorhi iguse ni iwe? Umum uwi inasi ihweng ukutsa.>>

35 Ipfu itser-Num hã igər igε, <<Ipfu Isarsa-tangge iwuri icipuwa ru ungo, nu ijee iyi Nggaa Uwuku Ugəng itsira uzirhzĩnga nu ungo. Ngge itsú usarkasar ungwē hã ungo uku imar awuri iyisa unga Ungwē Unum.

36 Nggayε unapumbi Uarhisabatu awu ra anaa uwεkutsa afēē utōĩ nggu ikōnernga, umbə iki iyisa unga ukpirh.

37 Ubin usi ínangkpo Unum.>>

38 Umaryamu agε, <<Umum iwu ugār hũ Uteijee. Uneke iferha ha iwe ru umum ru nyaka ungo uku

ugər.>> Məce ipfu itser-Num hã ibərungge unga.

Umaryamu azĩ iyepu Uarhisabatu

³⁹ Ivang hã Umaryamu asok iki ifefetem azĩã ri igũ abĩ Uyahudiya.

⁴⁰ Unga atsĩ ri iya Uzakariya na aghwe Uarhisabatu.

⁴¹ Uarhisabatu aka agũ ighwe Umaryamu, irheng ungwẽ iso iniir ra ananga. Uarhisabatu awu nggu Ipfu Isarsatangge.

⁴² Unga atsu ivum agɛ, <<Ungo uwe ru idorh ru akatserh, nu idorh iwe nggu ungwẽwi ungo iki imar!

⁴³ Awu use utsu umum ikpo umata rimi, uyisa Uteijeemum asok aba ru umum?

⁴⁴ Ivangyɛ umum iki igũ irhak ighwengo ra atomum, irheng ungwẽ ra anaamum iso idẽẽ anggɔm.

⁴⁵ Idorh iwe nggu unga, aka awe ru imangmang agɛ arherhu Utejee aka arherhe nggu unga awuri itsuaferke.>>

Ubom Umaryamu

⁴⁶ Umaryamu agɛ,
<<Ipfumum ikpoi Utejee ha,

⁴⁷ nu ipfumum igɔmanggɔm

Unum aka awu uwuku ufɔrh umum,

⁴⁸ unga aka ayita umum
utsũwũ ugãrhãnga!

Utirhi icɛɛ undana kishoo awuri iyisa umum
uner idorh,

⁴⁹ ubinkutsu Uner Igɔng hã aka akorhe abin
akagɔng ru umum.

Itsoknga isarsatake.

⁵⁰ Atorhnga atẽrhã ru undana kishoo,

ra abika agũ iwei unga.

⁵¹ Unga aka akũ aboknga akorhi iferhe iyiki igang.
Unga aka asituwe abi aberi itsi ri iferhkombɔ.

⁵² Unga aka acipuwe ayehe
ra anang iseimbɔ,
na aberuwe abika arherhi itsi afafã.

⁵³ Unga aka atsu abi imerh ashuurmbɔ nggu abin
aka aze,
na adene abi ubin nggu abok akatãrhã.

⁵⁴ Unga aka ayikuwe ugãrhãnga Uisrairha,
na acorhuwe

⁵⁵ Uibrahim nu anangnga ugbagbaa,
ru nyaka unga aka arherhe nggu atokamen.>>

⁵⁶ Umaryamu aseĩ nggu Uarhisabatu ayoka afẽẽ
ataar na adãrha abvui azĩ ri iya.

Imar Uyohana Uner Ub̃tisima

⁵⁷ Ivang Uarhisabatu aka imar, unga amar
uwẽkutsa.

⁵⁸ Andakanga nu abi iyambɔ agũ ugẽ Uteijee
acorhuwe unga akarhãrhã, umbɔ agom anggom
nggu unga.

⁵⁹ Ru unum ukpu utarok umbɔ aka aba isorhuwe
ungwẽẽ, na abee itare itsok utenga ru unga ugẽ
Uzakariya,

⁶⁰ b̃or uyisa agẽ, <<Ĩĩ! Awuri iyisi itsoknga Uy-
ohana.>>

⁶¹ Umbɔ agor unga agẽ, <<Umbi ashimbi nu
unera ru ikarmbi aka awe ru itsok ikerẽ ha.>>

⁶² M̃oce umbɔ akũ abok akorhu utsara nu utesa
abee ihweng utesa awuri itar itsok ungwẽẽ igburh
ungaa.

⁶³ Unga arhusa umbɔ adzowe ubin itseng, nu anera kishoo adzeidzeu unga aka atseng, <<Itsoka igburh Uyohana.>>

⁶⁴ Kanying angwĩnga ayanga urhemnga ugarhe nu unga atirhunga arherhe na akpoi Unum.

⁶⁵ Iwei ifer umbɔ, ikɛi umbɔ atsĩmbɔ irherha arherhe ha amaa inanga kishoo ra abĩ ampũwã Uyahudiya.

⁶⁶ Uben unera aka igũ arherhe ha, unga akaiferhkɔ na arhusa age, <<Ungwẽwi awuri iwe agusenga?>> Ubinkutsu ubok Utejee uwe nggu unga.

Ubom Uzakariya

⁶⁷ Ute ungwẽhã Uzakariya awu nggu Ipfu Isarsa-tange na asom Arherhu-Num age,

⁶⁸ <<Umen ikpoi Utejee, Unum uwu Uisairha! Ubinkutsu unga aka iba ibvure anernga.

⁶⁹ Unga aka aberunga utsom ififorh ru umen ri iya ugãrhãnga Udauda,

⁷⁰ ru nyaka unga aka arherhe ra angwĩ asarkasar abika asom Arherhu-Numnga ishaisha.

⁷¹ Aforh umen ru ubok anggamtsakmen, nu kishoo abika akpẽna umen.

⁷² Adeyiwe atorhnga ra atokamen na ayitu usarkasar ibibemuwenga.

⁷³ Uyirhkpi unga aka ayirhe utemen Uibrahim,

⁷⁴ unga aka iforh umen ru ubok anggamtsakmen, na atsu umen isi igũmen iwei itõ itsernga,

⁷⁵ ri isisar nu irhirhika ra asunga ri inummen kishoo.

76 <<Ungo ungwẽmum, awuri iyisa ungo uner
uwuku usəm Arherhu-Num
uwu Nggaa Uwuku Ugəng.

Ubinkutsu ungo uwuri igbaashia uzĩ ugbishuwe
utsĩndĩ Uteijee,
unga adərha aba.

77 Ungo uwuri idzowe anernga ihwihweng ififərh
ri itsũwe arhimmbə.

78 Ubinkutsu atorh Unum aka adzaa umən,
unga atsu irhirhang ishaa unum iwuri idzeka
afā iba ru umən,

79 izĩ irhange abika awe ru uzĩ
nu abika awe ru uzirhzĩ akpe,

na adarh umən izārḥā nu utsĩndĩ uwuku udəər.>>

80 Uyohana aseng aba awu akerketawə ri ipfu,
na aseisa arhum utseku unumkpi unga aka adzek
ra asu abi Uisrairha.

2

Imar Uyesu *(Umat 1.18-25)*

1 Ri inum ḥā Ukaisar Uaugustu atsu umbə
avarhi irḥe anera ra abĩ Uroma ru upfunga.

2 Uvarhe ukpu inggbaashia nukpə ri ivang
Ukiriniyu aka awu ugomna ra abĩ Usuriya.

3 Anera kishoo asok azĩmbə iteumbə nu umbə
atseng umbə.

4 Nggee Uyusuf iganga adzeku uteu Unazarat ru
Ugarhirhi azĩ Uyahudiya, azĩā Ubaitarhami uteu
Udauda, ubinkutsu unga awu unang Udauda.

5 Unga azĩ umə umbə atseng unga nggu
Umaryamu, ukarhnga aka awu ra anaa.

⁶ Ivangye umbɔ aka awu umɔ, ivang iyiki imar ungwẽ iwengge.

⁷ Unga amar ukã ungwẽnga, uwɛkutsa. Unga abɛrh unga ra atorho na angwẽwe unga ru ukhukhɔɔ, ubinkutsu umbɔ asi ikpombɔ ubã anang inũ.

Abi idzɛu nu ípfu itser-Num

⁸ Ra abĩ hã abi idzɛu rabɔ ri idɛɛ iyɔɔ, anu idzɛu ídɔimbɔ ru untsuuka.

⁹ Ípfu itser Utejee akapɛɛng ru umbɔ, ikpikpoi Utejee irhange umbɔ, iwei ifɛr umbɔ.

¹⁰ Bɔr ípfu itser-Num hã igɔr umbɔ igɛ, <<Niba agũmbi iwei. Umum ikũwã umbi isarhe iyiki izeyɛ iki ikowe anera kishoo anggɔm akarhãrhã.

¹¹ Irherɛ ru uteu Udauda aka amarambɔ uwuku ufɔrh umbi, unga awu Ukiristo Utejee.

¹² Utsar ukpire, umbi awuri inyãmbi irheng ungwẽ iki ibɛrh ra atorho na angwẽwe unga ru ukhukhɔɔ.>>

¹³ Kanying ikpui ípfu itser-Num irhɛirhɛ, ngge aka apɛng nggu ípfu itser-Num hã akpoi Unum na agɔr age,

¹⁴ <<Akpoi Unum afafã ra afã,
nu ididɔɔr ru upfung iwe nggu abirabɛ
Unum aka amutuwe umbɔ.>>

¹⁵ Ivang ikpui ípfu itser-Num hã iki ibɔre umbɔ ni ifũngge ra afã, abi idzɛu ha agɔr adɔkambɔ age, <<Umɛn izĩmɛn Ubaitarhami izĩ inyãni ubinkpi uku ukorhe Utejee aka adɛyiwa ukpɔ ru umɛn.>>

¹⁶ Nggee umbɔ asok ififitem azĩmbɔ azĩ anyã Umaryamu nggu Uyusuf, nu irheng ungwẽ iki inũ ru ukhukhɔɔ.

17 Umbɔ aka anyã unga, umbɔ asome anera ubinkpi umbɔ aka adeyiwe umbɔ ri itsi ungwẽ hã,

18 nu kishoo abika agũ adzeidzeu ru ubinkpi abika idzeu idɔi ha aka arherhe nggu umbɔ.

19 Bɔr Umaryamu angwẽ iferha ha kishoo na akaiferhkɔ ake ra amenna.

20 Abi idzeu ha abvui azĩ na akpoi Unum ra abina kishoo umbɔ aka agũ na anyã, awu ru nyaka umbɔ aka adeyiwe umbɔ.

Adzowe Uyesu ri Iya-Num

21 Unum ukpu utɔrɔk uku uba uwe, ivang umbɔ iki isorhuwe unga usorhe, umbɔ atar itsoka igburh Uyesu, itsok iki ipfu itser-Num hã iki irherhe umbɔ adɔrha akɔ ananga.*

22 Ivang iyiki isorhuwe inyãwã iki iba itsuifer, ru nyaka ngge iki iwe ru Íkpem Umusa, Uyusuf nggu Umaryamu akũna unga azĩmbɔ Urusharhima umbɔ adzowe irheng ungwẽ ru Uteijee,

23 ru nyaka umbɔ aka atseng ri Íkpem Uteijee ugɛ, <<Uben ukã ungwẽ uwuku utsa, awuri itsũ unga awu uwu Uteijee.>>†

24 Ikɛi na adzowe idɛm-Num, ru nyaka ngge iki iwe ri Íkpem Uteijee, <<Anurhɛu iya avaa, use angwẽ anurhɛu avaa.>>‡

25 Ri ivang hã unera nuwɔ ru Urusharhima itsoka igburh Usimiyon. Awu uner uwuku urhika, agũ iwei Unum na adzeu abee inyã ififorh Uis-rairha, awu nggu Ipfu Isarsatangge ri itsinga.

* **2:21** Àka anyã ikɛi: Urha 12.3; Irh 1.31. † **2:23** Àka anyã ikɛi: Idzi 13.2,12. ‡ **2:24** Àka anyã ikɛi: Urha 12.8.

²⁶ Ipfu Isarsatangge iki isə mukūngge unga igε, unga asi ikpea utseku unga aka inyā Ukiristo uwu Uteijee.

²⁷ Ipfu-Num ikūna unga izīngge ru ufəm Iya-Num. Ivang utesa nggu uyisa Uyesu aka akūna unga aba nu umbə akorhuwe ubinkpi agbeyambə aka agər ri Ikpem Umusa,

²⁸ Usimiyon ayēi unga ra aboka na akpoi Unum agε,

²⁹ <<A Uteijee uner ijee kishoo,
ru nyaka ungo uku urherhe,
uneke ugār hāngo azī uku utəə icε, ru nyaka
ungo uku ubemuwe.

³⁰ Ubinkutsu asumum anyāke ififər hngo,

³¹ iyiriye ungo uku ugbisha ra asu anera kishoo,

³² irhirhang irhang idēyiwe atsen abi Uyahuda,
nu ikpikpoi ra anerngo abi Uisrairha.>>

³³ Uyisa nu utesa adzeidzeu ubinkpi Usimiyon aka arherhe ri itsinga.

³⁴ Məce Usimiyon atsuke idorh ru umbə na agər Umaryamu, uyisunga agε, <<Ungwē uwurε, unga awuri ikū igbigba nu isisok anera arherhe ri Uisrairha, na awuri iwu utsar ukpuku ukpukpē.

³⁵ Ngge itsū ifər h kə amən anera arherhe iwuri idzekangge ra awiya. Ikei ungo uwuri igūo ighong ru nyaki ikon iki itar ikpuingo.>>

³⁶ Umō ikei utserh uwuku usəm Arherhu-Num Uhanatu, unapa Ufanuyirha unang Uasher. Aka akōō akarhār hā, apfuna aseī nggu utsaka imeka utəəva nu utsaka ashia.

³⁷ Məce unga awu utsər hāpfu ri imeka isəka utərək nu imeka inaa. Unga asi isoka ri Iya-Num,

nu utsuu na atenum akpurha adēē ikpem igha ubin na adzowe igōng nu ifen-Num.

³⁸ Asok abanga ru umbō ri ivang hā, unga atar uwεε ru Unum, na arherha arherhe ri itsi ungwē hā nggu kishoo abika adzeu unum ukpuku ufōrh Urusharhima.

³⁹ Umbō aka amaa abina kishoo aki Íkpem Utei-jee, umbō apfuri azĩmbō utepumbō Unazarat ru Ugarhirhi.

⁴⁰ Ungwēē aseng na aker, na awu nggu itsoi, nu imimutu Unum iwe nggu unga.

Ungwē hā Uyesu ri Iya-Num

⁴¹ Uben amēka utesa nggu uyisa aka isaka azĩ Irhowa Iyiki Igar Utōng ru Urusharhima.

⁴² Unga aka awu imēka usōkdūmēn umbō akūna unga azĩmbō irhowa ha ru nyaka agbeyambō.

⁴³ Irhowa ha iki imaa, umbō apfuri azĩmbō usoi, ungwē hā Uyesu adēē unga ra andzing ru Urusharhima, utesa nu uyisa amōrmbo.

⁴⁴ Akaiferhkō agε awu nggu umbō, na azēr hā amaambō unuma unying. Na atirhi irhisa unga ra abimbō nu awērhambo.

⁴⁵ Umbō aka asi inyāmbō unga, umbō abvui azĩmbō Urusharhima anumbō irhisa unga.

⁴⁶ Amaambō inuma itaar na adōrha anyā unga ru ufōm Iya-Num, aseī nggu abika amesuwe, anu igosha umbō na anu irhusa umbō arherhe.

⁴⁷ Uben unera aka igū unga akpurha adzeidzeu ri ihwihwēngnga nu idzipa arherhanga.

⁴⁸ Ivang utesa nggu uyisa aka anyā unga, umbō agū idzeu akarhār hā. Uyisa agōr unga agε, <<A ungwēmum, awu use utsu ungo ukorhuwa umēn

rimi? Unyã utengo nggu umum iki isham asumen ibeea ungo, ikɛi amɛnmɛn aghong akarhãrhã umɛn iki isi inyãmɛn ungo.>>

⁴⁹ Unga arhusa umbɔ agɛ, <<Awu use utsu umbi abeea umum? Umbi asi ihwɛngmbi agɛ awu ufang umum iki iwe ri iya Utemum?>>

⁵⁰ Bɔr umbɔ asi ihwɛngmbɔ ubinkpi unga aka arherhe nggu umbɔ.

⁵¹ Mɔcɛ unga adɔsa umbɔ, umbɔ azĩmbɔ Un-azarat na agũna umbɔ. Bɔr uyisunga angwẽ arherha ha kishoo ra amɛnnga.

⁵² Uyesu aseng nggu itsoi, nu iker iyor, na akpo izama ra anang Unum nu anera.

3

*Uyohana Uner Ubɔtisima
agbishu utsĩndĩã*

(Umat 3.1-12; Umar 1.1-8; Uyoh 1.19-28)

¹ Ri imeka iyi usɔka ni imeka itõõ iyi iyerhe Ukaisar Utibariya, Ubuntu Ubirhatu awu ugomna Uyahudiya. Uhiridu atõ itser iyerhe Ugarhirhi, ungwẽmbɔ Ufirhibu unga agha iyerhe Uiturhiya nu Utarakunita, nu Urhisaniya atõ itser iyerhe Uabirhene.

² Ri ivang hã umbɔ Uhanana nggu Ukayafa aka awu Ukugɔng Uwuku Udzowe Idɛm-Num. Arherhu-Num aba ru Uyohana ungwẽ Uzakariya ra arhum.

³ Nggee Uyohana aba, asorhuwe ubɔtisima ru Azẽ Urdun na adzowe isarhe iyi idzidzipa iyiki itsũwe arhim.

⁴ Ru nyaka ngge iki itsɛng ru ubvur uner uwuku usɔm Arherhu-Num Uishaya igɛ,

<<Urhēm uner udŭwã ra arhum ugε,

<Àka agbisha anang Uteijee,

àka agbisha atsĩndĩnga uku urhirhiki.

⁵ Awuri itsu abĩ atəke ubən izērhi,

na asim ifŭrhã ni igũ asituwe,

awuri ivii atsĩndĩ akika anyɔsha awe uku
urhirhiki.

Na agbisha atsĩndĩ akika arhurhuta ake
aghwərhe.

⁶ Nu anera kishoo awuri inyãmbɔ ififərɔh Unum.>

>>*

⁷ Uyohana agər anera kishoo aka akəng aba
ru unga asorhuwe umbɔ ubətisima agε, <<Umbi
angwē ibvui! Ungaa adɛyiwa umbi itĩ avəm Unum
aka iba unuma?

⁸ Àka atō itseryε iki idɛyiwe idzidzipambi. Àka
aneke igər ra amənmbi agε, <Uibrahim unga awu
utəmən.> Ubinkutsu, umum idɛyiwa umbi Unum
awea ri ijee unga aka itsu atarh akεε ake awe
awəkaci ru Uibrahim.

⁹ Icεε anggāi iki idēēngge ra anũnang acucii,
ubən ucucii uku usi ighwər umgbɔ ikpŭrhã iyiki ize
umbɔ awuri igbər umgbɔ atsuku urha.>>

¹⁰ Ikikənga kishoo irhusa unga igε, <<Ude umən
ikorhi uguse?>>

¹¹ Uyohana agər umbɔ agε, <<Unera aka awu
ra atorho avaa, unga agaar unying adzowe
undəkanga aka ashia, nu uwuruwĩ aka awu ru
ubingha, akorhe rimi hã.>>

¹² Abika ayesu ikirbi abĩ, aba umbɔ isorhu
ubətisima arhusa unga ikεi agε, <<A uner imesa,
umən igamən ikorhu ugusemən?>>

* **3:6** Àka anyã ikεi: Uish 40.3-5.

¹³ Unga agər umbə agɛ, <<Niba ayɛi agarmbi ubinkpi umbə aka atsuka umbi.>>

¹⁴ Umə abi iwa arhusa unga agɛ, <<Umɛn igamɛn ikorhu ugusemɛn?>>

Unga agər umbə agɛ, <<Niba avurm̃bi uhwɛk, niba agbɛrangwĩ atsukukumbi anera, àka ashur nggu ugbɛtambi.>>

¹⁵ Anera aka afosi ibiba Ukiristo, arhusa adəkambə agɛ, <<Awu Uyohana unga Ukiristo ha?>>

¹⁶ Uyohana agər umbə kishoo agɛ, <<Umun isorhuwa umbi ubətisima nggu amɛ̃, bər uwəə ruwə abarə, awuri ijee ananga umum. Abadaknga umum isi ídɛ̃ inggarhukū arhisa. Unga awuri isorhuwa umbi ubətisima nggu Ipfu Isarsatangge nu urha.

¹⁷ Utak ukpuku utsek̃ku itsemnga uwu ru uboknga. Awuri itsek̃ki ishāa itsemnga itɛ̃tenangge azĩ atsuku ungbanga, na akpĩwe uhwenga ru urhakpi uku usi írhimkpə.>>

¹⁸ Nu irhɛm iyəə irhɛirhɛ Uyohana aka akū adam anera na adzowe Isarhe Iyiki Ize ra anera.

¹⁹ Uyohana atserhu uyerhe Uhiridu, ri itsi Uhirudiya utserha ungwɛmbə, nu kishoo amɛn akatār̃hā akəə Uhiridu aka akorhe.

²⁰ Uhiridu ashəi arherhe akəə atoma ikɛi, ag-bange Uyohana Uner Ubətisima ru ugborzĩ.

Ubətisima Uyesu

(Umat 3.13-17; Umar 1.9-11)

²¹ Ivangyɛ anera kishoo aka asorhu ubətisima, Uyesu asorhunga iganga. Unga aka adɛ̃ɛ ifɛn-Num, afā adiki iyanga,

²² Ipfu Isarsatangge ru nyaku unurhεu icipuwa ni itsinga, urhεm udzeka afā ugər uge, <<Ungo uwu Ungwēmum uwuruwi umum iki ibema. Nggū ungo umum igūibεn.>>

Atoku Uyesu
(Umat 1.1-17)

²³ Ivangyε Uyesu aka ayoka imeka isəka itaar, unga aka atirhi itsernga. Anera akaiferhkə unga awu ungwē Uyusuf ungwē Uherhi,

²⁴ Uherhi ungwē Umatat, Umatat ungwē Urhawi,
Urhawi ungwē Umarhki, Umarhki ungwē Uyanna,
Uyanna ungwē Uyusuf,

²⁵ Uyusuf ungwē Umatatiya,
Umatatiya ungwē Uamos, Uamos ungwē Unahum,
Unahum ungwē Uhasrhi, Uhasrhi ungwē Unajaya,

²⁶ Unajaya ungwē Umaata, Umaata ungwē Umatatiya,
Umatatiya ungwē Ushimeya, Ushimeya ungwē Ujosek,

Ujosek ungwē Ujoda,

²⁷ Ujoda ungwē Ujowanan,
Ujowanan ungwē Uresa, Uresa ungwē Uzerubaberh,

Uzerubaberh ungwē Usheyarhtiyerh,
Usheyarhtiyerh ungwē Uniri,

²⁸ Uniri ungwē Umarhki, Umarhki ungwē Uaddi,
Uaddi ungwē Ukosama, Ukosama ungwē Uerhmadama,
Uerhmadama ungwē Uer,

29 Uer ungwẽ Ujoshuwa,
Ujoshuwa ungwẽ Uerhiyeza, Uerhiyeza ungwẽ
Ujorima,
Ujorima ungwẽ Umatat, Umatat ungwẽ Urhawi,
30 Urhawi ungwẽ Usiman, Usiman ungwẽ
Uyahuda,
Uyahuda ungwẽ Uyusuf, Uyusuf ungwẽ Uy-
onam,
Uyonam ungwẽ Uerhiyakim,
31 Uerhiyakim ungwẽ Umerheya,
Umerheya ungwẽ Umena, Umena ungwẽ Umat-
tata,
Umattata ungwẽ Unatan, Unatan ungwẽ
Udauda,
32 Udauda ungwẽ Ujesse, Ujesse ungwẽ Uobida,
Uobida ungwẽ Ubo'aza, Ubo'aza ungwẽ Us-
arhmon,
Usarhmon ungwẽ Unashon,
33 Unashon ungwẽ Uamminadab,
Uamminadab ungwẽ Uaram, Uaram ungwẽ
Uhezuron,
Uhezuron ungwẽ Ufereza, Ufereza ungwẽ
Uyahuda,
34 Uyahuda ungwẽ Uyakubu, Uyakubu ungwẽ
Uishaku,
Uishaku ungwẽ Uibrahim, Uibrahim ungwẽ
Utera,
Utera ungwẽ Unahor,
35 Unahor ungwẽ Userug,
Userug ungwẽ Ureyu, Ureyu ungwẽ Uferheg,
Uferheg ungwẽ Ueber, Ueber ungwẽ Usherha,
36 Usherha ungwẽ Ukenan, Ukenan ungwẽ Uar-
fakshad,

Uarfakshad ungwẽ Ushem, Ushem ungwẽ Un-
 uhu,
 Unuhu ungwẽ Urhamek,
³⁷Urhamek ungwẽ Umetuserha,
 Umetuserha ungwẽ Uenok, Uenok ungwẽ
 Uyared,
 Uyared ungwẽ Umaharharherh, Uma-
 harharherh ungwẽ Ukenan,
³⁸Ukenan ungwẽ Uenosh, Uenosh ungwẽ Uset,
 Uset ungwẽ Uadamu, Uadamu ungwẽ Unum.

4

Aviru Uyesu

(Umat 4.1-11; Umar 1.12-13)

¹Uyesu awu nggu Ipfu-Num, adzeku Azẽ Urdun,
 Ipfu ikũna unga izĩngge ra arhum.

²Umə unga amaa inuma isoka inaa Undenggũ
 adeya unga. Ri inum hã unga asi ighaa ubingha.
 Inum hã iki imaa, imerh ifer unga.

³Undenggũ agor unga age, <<Ungo uba uwu
 Ungwẽ Unum, ugor utarh ukpire ukpə uwu ub-
 ingha.>>

⁴Uyesu agor unga age, <<Itseng Arherhu-Num
 igor igε, <Asi iwea ubingha ukpekũ itsu unera
 abεk.>*>>

⁵Undenggũ akũna unga afũã ra anang afafã na
 adeyiwe unga kanying iyerhu upfung kishoo.

⁶Məce unga agor unga age, <<Umun iwuri idza-
 amum ungo ijee ra abĩã kishoo ni idzaa ungo
 ikpikpoingge, ubinkutsu aka adzaa ru umum, nu
 umum idẽẽ indzowukũ uben unera umum iki ibee.

* **4:4** Àka anyã ikεi: Iva 8.3.

⁷ Nggee ungo uba udzaango umum igɔng, ukpɔ uwuri iwu ukpungo kishoo.>>

⁸ Uyesu age, <<Itseng Arherhu-Num igɔrngge uge, <Udzowe igɔng ru Uteijee Unumngo nu uwu ugãrhãnga ukpekũ.> †>>

⁹ Undenggũ akũna unga azĩã Urusharhima, na atsu unga adẽẽ ra afafã ni itsi uvi Iya-Num, na agɔr unga age, <<Ungo uba uwu Ungwẽ Unum, upur ucipa ru nggeεε,

¹⁰ ubinkutsu itseng igɔr ige,
<< <Unga awuri itsu ípfu itsernga ngge ingwẽdzen ni ikaa ungo,

¹¹ ngge iwuri ikpɔm ungo ra afafã ra abokngge, utsur ungo ukwɛɔ undaidakngo nu utarh.> ‡>>

¹² Uyesu agɔr unga age, <<Itseng Arherhu-Num igɔr uge, <Ungo niba ivirungo Uteijee Unumngo.> §>>

¹³ Ivangye Undenggũ aka amaa ideya unga kishoo, unga nekuka unga utseku ivang iyikise.

Akpẽmbɔ Uyesu ru Unazarat
(Umat 13.53-58; Umar 6.1-6)

¹⁴ Mɔce Uyesu abvui azĩã abĩ Ugarhirhi ri ijee Ipfu-Num, isarhe ri itsinga itêrhã imaangge abĩã kishoo.

¹⁵ Unga amesuwe ra abã ifen-Nummbɔ, nu uben unera akpoi unga.

¹⁶ Unga azĩã Unazarat, ra anangke umbɔ aka akpɔm unga, ru unum ukpuku uwosha unga azĩ

† 4:8 Àka anyã ikei: Iva 6.13. ‡ 4:11 Àka anyã ikei: Amb 91.11,12.

§ 4:12 Àka anyã ikei: Iva 6.16.

atsĩã ru ubã ifɛn-Num, ru nyaka unga aka abayi.
Unga asok adẽẽ abee ivarhu uvarhe.

¹⁷ Umbɔ adzowe ubvur uku ufeta uwu uner
uwuku usɔm Arherhu-Num Uishaya, unga aka
ayanga, unga akpo anangkɛ iki itsɛng igɛ,

¹⁸ <<Ipfu Uteijee iwu nggu umum,
ubinkutsu unga aka adzukuwa umum atsei
akika adzowe Isarhe Iyiki Ize ra atsũwã.
Unga aka adena umum idũwã itsũwe abirabɛ umbɔ
aka abow ru ugborzĩ
ni iyanguwe asu abi ibvuta
ni ifɔne abika ahwa ayetnum.

¹⁹ Izĩ idũwã imɛk umatu Uteijee.>>*

²⁰ Mɔcɛ unga afetu ubvura, adzowuka umgbɔ ru
uner itsera ru ubã ifɛn-Num hã na aseisa. Asumbɔ
kishoo ru ubã ifɛn-Num hã awing arhi unga.

²¹ Nu unga atirhi agɔr umbɔ agɛ, <<Irherɛ
Arherhu-Num akɛɛ atsuafɛrke ri igigũmbi.>>

²² Kishoo arherhe iki ize ri itsinga na adzei-
dzeu irhɛm iyiki ize iyiriye iki idzeka ra angwĩnga.
Umbɔ arhusa agɛ, <<Asi iwea ungwẽ Uyusuf nuwi?
>>

²³ Uyesu agɔr umbɔ agɛ, <<Idzidzɛrhe umbi
awuri idzaambi umum unyaka arherhe agɛ,
<Unera agɔu ukerhuwe itsikamngo! Umbi ikɛi
awuri igɔrmbi umum ugɛ, ukorhe nggimi ru
utepungo ubinkpi umɛn iki igũ ugɛ ungo ukorhe
ru Ukafanahum.> >>

²⁴ <<Umun indɛyiwa umbi idzidzɛrhe, uner
uwuku usɔm Arherhu-Num asi isaka ikpoa imor
ru utepunga.

* **4:19** Àka anyã ikɛi: Uish 61.1,2.

²⁵ Umum isoma umbi idzidzerhe, atsêrhâpfu awu arherhe ru Uisrairha ri ivang uner uwuku usom Arherhu-Num Uirhiya, inai iki isi idoiŋge imeka itaar nu utenga rimôô imerh akarhârâhâ imaangge abîâ.

²⁶ Rimi hâ asi idene Uirhiya azîâ ru unyinga umbô na adene unga azî ru utsêrhâpfu ru Uzarefat ra abî Usidon.

²⁷ Ikêi ru Uisrairha abi ingbim awu arherhe ri ivang uner uwuku usom Arherhu-Num Uerhisha, rimi hâ unera asi ikerhunga, Una'aman ukpekû, utsa Usuriya.>>

²⁸ Anera kishoo ru abâ ifen-Num hâ, amênmbô asoke umbô aka agû rimi.

²⁹ Umbô asok agbîrhâ unga adzek ru utepa, na akûna unga azîmbô ni ishi igûa, ra anangke utepa uku uwe, abee iyira unga agôrâhâ.

³⁰ Bôr unga azêrhâ atong ra ateumbô azîâ udînga.

Uyesu awayiwe ipfu iyiki ibewe

(Umar 1.21-28)

³¹ Mōcē, unga azîâ Ukafanahum ru uteu ukpōō ra abî Ugarhirhi, ru unum ukpuku uwosha amesuwe anera.

³² Umbô adzeidzeu nggu imesanga ubinkutsu isarhanga iwu nggu ijee.

³³ Ru abâ ifen-Num hâ uner uwōō awe ru ipfu iyiki ibewe. Unga atsarhi irhaknga ikerketangge atsu ivum age,

³⁴ <<Iyee! Ungu ubee use nggu umên Uyesu uner Unazarat? Ungu uba itsîme umên? Umum ihwêng ungu uwu usarkasar uwu Unum!>>

³⁵ Uyesu atserha ngge age, <<Unukutata! Up-fudzeka ru unga!>> Mōcē ipfu iyiki ibewe ha

ashupa unga atar ra ateumbɔ kishoo, ni inekungge unga, isi inayikungge unga.

³⁶ Anera kishoo adzeidzeu na agɔr adɔkambɔ age, <<Arherhake awu ikpũ akasong? Nggu iker nu ijee unga atsu ípfu iyiki ibewe ngge ipfudzeka! >>

³⁷ Isarhe ri itsinga itêrhã imaangge ikãwã anang hã.

*Arherhe anera Uyesu aka akerhuwe
(Umat 8.14-17; Umar 1.29-34)*

³⁸ Uyesu asoku ubã ifen-Num hã azĩã ri iya Usiman. Mɔce uyisa utserha Usiman iyora imani akarhãrhã, umbɔ arhusu Uyesu ama ayike unga.

³⁹ Nggee unga agbapfu akhapa ru unga na atserhi imani anii iyor, ngge idzengge ru unga. Unga asok kanying azĩã agashuka umbɔ amẽ aka ahwa.

⁴⁰ Ivang urheε uku uwe, anera akũ abi ikpũ irhãrhã aba ru Uyesu atsorha aboknga, anyin-ganying, akerhuwe umbɔ.

⁴¹ Ikɛi ípfu iyiki ibewe ha adzeka ra anera arherhe itsu ivum age, <<Ungo uwu Ungwẽ Unum! >> Bɔr unga atserha ngge, unga asi ibeenga ineke ngge idzipa arherhe, ubinkutsu ngge ihwengngge unga aka awu Ukiristo.

⁴² Ukpe uku usar, Uyesu adzek azĩã anangke aka awu uku utata. Anera anu ibeea unga, umbɔ aka anyã unga, umbɔ abee iden unga utsur unga nekuka umbɔ.

⁴³ Bɔr unga age, <<Awu ufang umum idzowe Isarhe Iyiki Ize iyi Iyerhe Unum ri iteu iyɔɔ ikɛi, ngge itsu umbɔ adena umum ĩba.>>

44 Nu unga adēēnga idzowe isarhe ra abā ifen-Num Uyahudiya.

5

Uyisa angwē imesa abi inggbaashia
(Umat 4.18-22; Umar 1.16-20)

¹ Unuma nukpɔ Uyesu adēē ni ifen ukau Ujanisarat, anera arherhe afī adzipa unga na akpeto ani igosha Arherhu-Num.

² Unga anyā akhukhɔɔ avaa aka adēē ri ifen amē, abi udem aka aden, na adēē isorh igbermbɔ.

³ Unga atsī ru ukhukhɔɔ uwu Usiman, na ashōrhā unga agɔpa atsī ukunjiir ru ukau ha. Umɔ unga aseɪ nu ukhukhɔɔ ha na amesuwe anera.

⁴ Unga aka amaa arherhe, unga agɔr Usiman, agɛ, <<Aka atsī ra anang aka aghora na atsu igbermbi adzui.>>

⁵ Usiman agɔr unga agɛ, <<A Uteiya, umen imaa utsuu itēwā, isi idzurmen ubin. Bɔr ri igigɔrngo, umum itsukū igber ha.>>

⁶ Umbɔ aka atsu igber ha, umbɔ adzui aberh arherhe ake atsu igbermbɔ itirhi ipupa.

⁷ Umbɔ akorhuwe utsara ra adɔkambɔ ru ukhukhɔɔmbɔ aba ayike umbɔ. Umbɔ aka aba atsu aberh ake atɔk akhukhɔɔmbɔ, akhukhɔɔ ha akpurha abee ididek.

⁸ Usiman Ubitru aka anyā rimi, unga agba ra atsurhuk Uyesu na agɛ, <<A Uteijee, ugɔpa ru umum, umum iwu uner arhim!>>

⁹ Ubinkutsu unga nggu abirabɛ aka awu nggu unga kishoo adzeidzeu ra arherha aberh ha umbɔ aka adzui.

¹⁰ Awu umbɔ Uyaku nggu Uyohana, angwẽ Uz-abadi, awerhi itser Usiman.

Mɔcɛ Uyesu agɔr Usiman, agɛ, <<Niba ugũa iwei, utirhi icɛɛ ungo uwuri idzui anera.>>

¹¹ Nggee umbɔ ayii akhukhɔmbɔ adzeka nu ubang ukau ha. Umbɔ aneke abinmbɔ kishoo na adɔsa unga.

Uner irhãrhĩ ingbim

(Umat 8.1-4; Umar 1.40-45)

¹² Ivang hã niyɔ Uyesu awu ru uteu ukpɔɔ, uner uwɔɔ aba awuri irhãrhĩ ingbim. Unga aka anyã Uyesu, unga agba ra asunga na ashõrhã unga agɛ, <<A Uteijee, ungo uba ubemungo, ungo udẽẽ ukerhuwango umum.>>

¹³ Uyesu aberu uboknga abangu uner irhãrhĩ ingbim hã, na agɛ, <<Uмум ãbeemum, ukerhe!>> Kanying ingbimnga ikerhungge.

¹⁴ Mɔcɛ Uyesu avange unga agɛ, <<Niba udeyiɔ unera, bɔr uzĩ udeyiwe itsingo ra abika adzowe idɛm-Num, nu udzowe idɛm-Num iyiki ikikerhe Umusa aka atsuka umbi, ngge iwu utsara ra anera ugɛ ungo uku ukerhungo.>>

¹⁵ Bɔr rimi hã isarhanga itẽrhã imaangge inanga, ngge itsú anera arhẽrhẽ aba igũ unga na akpo ikikerhe ri irhãrhãmbɔ.

¹⁶ Bɔr Uyesu aka isaka adzek ikiyikanga anu ifɛn-Num ra arhum.

Uyesu akerhuwe irhãrhĩ ishai iyor

(Umat 9.1-8; Umar 2.1-12)

¹⁷ Unuma nukpɔ Uyesu adẽẽ imesuwe anera, abi Ufarisi nggu abika amesi Íkpem Umusa, adzek kishoo ri iteu iyiki ici iki iwe ru Ugarhirhi nu

Uyahudiya nu Urusharhima, asei umɔ. Ijee iyi Uteijee iwu nggu unga iyiki ikerhuwe abi irhārḥā.

¹⁸ Mɔcɛ abɔɔ atsā uner irhārḥī ishai iyor nu ufar abee ikūna unga atsī ri iya azī angwēwe unga ra asu Uyesu.

¹⁹ Ivangyɛ umbɔ aka asi ikpombɔ anang aka atsīā, ubinkutsu anera arḥembɔ, umbɔ afū ni itsi uvi ati uvi ha na acipuwe unga nu ufarnga ra asu Uyesu ra ateu anera.

²⁰ Ivang Uyesu aka anyā imangmangmbɔ, unga agɛ, <<A uwee, aka atsūwāmbɔ arhimngo.>>

²¹ Abi Ufarisi na abika amesuwe Ikpem atirhi ikaiferhkɔ ra amɛnmbɔ agɛ, <<Awu ungaa nuwi arhenu Unum! Ungaa adēē atsūwe arhim uba asi iwea Unum ikiyikanga?>>

²² Uyesu aka ahwɛnga iferhkɔmbɔ, unga arhusa umbɔ agɛ, <<Awu use utsu umbi anu ikaiferhkɔ rimi ra amɛnmbi?

²³ Akasong asi ighongke irherhe, umum iki igɔr, <Àka atsūwāmbɔ arhimngo,> use igɔr igɛ, <Usiso uzērḥū uzērḥā?>

²⁴ Bɔr ngge itsú umbi ahwɛng ugɛ Ungwē-Ner awea ri ijee iyiki itsūwe arhim ru upfung.>> Mɔcɛ unga agɔr uner ishai iyor ha agɛ, <<Umun igɔr ungo, usisok, ufetu ufarngo uzī ri iya!>>

²⁵ Kanying utsa ha abera asok ra asumbɔ, afetu ufarnga, akai izī ri iya na akpoi Unum.

²⁶ Ubɛn unera adzeidzeu na akpoi Unum. Umbɔ awe nggu iwei na agɛ, <<Umen inyāmen abin idzeu irhere!>>

*Uyesu ayisu Urhawi
(Umat 9.9-13; Umar 2.13-17)*

²⁷ Akεε ha aka amaa, Uyesu adzek anyã uner uwuku uyεi ikirbi abĩ itsoka igburh Urhawi ase ra anang itsernga. Uyesu agor unga agε, <<Udɔsa umum!>>

²⁸ Urhawi asok nekuka uben ubin na adɔsa unga.

²⁹ Mɔcε Urhawi azεke Uyesu irhowa iyiki igɔng ri iyanga, arherhε abika ayεsu ikirbi abĩ nu abɔɔ atɔk agha nggu umbɔ.

³⁰ Bɔr abi Ufarisi nu abika amesuwe Ikpem Umusa aka awu ru ukpui agbeyambɔ akũ arherhe aba ra angwε imesa Uyesu agε, <<Awu use utsu umbi agha na ahwa nggu abika ayεsu ikirbi abĩ nu abi arhim?>>

³¹ Uyesu agor umbɔ agε, <<Asi iwea abika aker abee uner agɔu, bɔr abi irhār hā.

³² Umum isi ĩbamum iyisa abika arhurhika, bɔr umum ĩba iyisa abi arhim umbɔ adzipa ra arhimmbɔ.>>

*Arhusu Uyesu arherhi
ikpem igha ubin*

(Umat 9.14-17; Umar 2.18-22)

³³ Umbɔ agor unga agε, <<Angwε imesu Uyohana aka isaka akpemmbɔ igha ubin na afenmbɔ Unum, nu angwε imesa abi Ufarisi, bɔr abingo agha na ahwa.>>

³⁴ Uyesu agor umbɔ agε, <<Umbi adẽẽ atsu awerhu uner utsεrh uwuku ufa akpemmbɔ igha ubinghanga na awu nggu umbɔ?

³⁵ Ivanga niyɔ ibarɔ awuri inyangukumbɔ uner utsεrh uwuku ufa ru umbɔ, ivang ha niyɔ umbɔ aka ikpem igha ubin.>>

³⁶ Iƙei asome umbɔ unyaka arherhe agɛ, <<Unera asi ízharha atorho aka afa akũ abipunga nu atorho akagbe. Unga aba akorhunga rimi, unga adakuwe atorho aka afa ha, nu atorho aka afa ha asi íweke ru nyaku akika akagbe ha.

³⁷ Asi ítsumbɔ amẽ inebi aka afa ru ubãĩ uwuku ugbe. Ungo uba utsukɔ, ubãĩ uwuku ugbe ha ukpurhu uyar, amẽ inebi ha akpurha adzêrhã ra abĩ, ubãĩ hã uwuri iwu ibem.*

³⁸ Bɔr, awu ufang umbɔ atsu amẽ inebi aka afa ra ambãĩ aka afa!

³⁹ Unera asi íbemunga ihwa amẽ inebi aka afa, unga aba aka ahwaa akagbe. Awuri igɔr agɛ, <Akagbe azeke aka afa.> >>

6

Uteijee unum ukpuku uwosha (Umat 12.1-8; Umar 2.23-28)

¹ Unum ukpuku uwosha ukpɔɔ Uyesu azêrhã atɔng ri icang arhkama, angwẽ imesanga agbiu azang arhkama adzuka ra abokmbɔ, na atãi ishaanga.

² Abi Ufarisi abɔɔ arhusa agɛ, <<Awu use utsu umbi azharhuwe Ikpem unum ukpuku uwosha?>>

³ Uyesu agɔr umbɔ agɛ, <<Umbi anasi ivarhumbi ubin Udauda aka akorhe ri ivangyɛ unga aka agũ imerh nggu abi uzãrhãnga?

* **5:37** Ambãĩ aki isaka akũ abvur ijue asɔr ake. Nggu adaka nu urhɔka umbɔ aka ayanga na abope. Ambãĩ aka afa aki isaka ayanga ru ighwighwii amẽ inebi ha. Ambãĩ aka agbe aka ayanguke asi íbvui ayanguke iƙei.

⁴ Unga atsi ru Utsurha-Num, azi anyangu ubingha umbɔ anɛmuwe ru Unum, adiki ighigha nggu abi uzɛrhānga. Ikpem iki igər igɛ abika adzowe idɛm-Num ukpekū umbɔ igha ubingha ha.>>*

⁵ Mɔcɛ Uyesu agər umbɔ agɛ, <<Ungwɛ-Ner unga awu Uteijee unum ukpuku uwosha.>>

Uner ubok ukpuku ushai
(Umat 12.9-14; Umar 3.1-6)

⁶ Ru unum ukpuku uwosha ukpɔɔ unga atsi ru abā ifɛn-Num amesuwe anera, uner uwɔɔ umɔ ubok ughanga ushushai.

⁷ Abi Ufarisi nu abika amesuwe Ikpem arhi ubin umbɔ aka ikū atsu uvau ru Uyesu. Nggee umbɔ awing asumbɔ arhi unga use unga awuri ikerhuka ru unum ukpuku uwosha.

⁸ Bər Uyesu ahwɛnga ifɛrhkɔmbɔ, umɔ unga agər uner uwuku ushai ubok ha agɛ, <<Usisok uba udidɛɛ ra asumɛn kishoo.>> Utsa ha asok aba adɛɛ umɔ.

⁹ Mɔcɛ Uyesu agər umbɔ agɛ, <<Umun irhusa umbi, Ikpem iwu use ru unum ukpuku uwosha? Akorhi iyiki ize use iyiki ibewe? Afərhe urhɛ use atsiɛme umgbɔ?>>

¹⁰ Unga arhi adzipa umbɔ kishoo, na agər uner ushai ubok ha agɛ, <<Unɛmu ubokngo udzek!>> Unga ayɛrhu uboknga, ukpu udiki ikikerhe kishoo.

* **6:4** Arherhakɛ ri itsi Udauda akpo ake ru ubvur 1Usm 21.1-6. Akorhuke nu Udauda adərha atsim iyərhe. Ri ikpem abi Uyahuda, Udauda azharhuwe ake ru unum ukpuku uwosha.

¹¹ Akere ha atsu umbɔ asoyi avom akarhārha na atirhi arherhe nggu adɔkambɔ ubin umbɔ aka ikorhuwe Uyesu.

*Uyesu atsū abi itsernga usɔkdūmen
(Umat 10.1-4; Umar 3.13-19)*

¹² Unum ukpɔɔ ri inum hã Uyesu azĩ afũã igũ azĩ ifen-Num, amaa utsuu unum hã kishoo anu ifen-Num.

¹³ Ivangye ukpe uku usar unga ayisa angwẽ ime-sanga aba ru unga, umɔ unga atsū usɔkdūmen, na ayisa umbɔ abi itsernga.

¹⁴ Usiman uwu ha unga aka atar unga agburh Ubitru, nu ungwẽmbɔ Uandarawu, nu Uyaku, nu Uyohana, nu Ufirhibu, nu Ubatorhomi,

¹⁵ nu Umatiyu, nu Utoma, nu Uyaku ungwẽ Uharhfa, nu Usiman umbɔ iki iyisa Uzarhoti,

¹⁶ nu Uyahuda ungwẽ Uyaku, nu Uyahuda Uiskariyoti uwuku ugha adak.

*Igũiben nggu atorh
(Umat 5.1-12)*

¹⁷ Unga acipuwa nggu umbɔ azĩ adẽẽmbɔ ri idee iyɔɔ. Arherha angwẽ imesanga akɔng umɔ, nu arherha anera aka adzeka abĩ Uyahudiya nu Urusharhima, nu abɔɔ aka adzeku ubang azẽ Uyata nu Usidon.

¹⁸ Umbɔ aka aba igosha unga, unga akerhuwe irhārhambɔ. Abika agũ uver nggu ípfu iyiki ibewe ikɛi akerhumbɔ.

¹⁹ Anera kishoo akɔka abee ibanga unga, ubinkutsu unga akerhuwe umbɔ kishoo nggu nggaa ijeenga.

²⁰ Unga arhi angwẽ imesanga, na age,

<<Idorh iwu iyimbi aka awu atswā,
ubinkutsu Iyerhe Unum iwu iyimbi.

²¹ Idorh iwu iyimbi abika agū imerh icere,
umbi awuri ishuurm̃bi.

Idorh iwu iyimbi abika adōng icere,
umbi awuri inyīrhūmbi unyīrhā.

²² Idorh iwu iyimbi anera iki ikpēna umbi
na awayiwe umbi na arhena umbi,
na agū ashī umbi ugeε umbi awu abi amēn aka
abewe
ni itsi umbi aka adōsu Uyesu Ungwē-Ner.

²³ <<Àka agōm ru unum hā na atengasha nggu
anggōm, ubinkutsu ugbeṭambi uwu ugōgōngakpō
ra afā. Rimi hā ateimbō aka akorhuwe abika asōm
Arherhu-Num.

²⁴ <<Bār atorhmbi abika awu ru ubin,
umbi aka ayeimbi ififitambi.

²⁵ Atorhmbi abika awu ra ashur icere,
ubinkutsu umbi awuri igbambi imerh.

Atorhmbi abika anyīrhū unyīrhā icere,
ubinkutsu umbi awuri idōngmbi na aciu.

²⁶ Atorhmbi ivang anera kishoo iki irherhe iyiki
ize ru atsimbi,
ubinkutsu atokambō aka isaka akorhe
rimi nggu abika asōm Arherhu-Num
igberangwī.

Ibema igamtsak

(Umat 5.38-48; 7.12a)

²⁷ <<Bār umum idēyiwa umbi abika agūna
umum, àka abema anggamsakmbi, àka akorhuwe
iki ize ru abika akpēna umbi.

²⁸ Àka atsuke idorh ra abika arhena umbi, àka
afene-Num ra abika ayōm umbi.

29 Unera aba akwera ungo nu utamngo, udzipuwe utam ukpu uvaa ikei. Unera aba avura atorhango akagong, niba ukeno unga atorha akoo akaci.

30 Udzowe uben uner afaenu ubinngo, uner afa avura ubinngo, niba ubvui uyeso.

31 Ukorhuwe anera ubinkpi ungo uku ubee umbo akorhuwa ungo.

32 <<Umbi aba abema abika abema umbi ukpekũ, umbi awu ru use ugbetunga? Abi arhim aka isaka abema abika abema umbo.

33 Umbi aba akorhi iyiki ize nggu abika akorhuwa umbi iyiki ize, umbi awu ru use ugbetunga? Uko abi arhim aka isaka akorhe rimi ha.

34 Umbi aba adzowe ikow ra abirabe umbi aka afosa uge adee afaimbo, ugbete umbi uwu use? Abi arhim aka isaka adzowukumbo ikow ra abi arhim na ayei uku kpengkpeng.

35 Bor aka abema angamtsakmbi, aka akorhe iyiki ize ru umbo, aka adzowe umbo ikow niba arhimbi usu ififai. Moe ugbetambi uwu ugogong, umbi awuri iwe angwe Nggaa Uwuku Ugong, ubinkutsu unga aka amutuka abika akpe itar uwee nu abi amen aka abewe.

36 Aka awu abika agu atorh, ru nyaka Utembi ra afa aka awu uwuku ugu atorh.

Its uuvau ra aboo (Umat 7.1-5)

37 <<Niba atsumbi uuvau ra anera, asi itsukambo umbi uuvau. Niba atsumbi ufai, asi itsukambo umbi ufai. Aka atswe anera, awuri itsuwambo umbi.

38 Àka adzowe, awuri idzaambɔ umbi. Ugbiu utsutɔk, nu ujer, nu uzusa, nu utɔk, nu ubɔr ugba. Ugbiuwi umbi aka akũ amei, awuri ikũ ugbiu ha amei adzaa umbi.>>

39 Uyesu adɛyiwe umbɔ unyaka arherhe agɛ, <<Uner ibvuta adɛɛ adarha uner ibvuta? Umbɔ ikivarhambɔ asi ígbambɔ ru ughwee?

40 Ungwɛ imesa asi inangnga uner uwuku ume-suwe unga, bɔr ubɛn unera umbɔ aka amesuwe unga abina kishoo, awuri iwea ru nyaku uner uwuku umesuwe unga.

41 <<Awu use utsu ungo urhi umbumbin ru usu undɔkango, nu usi inyãɔ ungbũngkũ uku uwe ru usungo?

42 Ungo ukorhu uguse nu ugɔr undɔkango ugɛ, <A ungwɛmɛn, umum itsũwã umbumbinwi ru usungo,> ri ivangyɛ ungo uku usi idɛɛ unyãɔ ungbũngkũ ru usu ukpungo? Ungo uner ukpukpeta, utirhu utsũwe ugbũkũ uwɔ ra asungo, nu urhi utai nu utsũwe umbumbin ru usu undɔkango.

Ucucii nu ikpũrhãngge
(Umat 7.16-20; 12.33-35)

43 <<Ucucii uwuku uze usi íghwɛrmgbɔ ikpũrhã iyiki ibewe, nu ucucii uwuku ubewe usi íghwɛrmgbɔ ikpũrhã iyiki ize.

44 Ahwɛng ubɛn ucucii ri ikpũrhãngge. Asi íkɔɔrmɔ ikpũrhũ uvorhvo ru ididɔk, use ikpũrhĩ ihwerhe ru ididɔk.

45 Uner uwuku uze, aka isaka akũwã abin aka aze, akirakɛ aka awe ra amɛnnga. Uner uwuku ubewe, aka isaka akũwã abin aka abewe, akirakɛ

aka awu ra amɛnnga. Nggee, abinkɛ aka atɔk ra amɛn unera, ake angwĩnga iki irherhe.

Idzin uner itsoi nu ugue
(Umat 7.24-27)

⁴⁶ <<Awu use utsu umbi ayisa umum, <A Uteijee, a Uteijee,> na asi ikorhumbi ubinkpi umum iki irherhe?

⁴⁷ Umum iwuri idɛyiwamum umbi arherhe ri itsi uwuku uba ru umum na agũ irhɛm arherhamum na atɔ itser nggu ake.

⁴⁸ Unga awu ru nyaku uner idzin iya, unga asim abĩ aghoghotake, na atsu atarh idzin ni ifa. Ivangyɛ amẽ aka adzek aba, ayiri ubandzina ukpɔ usi izusukpɔ, ubinkutsu ubandzin iya ha udẽẽ ni ifa.

⁴⁹ Bɔr uwuku ugũ arherhamum na asi itɔ itser nggu ake, awu ru nyaku uner idzin aka adzin iya nu uzuzeu. Amẽ aka adzek aba ayiri iya ha ike igba, ni ida kishoo.>>

7

Imangmang unggba iwa abi iwa
(Umat 8.5-13)

¹ Ivang Uyesu aka amaa arherhe kishoo ri igigũ anera, unga atsiã Ukafanahum.

² Nggɔɔ ha ugãrhã unggba iwa abi iwa, uwuruwi uteiyanga aka abema akarhãrhã, aghonga unga akpurha abɔra akpe.

³ Unggba iwa abi iwa ha agũ isarhe Uyesu na adene akakũ abi Uyahuda azĩmbɔ ru unga, ashõrhũ Uyesu amaa aba akerhuwe ugãrhãnga.

⁴ Ivangye umbɔ aka aba ru Uyesu, umbɔ ashōrhā unga akarhārhā age, <<Imēngge ungo ukerhuwe ugār hā utsa ha,

⁵ ubinkutsu abema abīmēn. Unga adzin abā ifēn-Nummēn.>>

⁶ Nggee Uyesu asok azīā nggu umbɔ.

Unga aka ayoki iya, uteiya abi iwa ha adene awerhanga umbɔ azī agɔr unga age, <<A Uteijee, niba uhwaɔ uver, umum isi imēmum ungo iki iba ri iyamum.

⁷ Ngge itsu umum inyā umum ibɔtūci umum iki inba ru ungo. Bɔr urherhu urhēm, nu ugār hāmum awuri ikerhunga.

⁸ Umum iwe ru ubok ijee, abi iwa abɔɔ awu ru ubokmum. Igɔr uwɛɛ inggɛ, <Uzī,> unga azīā, nu uwɔɔ inggɛ, <Uba,> unga abanga. Umum iba igɔr ugār hāmum inggɛ, <Ukorhe rimine,> unga akorhe.>>

⁹ Uyesu aka agū rimi, unga adzeidzeu ru unga. Na adzipa udika anera aka adɔsa unga, na age, <<Uмум idɛyiwa umbi, umum ina isi ikpomum uner imangmang akarhārhā ru Uisrairha rimi.>>

¹⁰ Mɔcɛ, aner ha umbɔ aka adene umbɔ itser ha, abvui atsīwā ri iya akpo ugār hā ha aka akerhunga.

Uyesu azituwe ungwē utsēr hāpfu

¹¹ Asi idār hūmbɔ, nu Uyesu azīā uteu ukpɔɔ ug-burh Unayin, angwē imesanga nu anera arherhē azīmɔ nggu unga.

¹² Unga aka ayoka ra angwī uteu ha, anyā ukom umbɔ aka atsā, ukom hā uwu unanyī ungwē utsēr h uwɔɔ. Anera arherhē adzeku utepa adɔsu utsēr hāpfu ha.

¹³ Ivangyε Uteijee aka anyã utsεrh ha, atorh afεr unga. Unga agɔr unga agε, <<Niba uciupɔ akpe.>>

¹⁴ Unga agɔpa azĩ abangu ukom hã, abika atsã ukom hã adẽẽ uku udzik. Unga agε, <<A ungwẽdzεm, umum ãgɔr ungo uge, usisok!>>

¹⁵ Ukom hã uso aseɪ isei nu utirha arherhe. Uyesu adzowuka unga ru uysisunga.

¹⁶ Kishoo agũ iwei, na akpoi Unum agε, <<Uner uwuku usɔm Arherhu-Num ukugɔng aka abanga ru umɛn, Unum aba iyike anernga.>>

¹⁷ Isarhe iyεε ri itsi Uyesu itẽrhã imaangge abĩ abi Uyahudiya nu ikãwãngge.

*Uyesu nu Uyohana Uner Ubɔtisima
(Umat 11.2-19)*

¹⁸ Angwẽ imesu Uyohana adɛyiwe unga ifεrhε ha kishoo. Uyohana ayisa angwẽ imesanga avaa,

¹⁹ adene umbɔ azĩ arhusu Uteijee, agε, <<Awu ungo uwu uwuku ububa ha, use umɛn ifosu uwukuse?>>

²⁰ Ivangyε aner ha aka azĩ atsĩ ru Uyesu, agɔr unga agε, <<Uyohana Uner Ubɔtisima unga adena umɛn ĩba irhusa ungo ãgε, <Awu ungo uwu uwuku ububa ha, use umɛn ifosu uwukuse?> >>

²¹ Ri ivang hã Uyesu akerhuwe arherha anera abika awe ru uver ri irhãrhã, nu ípfu iyiki ibewe, na ayanguwe asu abi ibvuta arherhε.

²² Nggee unga adzipa agɔr abika akũ itser ha aba agε, <<Àka abvui azĩ adɛyiwe Uyohana ubinkpi umbi aka anyã na agũ. Abi ibvuta anyãmbɔ, akatarhu azẽrhũmbɔ uzẽrhã, abi ingbim akerhumbɔ, abi igbau agũmbɔ, ikom isongge nggu urhε, adzowukumbɔ Isarhe Iyiki Ize ra atsũwã.

23 Unum awuri idzowuka idorh ru unerwi aka asi icicanga imangmangnga ri itsimum.>>

24 Angwē itser Uyohana aka azĩmbɔ, Uyesu atirha arherhe nggu ikikɔnga ri itsi Uyohana agɛ, <<Umbi azĩ izɛrhu use ra arhum? Ubĩ uku uder ugba iki ifɛu?

25 Ngge iba isi iwengge rimi, ude umbi azĩ izɛrhu use? Umbi azĩ izɛrhe unera aka atsim atorho imang? Ishingge rimi, abika igũiben na atsim atorho imang, aka isaka akpombɔ ra adzɛpurhe iyɛrhe ru utepa.

26 Bɔr umbi adzek azĩ izɛrhu use? Uwuku usɔm Arherhu-Num? Ĩĩ, umum idɛyiwa umbi, ananga uwuku usɔm Arherhu-Num.

27 Unga hã uwi umbɔ aka atsɛng ra Arherhu-Num ri itsinga agɛ,

<< <Umum iwuri idene ungwē itsermum agbaashia ru ungo.

Unga awuri igbishuwa atsĩndĩngo.>*

28 Umum idɛyiwa umbi, abirabɛ akatsɛrh aka amar kishoo, unera asi igɔnga Uyohana. Rimi hã, uwuku ucia ri Iyɛrhe Unum agɔnga unga Uyohana.>>

29 Anera kishoo, nu abika ayɛsu ikirbi abĩ aka agũ irhɛm Uyesu, umbɔ abema ugɛ utsĩndĩ Unum uwu uku uzea, ubinkutsu Uyohana aka akorhuka umbɔ ubɔtisima.

30 Bɔr abi Ufarisi nu abika amesuwe Íkpem Umusa akpɛmbɔ ubinkpi Unum aka abee ikorhuwe umbɔ, ubinkutsu Uyohana anasi ikorhuka umbɔ ubɔtisima.

* 7:27 Āka anyā ikēi: Umrh 3.1.

31 <<Umum ikpangu aner udan ukpirɛ nggu use? Umbɔ awu ru nyaku use?

32 Awu ru nyaka awɛkaci aki iseyi ra anang izɛɛ na ayisa adɔkambɔ agɛ,

<< <Umen ibar aserhuwa
umbi akpɛmbi azera.

Umen itsũ ubom akpe,
umbi asi iciumbi akpe.>

33 Uyohana Uner Ubɔtisima aka aba, asi itãinga uborodi, asi ihwaa adɛ, umbi agɔra agɛ, <Awu ri ipfu iyiki ibewe.>

34 Nggayɛ Ungwɛ-Ner aka aba agha na ahwa, umbi agɛ, <Unyã uner uwuku ubvun igha abin nu ufirhã afirhã, uwerhɛ abika ayɛi ikirbi abĩ, na abi arhim.>

35 Bɔr awu itser unera iwuri idɛyiwe ugɛ unga awea ri itsoi.>>

*Utsɛrh arhim adzukuwe atsei
nú Uyesu*

36 Utsa Ufarisi uwɔɔ ayisu Uyesu igha ubingha, Uyesu atsĩ ri iya utsa ha azĩ aseĩ ra anang ubingha.

37 Utsɛrh uwɔɔ ru uteu ha awu ra arhim. Ivangyɛ unga aka agũ ugɛ Uyesu awe ri igha ubingha ri iya utsa Ufarisi ha, unga azĩ nggu udzoma atsei isung imang akarhãrhã.

38 Unga adẽẽ udiku undzingnga, udika adaknga, aciu awua anyĩ ra adaknga, na akũ igwar itsinga adzukuwe, na atar uwɛɛ, na atsuke atsei isung hã nu ake.

39 Ivang utsa Ufarisi uwuku uyisa unga, aka anyã rimi, unga agɔr ra amɛnnga agɛ, <<Uda ut-sak uwurɛ awu uner uwuku usɔm Arherhu-Num, unga awuri ihwɛngnga ungamɔ ani ibasa abok ru unga, ikpũ utsɛrh ha aka awe, awu ra arhim.>>

⁴⁰ Uyesu agər unga agε, <<A Usiman, umum iwu ru ubina ukpi umum iki idεyiwa ungo.>>

Unga agε, <<A umarhem, uma udεyiwa.>>

⁴¹ Uyesu agε, <<Inera ivaa agha uverh unera aka akowe umbə imang. Unying agha uverh íshaa imang anaka atōō, uwu uvaa agha uverh íshaa imang isəka itōō.

⁴² Ikivarhambə ashimbə ri imangyε umbə aka ifai unga. Unga anakuka umbə ikivarhambə. Uwukusong awuri ibema unga anang udəka?>>

⁴³ Usiman agər unga agε, <<Uwuruwi uverh unga urherhe umbə aka aneke unga awuri ibema anang.>>

Uyesu agε, <<Ungo uzharhe mənə.>>

⁴⁴ Məce unga adzipa arhi udiku utserh ha na agər Usiman agε, <<Ungo unyā utserh uwure? Umum iki iba ri iyango, ungo usi idzaango amē aka asorha adak, bər unga akū anyīnga awua ra adakmum na afire ake nggu igwar itsinga.

⁴⁵ Ungo usi idzaango umum imor nu itar uwεε, bər utserh uwure udzur ri ivangyε umum iki itsīwā ri iya ikεε unga anasi nekuka idzaa umum imor nu itang awεε.

⁴⁶ Ungo usi itsukango atsei ni itsimum, bər unga atsukanga atsei isung ra adakmum.

⁴⁷ Nggee, umum idεyiwa ungo, aka itsūwūkumbə arherha arhimnga ha, ibibemanga iwu irherhe. Bər uwuruwi umbə aka atsūwe arhim ukunjiir, abema ukunjiir.>>

⁴⁸ Məce, Uyesu agər utserh ha agε, <<Aka atsūwūkumbə arhimngo.>>

⁴⁹ Atsen abəə atirhi igər adəkambə agε, <<Awu ungamə nuwi, atsūwūka arhim?>>

⁵⁰ Uyesu agər utserh ha age, <<Imangmangngo ngge ifərha ungo, uzĩ uku utəə.>>

8

*Unyaka arherhe ri itsi
uner uwuku udoi ikpũ*

(Umat 13.1-23; Umar 4.1-20)

¹ Akere ha aka amaa, Uyesu azərĥã amaa iteu iyiki igəng nu iyiki ici, adũwã Isarhe Iyiki Ize iyi Iyerhe Unum. Abərə ha usəkdūmen awu nggu unga,

² nu ikēi akatserh abəə aka akerhe ri ípfu iyiki ibewe nu irhārĥĩ iyəə. Umaryamu Umagadarha, uwu umbə aka atsūwe ípfu iyiki ibewe utəəva.

³ Nggu Uyowana, utserha Ukuza unggbaashi ufəm iya Uhiridu, nu Usuzana, nu arherha akatserh abəə akũ abina arherhe ayike Uyesu nu angwē imesanga.

⁴ Anera arherhe adzeyi ri iteu aba akəng ru Uyesu, unga arherhe unyaka arherhe age,

⁵ <<Uner ikpũ abin akũ ikpũnga azĩ ididoi. Unga aka annaa ikpũa ri icanga, ikpũ iyəə igba ru utsĩndĩ, umbə azərĥã ajang adak, anunu aba akpəuke iyi ha.

⁶ Iyəə igba nu ifa, ngge iki imer, isi idārĥűngge ni ikoingge, ubinkutsu amē ashike ra anang ĥã.

⁷ Iyəə ikēi igba ra aga ididək, ngge imer ni iseng, ididək ha itong ngge.

⁸ Ikpũ iyəə igba ra abĩ aka aze, imer iseng ighwer ikpũrhã inainaka inangngge ikpũ ha umbə aka adoi.>>

Unga aka arherhe rimi, na atsarhi irhaknga age, <<Uner ato akika agũ, unga agũ.>>

⁹ Angwē imesanga arhusa unga agē awu use uwu agben unyaka arherhe ha.

¹⁰ Unga agē, <<Aka adēyiwambō umbi abinkē aka awōk aki Iyerhe Unum. Bōr ra abōō umum irherhe unyaka arherhe nggu umbō, << <nggee umbō awuri irhimbō

na asi ínyāmbō.

Awuri igũmbō

na asi íhwengmbō agbena.> >>*

¹¹ <<Agben unyaka arherhe ha akē, ikpũ hã iwu Arherhu-Num.

¹² Iyōrō iyiki igba nu utsĩndĩ iwu abirabē aka agũ, bōr Undenggũ aba anyanga arherhe ha adzeke ra amēnmbō, utsur umbō ayeimbō idzidzerhe na akpombō ififōrh.

¹³ Iyōrō iyiki igba ni ifa, iwu abirabē aka ayei arherhe ha nggu anggōm ri ivangyē umbō aka agũ, bōr umbō ashimbō ra anũnang. Umbō akpurha ayei idzidzerhe ivanga ukunjiir, bōr umbō aka avira umbō, umbō azĩmbō udĩmbō.

¹⁴ Ikpũ iyōrō iyiki igba ru aga ididōk, iwu abirabē aka agũ Arherhu-Num, bōr igũ ighong iwu ru ubin, nu igũiben upfung itsu umbō asi isengmbō na aghwermbō ikpũrhã.

¹⁵ Bōr ikpũ iyōrō ra abĩ aka aze, iwu abi amēn aka aze, abika agũ Arherhu-Num na anyanga akpōm ra amēnmbō, umbō abima na aghwer ikpũrhã.

Irhirhang nú anang idēēke

(Umar 4.21-25)

¹⁶ <<Unera asi ítsuka irhirhang awōkuka ru ut-sutseu, use atsukuka ra ada ukoma. Īĩ, awuri

* **8:10** Àka anyā ikēi: Uish 6.9.

idene irhirhang hã afafã nú anang idēēke ru abika
atsutsĩwã anyã ananga arhang.

¹⁷ Ubin usi íwǎkpǎ umbǎ aka asi ínyãmbǎ. Ikei
ubin usi ítsirkpǎ umbǎ aka asi íhwengmbǎ ra awiya.

¹⁸ Nggee àka ayepa anyã na angwēdzɛn ri
igigũ. Uwuruwi aka awe ru ihwihweng awuri
itomuwe unga akpo arhɛrhɛ. Uwuruwi aka ashia,
awuri iyese ungwērhi ihwihweng ha unga aka
awerangge.>>

Angwēmbǎ Uyesu nggu uyanga
(Umat 12.46-50; Umar 3.31-35)

¹⁹ Uya Uyesu nu angwēmbǎ asok aba ru unga,
bǎr umbǎ afǎr izĩ atsĩ ru unga adambǎ, ubinkutsu
anera arhembǎ.

²⁰ Uwǎǎ agǎr unga agɛ, <<Uyango uwǎǎ nu
angwēmbi adēē ra awiya rǎ, abee inyã ungo.>>

²¹ Bǎr unga agǎr umbǎ agɛ, <<Abika agũ
Arherhu-Num na atǎ itser nggu ake, umbǎ awu
uyamum nu angwēmɛn.>>

Uyesu adǎte ugba inai
(Umat 8.23-27; Umar 4.35-41)

²² Unum ukpǎǎ Uyesu agǎr angwē imesanga agɛ,
<<Umɛn igar ukau ha izĩ afɛn akǎrǎ.>> Umbǎ asok
atsĩ ru ukhukhǎǎ amē azĩmbǎ.

²³ Umbǎ awu ru uzērhi, unga arhaa urhǎ. Ufin
inai nggu ugba uso ubvun nu ukau ha ukwɛr amē
utsuke ru ukhukhǎǎ amēmbǎ, uwuri itsĩme umbǎ.

²⁴ Angwē imesa ha azĩ azita unga agɛ, <<A
Uteiya, a Uteiya! Umɛn iki itsĩmmɛn!>>

Unga azir asok atserhu ugba nu ibvun amē hã
udǎr unu, ananga uku utǎǎ.

²⁵ Unga arhusa angwē imesanga agɛ, <<Imang-
mangmbi iwerengge?>>

Nggu iwei umbɔ adzeidzeu, na arhusa adɔkambɔ agɛ, <<Awu ungamɔ nuwi ikei, atserhu ugba nu amɛ, ake agūna unga?>>

*Ikikerhe uner ipfu iyiki ibewe
(Umat 8.28-34; Umar 5.1-20)*

²⁶ Umbɔ atsĩ ukhukhɔɔ azĩ atsĩ abĩ Ugarasa, ake awu ugar ukau Ugarhirhi.

²⁷ Ivangyɛ Uyesu aka acipa nu ubang ukau ha, unga agbopa unerwi aka awe ru ipfu iyiki ibewe ru uteu ha. Aka adera utsa ha asi itsima atorho use aseisa ri iya, aseiyi ra adzak.

²⁸ Ivangyɛ unga aka anyã Uyesu, unga atsu ivum na agba ra adaknga na atsarhi irhaknga agɛ, <<Ungo ubee usengo nggu umum Uyesu, Ungwɛ Unum Uwuku Ugɔng? Umum ishɔrhã ungo niba udzaango umum uver!>>

²⁹ Unga irherhe rimi ubinkutsu Uyesu aka agɔra ipfu iyiki ibewe ha ugɛ ngge idze ru utsa ha. Aka adera ngge iki isaki idzur unga, anera aka isaka abow adaknga nu aboknga nggu inyãwã na adzɛu unga, bɔr unga anang apupuwe, ipfu iyiki ibewa ha iki isaki ikūna unga izĩngge ra arhum.

³⁰ Uyesu arhusa unga agɛ, <<Itsokngo igburh ungamɔ?>>

Unga agɛ, <<Ukpusha,>> ubinkutsu ípfu iyiki ibewa ha iwu irherhe iki itsĩ ru unga.

³¹ Ngge ishɔrhã unga, unga niba atsuka ngge izĩngge ru ughorkaghor angwĩ ra anangkɛ umbɔ iki igbang ípfu iyiki ibewe.

³² Ikpui arhede niyɔ iwu ru ughãwã ra anang akɔɔ nu ubang igũ iki ikhapa nu ukau ukugɔng.

Ípfu iyiki ibewa ha ishōrhū Uyesu ama aneke ngge itsĩ ru ngge, unga nekuka.

³³ Ípfu iyiki ibewa ha iki idzeku utsa ha ngge itsĩngge ru ukpui arhede ha. Ukpui arhede ha iso itĩ icipungge ru ukau ukugang hã, íkpengge ra amẽ.

³⁴ Ivangye abi idzeu arhede ha aka anyã ubinkpi uku ukorhe, umbɔ asok atĩ azĩ adzowe isarhe ru utepa nu ikãwãngge.

³⁵ Anera adzek aba inyã iferhe ha. Umbɔ aka aba atsĩ nu Uyesu, umbɔ akpurha anyã utsa ha ípfu iyiki ibewa ha iki idzeku unga atsim atorho aseĩ ra adak Uyesu nggu amɛnnga uku urhirhiki, iwei ifer umbɔ.

³⁶ Abirabe iferha ha iki ikorhe ra asumbɔ, adeyiwe anera ubinkpi uku utsu uner ípfu iyiki ibewe ha akerhe.

³⁷ Iwei iki ifer anera kishoo ri ikãwã abĩ Ugarasa, umbɔ ashōrhū Uyesu unga ama adzeka ra abĩmbɔ. Nggee unga atsĩ ukhukhɔ amẽ azĩã.

³⁸ Utsa ha ípfu iyiki ibewa ha iki idzeku unga ashōrhū Uyesu age unga adɔsa unga, bɔr Uyesu adene unga azĩã age,

³⁹ <<Ubvui uzĩ ri iya nu udeyiwe ubinkpi Unum aka akorhuwa ungo.>> Nggee utsa ha azĩã, na adeyiwe utepa kishoo ubinkpi Uyesu aka akorhuwe unga.

*Ukom unakuci nu ukutsɛrh
uwuku ughong iyor*

(Umat 9.18-26; Umar 5.21-43)

⁴⁰ Ivangye Uyesu aka abvui aba, anera arherhe aba aghwe unga, ubinkutsu umbɔ kishoo aseĩ idzeu unga.

⁴¹ Mɔcɛ utsa uwɔɔ agburh Uyayiru, unggbaashi abã ifɛn-Num, aba agba ra adak Uyesu, na ashɔrhã unga ama azĩ ri iyanga,

⁴² ubinkutsu unanyĩ unapunga, imeknga iki iyongge usɔkdũmɛn, aka abɔr ikpikpe.

Uyesu awu ru utsĩndĩ anera arherhe afĩ azɛrhã nggu unga.

⁴³ Utɛrh uwɔɔ aka arhong adzirh imeka usɔkdũmɛn awe umɔ, bɔr unera asi idɛɛ akerhuka unga.

⁴⁴ Unga aghɔrhã aba udiku undzing Uyesu na abangu ifɛn atorhanga, kanying irhong adzirhnga ikerhungge.

⁴⁵ Uyesu arhusa agɛ, <<Ungaa abanga umum?>>

Umbɔ kishoo atsɛyimbo, Ubitru agɛ, <<A Uteiya, anera arherhe aka akɔng afĩ azɛrhã nggu ungo.>>

⁴⁶ Bɔr Uyesu agɔr agɛ, <<Unera abangunga umum. Umum ihwɛng ijee iki idzengge ru umum.>>

⁴⁷ Mɔcɛ utɛrh ha anyã unga asi idɛɛ awɔka, unga adzek azang aba agba ra adak Uyesu. Ra asu anera kishoo, unga adɛyiwe umbɔ ubinkpi uku utsu unga abanga unga, nu ibibanga hã iki ikerhuwe unga kanying.

⁴⁸ Mɔcɛ Uyesu agɔr unga agɛ, <<A unapmum, imangmango ngge ikerhuwe ungo, uzĩ uku utɔɔ.>>

⁴⁹ Uyesu ana awu ra arherhe nu uwɔɔ adzeki iya Uyayiru unggbaashi ubã ifɛn-Num hã aba adɛyiwe unga agɛ, <<Unapungo aka akpea. Niba udzowukɔ uver ikei ru uner imesa.>>

⁵⁰ Bɔr Uyesu aka agũ rimi, unga agɔr Uyayiru agɛ, <<Niba ugũo iwei, uwe ri imangmang ukpekũ, unapungo awuri ikerhunga.>>

⁵¹ Unga aka atsĩ ri iya Uyayiru, unga asi ineke unera atsĩã nggu unga Ubitru nu Uyohana nu Uyaku nu utesa nu uyisa una hã ukpekũ.

⁵² Anera kishoo ra awiya iya adẽẽ iciu akpe, na atsui ivum ni itsi una hã. Uyesu agɛ, <<Àka aneke iciu akpe. Una hã anasi ikpea, awu ru urhɔ.>>

⁵³ Umbɔ anyĩrhã unga, ahwɛngmbɔ unga aka akpea,

⁵⁴ bɔr unga adzur ubok una hã akpɔm, na agɛ, <<A unapmum, usisok!>>

⁵⁵ Ipfu una hã ibvui ibangge, kanying unga abera asok. Mɔcɛ Uyesu atsu umbɔ adzowe ubingha ru una hã.

⁵⁶ Abika amar una hã adzeidzeu, bɔr unga akɛna umbɔ niba adɛyikumbɔ unera ifɛrha ha.

9

*Uyesu adene angwẽ imesanga
usɔkdũmɛn*

(Umat 10.5-15; Umar 6.7-13)

¹ Uyesu aka ayisa angwẽ imesanga usɔkdũmɛn ananga unying, unga adzowe umbɔ iker nu ijee iyiki itsũwe ípfu iyiki ibewe kishoo na akerhuwe irhãrhã.

² Adene umbɔ adzek adzowe isarhe Iyɛrhe Unum na akerhuwe abi irhãrhã.

³ Unga agɔr umbɔ agɛ, <<Àka niba anyangumbi ubin nu uzêrhã hã, niba anyangumbi igbong, use ukpoka, use ubingha, use uhwɛk. Niba anyangumbi atorho avaa.

⁴ Ubɛn iyaa umbi aka itsĩ, àka aseɪ umɔ utsɛku umbi aka isoku uteu ha.

13 Bər unga agər umbə agε, <<Àka adzowe umbə ubin umbə agha.>>

Umbə agε, <<Umen ikpurhi iwu ru atsəku uborodi atōō nu abərɥ avaa, ungo ubee umen izī igoi ubingha ukpurukpi uku umēē arherha anera abεε kishoo?>>

14 Akatsa abirabε aka awu umə ayombə anaka agənga atōō.

Bər unga agər angwē imesanga agε, <<Àka atsu umbə aseī ukpu ukpusha, uben ukpusha uyokpə isəka itōō.>>

15 Angwē imesanga atsu anera kishoo aseī ukpukpusha nū abī.

16 Uyesu ayei ímarhu uborodi atōō hā nu abərɥ avaa ha, unga aka abere arhi afā na atar uwεε adzowe Unum na atsəka ake. Məcε unga adzowe angwē imesanga umbə agashuwe anera.

17 Umbə kishoo agha ashur na abəre awushunga. Angwē imesanga arhəsa ake atək azīnga usəkdūmen.

Ubitru agər agε Uyesu unga awu Ukiristo

(Umat 16.13-19; Umar 8.27-29)

18 Unum ukpəō Uyesu ikiyikanga awu ri ifen-Num na angwē imesanga awu nggu unga, unga arhusa umbə agε, <<Anera agər agε umum iwu ungamə?>>

19 Umbə agər unga agε, <<Abəō agε ungo uwu Uyohana Uner Ubətisima, abəō agε Uirhiya, na abəō agε uner uwuku usəm Arherhu-Num uwu ishaisha aka abvui aba nggu urhε.>>

20 Unga arhusa umbə agε, <<Bər umbi agər agε use? Umbi agər agε umum iwu ungamə?>>

Ubitru adzipa age, <<Ungo uwu Ukiristo uwu Unum.>>

²¹ Uyesu avange umbɔ utsur umbɔ adɛyikumbɔ unera arherhe akɛɛ.

²² Unga age, <<Awu ufang Ungwẽ-Ner aka ihwa ayetnum ra abina arherhe ra akakũ, nu ateiya abika adzowe idɛm-Num, na abika amesuwe Ikpem, awuri ikpẽmbɔ unga. Awu ufang umbɔ aka ifɛr unga, ru unum untaar unga awuri isok abɛka.>>

²³ Mɔcɛ unga agɔr umbɔ kishoo age, <<Ubɛn unera aba awuri idɔsunga umum, awu ufang unga ikpẽẽ itsikamnga, na anyangu igãrhãmau ucuciianga ubɛn unum adɔsa umum.

²⁴ Nggee ubɛn unerwi aka abee ifɔrh urhɛnga, umgbɔ uwuri igwirmgbɔ. Bɔr uwuruwi urhɛnga uku ugwir ri itsimum, afufɔrh umgbɔ.

²⁵ Izea iwu use, unera aba akpo abin upfung kishoo bɔr urhɛnga ugwirmgbɔ?

²⁶ Unera aba agũã atsak umum nu arherhamum, Ungwẽ-Ner awuri igũa atsak uner ha ri ivangye unga aka iba ri ikpikpoi Utɛnga, nu ikpikpoi asarkasar ípfu itser-Num.

²⁷ Umum indɛyiwa umbi idzidzɛrhe, abɔɔ rabɔ adẽẽ nggimi awuri inyãmbɔ Iyerhe afã kata na adɔrha akpe.>>

*Idzidzipu iyor Uyesu
(Umat 17.1-8; Umar 9.2-8)*

²⁸ Inuma utɔrɔk iki iyok, Uyesu aka amaa arherhe akɛɛ, unga akũ Ubitru nu Uyohana nu Uyaku nggu unga, umbɔ afũmbɔ igũ, azĩ ifɛn-Num.

²⁹ Unga aka adēē ifen-Num, unyēēnga udzipu uwuwemgbō, na atorhanga adiki iwu uku upērheng ru nyaki inyīnyaki inai.

³⁰ Inera ivaa, Umusa nggu Uirhiya,

³¹ aka apeng na arhang ru nyaki ishaa unum adēē arherhe nggu Uyesu. Umbō arherhe arherhe ri itsi akpenga iki iba itsuifer ru Urusharhima.

³² Ubitru nggu awerhu uzērhangā awe ru urhō. Umbō aka azir, umbō akpurha anyā irhirhang Uyesu nggu anera avaa aka adēē nggu unga.

³³ Ikivarhambō aka awuri abore Uyesu, Ubitru agor unga age, <<A Uteiya, azea umen iki iwu nggimi! Uneke umen itar atsurha ataar, unying uwu ungo, unying uwu uwuku usom Arherhu-Num Umusa, unying uwu uwuku usom Arherhu-Num Uirhiya.>> Asi ihwengnga ubinkpi unga aka arherhe.

³⁴ Ana asi ibvura angwīnga, akpurha anyā amēē aka aba atsire umbō. Amēē aka awu uzīrhzī ru umbō, angwē imesanga adiki igū iwei.

³⁵ Urhem udzeka ra amēē ha ugōr uge, <<Uwēē awu Ungwēmum, uwuruwi umum iki itsū. Àka akpeto ru unga!>>

³⁶ Urhem hā uku udōng, umbō akpurha anyā Uyesu ikiyikanga. Angwē imesa ha akpōm arherhe ha ra amēnmbō, asi isōmukumbō unera ri inum hā ubinkpi umbō aka anyā.

*Akerhuwe ungwē uwuku
uwuri ipfu iyiki ibewe*

(Umat 17.14-18; Umar 9.14-27)

³⁷ Ukpe unum uvaa, umbō aka abvui ri igū hā acipuwa, anera arherhe aba akōng ru unga.

³⁸ Unera ri ikikɔ́nga atsarhi irhaknga age, <<A umarhem! Umum ishōrhã ungo umaa uba uyike ungwẽmum, umum iwu ra unga ikiyikanga!

³⁹ Ipfu iyiki ibewe iki isaki ifũ unga, itsu unga anu itsu ivum. Iki isaki igbipa unga itar, iyornga izang, ufuu udzeyi ra angwĩnga. Isi ínekungge unga utseku ngge iki inayiwe unga akarhãrhã.

⁴⁰ Umum iki ishōrhã angwẽ imesango umbɔ ama atsũwe, bɔr umbɔ afɔr adambɔ.>>

⁴¹ Mɔcɛ Uyesu age, <<Umbi abi udan ukpire, abika asheri imangmang, abi amɛn aka abewe. Umum iki isei ãdãrhũmum nggu umbi, ukang umbi aka awe ru imangmang ru umum? Utseku ukang umum iki ibima nggu ida imangmangmbi? Ukũ ungwẽ hã uba nggɛɛ ru umum.>>

⁴² Ungwẽ hã awu ru utsĩndĩ uwuku ububa, ipfu iyiki ibewe ha ishípa unga itar nu abĩ, iyornga itirhi izizang. Uyesu atserhu ipfu iyiki ibewe ha, akerhuwe ungwẽ hã, adzowuka unga ru utesa.

⁴³ Kishoo aka awu umɔ adzeidzeu igɔng Unum.

Umbɔ kishoo ana awe ru idzeu ru kishoo ubinkpi Uyesu aka akorhe, unga agɔr angwẽ ime-sanga age,

⁴⁴ <<Àka akpeto ru ubinkpi umum iki ideyiwa umbi! Awuri ighambɔ adak Ungwẽ-Ner adzowe unga ra abok anera.>>

⁴⁵ Bɔr umbɔ asi ihwɛngmbɔ ubinkpi unga aka arherhe. Awɔmbɔ ake ru umbɔ utsur umbɔ ahwɛngmbɔ. Umbɔ ikɛi agũ iwei irhusa unga arherhe ha.

*Ungaa awu ukugɔ́nga?
(Umat 18.1-5; Umar 9.33-37)*

46 Uning usomgbɔ ra angwẽ imesanga age uwukusong awu ukugɔnga ru umbɔ.

47 Uyesu ahwɛnga ifɛrhkɔmbɔ, unga ashupu ungwɛrhũ uwɛkuci, atsu unga adẽẽ akhapa nggu unga.

48 Unga agɔr umbɔ age, <<Uben unerwi aka ayeisa ungwɛrhũ ungwẽ uwurɛ ri itsokmum, unga ayei umum nukpɔ. Ikɛi uben unerwi aka ayei umum unga ayei uwuku udena umum ĩba. Uwu-ruwi aka awu uwuku ucia ru umbi kishoo, unga awu ukugɔnga.>>

49 Uyohana age, <<A Uteiya, umɛn inyã uwɔɔ asi iwea nggu umɛn na adẽẽ itsusuwe ĩpfu iyiki ibewe ri itsokngo. Umɛn ibee ikɛn unga.>>

50 Uyesu age, <<Niba akɛnmɛi unga, uben unerwi aka asi iwea unggamtsakmbi awu uwerhambi.>>

Abi Usamariya akpɛmbɔ Uyesu

51 Ivangyɛ umbɔ aka ishipu Uyesu azĩ ra afã iki iyo, unga atsu amɛnnga akarhãrhã abee izĩ Urusharhima.

52 Unga adene abi itser umbɔ agbaashia, umbɔ azĩmbɔ ungwɛrhũ uteu ru Usamariya azĩã agbishuwe abina ru unga.

53 Bɔr abi uteu ha akpɛmbɔ iyɛi unga, ubinkutsu umbɔ ahwɛngmbɔ unga awuri itɔng azĩ Urusharhima.

54 Angwẽ imesanga umbɔ Uyaku nggu Uyohana aka anyã rimi, umbɔ arhusa age, <<A Uteijee, ungo ubeengo umɛn iyisu urha ra afã ukpɔ ucipuwa uba ukpĩwe umbɔ?>>

55 Bɔr Uyesu adzipa, atserha umbɔ.

56 Umbɔ azĩmbɔ ungwɛrhũ uteu ukpɔɔ.

Ayetnum akika adɔsu Uyesu

(Umat 8.19-22)

⁵⁷ Umbɔ aka awu ru utsĩndĩ, utsa uwɔɔ agɔr Uyesu agɛ, <<Umum idɔsumum ungo ubɛn anangkɛ ungo iki izĩ.>>

⁵⁸ Uyesu adzipa agɔr unga agɛ, <<Íjui ngbako iyiki ici iwengge ri ingwĩngge, anunu ikɛi aweke ra ashiyake, bɔr Ungwẽ-Ner ashia ra anangkɛ unga aka itsu itsinga.>>

⁵⁹ Agɔr uwɔɔ ikɛi agɛ, <<Udɔsa umum.>>

Bɔr uner ha agɛ, <<A Uteijee, uneke umum izĩ indzake utɛmum kata.>>

⁶⁰ Uyesu agɔr unga agɛ, <<Uneke abika akpe adzake abika akpembɔ. Bɔr ungo uzĩ udũwũ Iyerhe Unum.>>

⁶¹ Uner uwɔɔ ikɛi agɛ, <<A Uteijee, umum idɔsumum ungo, bɔr uneka umum izĩ ighwe unuma nggu abi iyamum kata.>>

⁶² Uyesu adzipa agɔr agɛ, <<Ubɛn unerwi aka atsai ikau irham na anu irhi undzingnga, asi imẽẽ itõ itser ri Iyerhe Unum.>>

10

Uyesu adene isɔka utɔɔva

nu avaa adzek

¹ Akɛɛ ha aka amaa, Uteijee asɛng inera isɔka utɔɔva nu avaa. Unga adene umbɔ ivaivaa umbɔ agbaashia azĩ ubɛn uteukpi nu inangyɛ unga aka izĩ.

² Unga adɛyiwe umbɔ agɛ, <<Igbɛra abin iwe irhɛirhɛ, bɔr abi itsera awe ukunjiir. Àka ashõrhũ Uteijee uwu igbɛra abin, unga adene abi itser ri icang igbɛra abinnga.

³ Àka azĩ! Umum idena umbi ru nyaka angwẽ idoi ra ateu íjui ngbako.

⁴ Àka niba akpɔmmbi uhwek use ukpoka use abadak. Àka niba aghwembi unera ru utsĩndĩ.

⁵ <<Uben iyake umbi aka itsĩ, àka atirha agɔr age, <Ididɔɔr ri iya ikere.>

⁶ Uner ididɔɔr aba awea ri iya ha, ididɔɔrambi iwuri iwe nggu unga. Unera aba ashia, ighwembi iyi ididɔɔr ibvui iba ru umbi.

⁷ Àka ase i ri iya ha, àka agha na ahwa uben ubinkpi umbɔ aka adzaa umbi, ubinkutsu, imɛngge umbɔ afai uner itser ugbeɗanga. Àka niba akpɔwumbi aya.

⁸ <<Uben uteukpi umbi aka atsĩ, umbɔ aba ayeimbɔ umbi, àka agha uben ubinghakpi umbɔ aka idzaa umbi.

⁹ Àka akerhuwe abi irhãrhã abirabe aka awu umɔ, àka adeyiwe anera age, <Iyerhe Unum iki iyongge nggu umbi.>

¹⁰ Bɔr uben uteukpi umbi aka itsĩ umbɔ aba akpɛmbɔ iyei umbi, àka adɔsa atsĩndĩ uteu ha na agɔr age,

¹¹ <Uzurhu uteumbi uku unyapa ra adakmen, umen iwashuwa umgbɔ ru umbi. Bɔr àka ahweng uge Iyerhe Unum iki iyongge.>

¹² Umum ideyiwa umbi, ru unum ukpuku utsu uvau, Unum awuri igũ atorh Usɔdɔm ananga uteu ha.

¹³ <<Atorhngo, Ukorazin! Atorhngo, Ubetsaida! Akorhuwa umbi abin idzeu arherhe, umum iba ikorhumum ake ru Utaya nggu Usidon, umbɔ awuri idzipumbɔ iki ifitem, umbɔ awuri itsim ashaka atorho, na ase i ra atɔɔ.

14 Bər Unum awuri igũa atorh Utaya nu Usidon ru unum ukpuku uvarha arherhe anangnga umbi.

15 Ungo igango, Ukafanahum, ungo ukaiferhko ugε awuri ibera ungo afũ afã? Ì'ĩ, awuri ikũna ungo acipa ra anang isei abika akpukpe.

16 <<Unga uwuku ikpeto ru umbi, akpeto ru umum. Uwuruwi aka akpēna umbi ikēi akpēna umum. Bər uwuku ukpēē umum, akpē uwuku udena umum ĩba.>>

17 Isoka utɔɔva na avaa ha abvui aba nggu anggɔm na agɔr agε, <<A Uteijee, ĩpfu iyiki ibewe igũa umen ri itsokngo!>>

18 Uyesu adzipa agɔr umbɔ agε, <<Umum inyāmum Ushaitan aka agba iki ifitem ru nyaki inai iki inyaka.

19 Umum iki idzaamum umbi ijee umbi aka ijeku ĩbvui nu ĩna, na atɔngmbi kishoo ijee Undenggũ, ubin isi ĩnayikpɔ umbi.

20 Niba agɔmmbi anggɔm ugε ĩpfu iyiki ibewe igũa umbi, bər àka awu ra anggɔm ugε aka atsengmbɔ atsokmbi ra afã.>>

21 Ri ivang hã Uyesu awu ra anggɔm ri ĩpfu Isarsatangge, agɔr agε, <<Umum ikpoi ungo Ute, Uteijee uwu afã nggu abĩ, ungo uku uwɔkɔ iferhe iyεε ru abi itsoi nu abi idzursu, nu usɔme ake ra awekaci. Akεε ha awu ubinkpi ungo uku ugũiben ikorha ukpɔ.

22 <<Abina kishoo Utemum aka adzaa umum. Unera asi ihwengnga amen ungwēē, Ute ikiyikanga ahweng. Unera asi ihwengnga amen Utei, Ungwēē ukpekũ nu uwuruwi Ungwē hã aka isɔme unga.>>

²³ Mɔcɛ unga adzipa udiku angwɛ imesanga agɛ, <<Idorh iwu iyi asukɛ aka anyã ubinkpi umbi aka anyã!

²⁴ Umum idɛyiwa umbi ugɛ abika asɔm Arherhu-Num nu ayɛrhe arhɛrhɛ aka abee inyã ubinkpi umbi aka anyã, na asi ikpombɔ inyĩnyã, abee igũ ubinkpi umbi aka agũ na asi igũmbɔ.>>

*Unyaka arherhe uner
Usamariya uwuku uze*

²⁵ Unuma nukpɔ utsa uwɔɔ uwuku uhwɛng Íkpem Umusa asok adẽẽ na aviru Uyesu, arhusa unga agɛ, <<A umarhem, umum ikorhi iguse ni ikpo urhɛ uwu ugbagbaa?>>

²⁶ Unga adzipa agɔr unga agɛ, <<Atsɛng agɔr agɛ usee ru ubvur Íkpem Umusa? Ungo uhwɛngo agbena?>>

²⁷ Utsa ha adzipa agɔr agɛ, << <Ungo ibemu Uteijee Unumngo nggu amɛnngo kishoo, nu ip-fungo kishoo, nu ikerngo kishoo, nu adzɛnngo kishoo.>* Ikei, <Ungo ibemu udɔkango ru nyaki itsikamngo.> †>>

²⁸ Uyesu adzipa agɔr unga agɛ, <<Ungo urherhe mɔnɔ. Uzĩ ukorhe rimi nu ubɛk.>>

²⁹ Bɔr utsa ha anyã ugɛɛ unga ashia ru uvau. Nggee unga arhusu Uyesu agɛ, <<Awu ungamɔ awu undɔkamum?>>

³⁰ Uyesu adzipa agɔr unga agɛ, <<Unera nuwɔ aka asoku Urusharhima acipa awuri izĩ Ujeriko. Unga agbopa avɛu. Umbɔ avur atorhanga, na akwɛr unga akarhãrhã, unga akpurha abɔr akpe.

* **10:27** Àka anyã ikei: Iva 6.5. † **10:27** Àka anyã ikei: Urha 19.18.

³¹ Uner uwuku udzowe idem-Num nuwɔ azērḥã ru utsĩndĩ hã. Unga aka anyã utsa ha aka anu, unga ayapa nu ubang utsĩndĩã azĩã akinga.

³² Nggee ikɛi, utsa uwɔɔ ru unang Urhawi,† ivangyɛ unga aka aba atsi ra anang hã anyã unga aka anu, unga ikɛi ayapa ru ubang utsĩndĩã.

³³ Bɔr uner Usamariya azērḥã ru utsĩndĩ hã, aba atsi ra anang utsa ha aka anu. Unga aka anyã utsa ha, atorh afeɾ unga.

³⁴ Unga azĩ ru unga azĩ akũ atorhanga afire isɔɔ, na atsuke atsei nu amɛ inebe ake awu agɔu ri isɔɔ ha na abope ngge. Ashupa unga atsuku uzhihanga, akũna unga akũ azĩã ineta ri iya iki iwosha.

³⁵ Ukpe uku usar, unga anyangi íshaa imang ivaa adzowe ru uner iya ha, na agɛ, <Uma unetuwa utsak uwurɛ. Umum iba ibvui ibamum, umum iwuri ifasamum ubinkpi ungo uku ufer ri itsinga.>>

³⁶ Uyesu arhusa unga agɛ, <<Ikitatambɔ, uwuku-song awu undɔku utsa ha aka agba ra abok aveu ha?>>

³⁷ Utsa uwuku uhweɳg Ikpem hã agɛ, <<Uwɔɔɔ aka agũ atorh unga.>>

Uyesu agɔr unga agɛ, <<Uzi ukorhe rimi hã.>>

Ri iya Umarta nu Umaryamu

³⁸ Uyesu nggu angwɛ imesanga awu ru uzērḥã nukpi, unga azĩ atsi ru ungwērḥũ uteu ukpɔɔ utserḥ uwɔɔ umɔ agburh Umarta ayɛi unga ri iyanga.

† 10:32 Abi Urhawi ani iyike abika adzowe idem-Num.

³⁹ Unga Umarta awea ru unapumbɔ itsoka ig-burh Umaryamu, unga aseɪ akhapa nggu Uteijee anu igosha arherhanga.

⁴⁰ Bɔr Umarta itser ubingha inyangungge amɛnnga. Unga aba ru Uyesu na arhusa agɛ, <<A Uteijee, ungo usi igũo ighong unapumɛn aka aneka umum itɔ itser ikiyikami? Udeyiwe unga aba ayika umum.>>

⁴¹ Bɔr Uteijee adzipa agɔr unga agɛ, <<A Umarta, a Umarta, amɛnngo aghong na adake ra abina arherhɛ.

⁴² Bɔr ubina unying ukpekũ ungo uku ubee. Umaryamu aka atsũa ubin uku uzea, nu umbɔ asi íyesukumbɔ ukpɔ ru unga.>>

11

Imesu Uyesu iyi ifɛn-Num (Umat 6.9-13; 7.7-11)

¹ Unuma nukpɔ Uyesu adẽẽ ifɛn-Num ra ananga akɔɔ. Unga aka amaa, unying ra angwẽ imesanga agɔr unga agɛ, <<A Uteijee, umesuwa umɛn ifɛn-Num ru nyaka Uyohana aka amesuwe angwẽ ime-sanga.>>

² Uyesu agɔr umbɔ agɛ, <<Umbi aba awuri ifɛnmɛn, àka agɔr agɛ, << <A Utɛmɛn, atsam itsokngo isarsatake, Iyɛrhango iba.*

³ Uma udzaa ubinghamɛn ukpu irherɛ.

⁴ Uma utsũwe arhimmɛn,

* **11:2** Itsɛng ra abvur akɔɔ atoma *Ubinkpi ungo uku ubee umbɔ akorhe ru upfung ru nyaka umbɔ iki ikorhe ra afã.*

ru nyaka umɛn iki isaki itsuwe abika ashɔng
umɛn.

Niba ukūna umɛn uzĩɔ ru undeya.†> >>

⁵ Mɔcɛ unga agɔr angwẽ imesanga agɛ, <<Agɛ
unera unying ru umbi awu ru uwɛrhɛ, unga asok
azĩ ru unga ri ikɔtsuuka agɔr unga agɛ, <A uwee,
uma ukɔpa imarhu uborodi itaar.

⁶ Ubinkutsu uwɛrha umumwi adzeku uzẽrhã
aba acipa ri iyamum icɛɛ. Umum ishimum ru
ubin umum iki idzowe unga.>

⁷ <<Mɔcɛ uwɛrhɛ ha awu ru ubã na agɔr agɛ,
<Niba unyekungo umum arherhe! Umum iki
ifɔmukumum ananga, umum nu awɛkacimum
kishoo iki iwu ra anang inũ, isi ídẽẽ iso idzaamum
ubin.>

⁸ Umum idɛyiwa umbi, iwɛrhɛ iba isi itsu
unga asok adzowuka ubin, awuri iso adzowuka
ubinkpi unga aka abee, ubinkutsu uwɛrha ha asi
inekuka ififɛna.

⁹ <<Nggee umum idɛyiwa umbi, àka afɛna awuri
idzaambo. Àka abee umbi awuri ikpombi. Àka
akwɛr angwĩ ubã awuri itsi itsuruwambo umbi.

¹⁰ Uɛn unerwi aka afɛna awuri iyɛisa, unga
uwuku ububee awuri ikpoa, nu unga uwuku
ukwɛr angwĩ ubã awuri itsurukumbo unga.

¹¹ <<Utei uwukusong ru umbi, ungwẽnga aba
ifɛnu ubɛrh, unga adzowe ibvui?

¹² Use ungwẽnga afɛnu udzee, unga adzowe
unga inna?

† **11:4** Itsɛng ra abvur akɔɔ atoma bɔr ufɔrh umɛn ri iyiki ibewe.

13 Uba umbi abi amɛn aka abewe, ahwɛngmbi idzowe abin aka aze ra angwɛmbi, icicang ish-ingge, Utɛmbi ra afã awuri idzowuka Ipfu Isarsa-tangge ra abika afɛna.>>

Uyesu nu Uba'arhzaburh
(Umat 12.22-30; Umar 3.20-27)

14 Uyesu atsũwe ru utsa uwɔɔ ipfu iyiki ibewe iki itsu unera asi irherhunga arherhe. Ivangye ipfu iyiki ibewe ha iki idzek, utsa ha arherha arherhe, anera arherhe adzeidzeu.

15 Bɔr anera abɔɔ agɛ, <<Uba'arhzaburh uyɛrhe ípfu iyiki ibewe unga adzowe ijee iyiki itsũwe ípfu iyiki ibewe ha.>>

16 Abɔɔ avira unga agɛ unga akorhu ubin idzeu ukpu uwu utsar unga aka adzeku Unum.

17 Uyesu ahwɛnga ifɛrhkɔmbɔ, unga agɔr umbɔ agɛ, <<Ubɛn iyɛrhe iki igau agbɛra avaa, iyɛrha ha iwuri isita, nu iya iki igau agbɛra avaa, iwuri ikpɛɛke adɔkake, ike iwuri igba ra abĩ.

18 Iyɛrhe Ushaitan iba igasha agbɛra avaa, iyɛrhanga iwuri idɛɛ iguse? Ubinkutsu umum igɔr rimi, umbi agɔr agɛ umum ikũ ijee Uba'arhzaburh itsũwe ípfu iyiki ibewe.

19 Umum iba ikũ ijee Uba'arhzaburh itsũwe ípfu iyiki ibewe, abimbi akũ ijee iyikisong atsusuwe? Angwɛ imesambi awuri itsuka umbi uvau ra arherhe akɛɛ.

20 Bɔr, umum ĩba itsũwe ípfu iyiki ibewe ru ubok Unum, Iyɛrhe Unum iki ibangge ru umbi.

21 <<Ukerkaker uner aba agbisha abin iwa, adɛɛ adzeu iyanga, abin iyanga awuri iwu uku kpengkpeng.

²² Bɔr ivangyε uwuruwi aka akera unga aba afũ unga nggu ifuw, awuri ikũ ikernga avur abin iwa ha utsa ha aka awe ru imangmang ra ake, na agashuwe abin iya ha.

²³ <<Uwuruwi aka asi iwea nggu umum, akpẽẽ umum. Uwuruwi aka asi ikɔnga nggu umum, asusituwe.

²⁴ <<Ivangyε ipfu iyiki ibewe iba idzek ru unera, iki isaki iyarhe ri inang iyiki ikoi ibee ikpo iwi-wosha ni isi ikpongge. Ngge igɔr igε, <Umun ibvui izĩ ri iyake umum iki idzek.>

²⁵ Ngge ibvui iba itsĩ, ngge inyã umbɔ aka ayar na agbishumbɔ iya ha.

²⁶ Mɔcε ngge ibvui izĩ ikarhe ipfu iyiki ibewe iyɔɔ utɔɔva iyiriyε iki ibewe inangge ngge, ngge kishoo iba isei umɔ. Isisei utsa ha iyi imaataka iwuri ibewe inangge iyi inggbaashia.>>

Igũiben iyi idzidzerhe

²⁷ Uyesu aka arherhe rimi, utsεrh uwɔɔ ri ikikɔnga atsarhi irhaknga agε, <<Idorh iwe nggu uyi uwuku umar ungo, na akpɔm ungo!>>

²⁸ Uyesu agε, <<Ĩĩ, bɔr idorh iwu iyi abirabε aka agũ Arherhu-Num na adɔsa.>>

Utsar ukpu Uyunana

(Umat 12.38-42)

²⁹ Ikikɔnga iki itoma, Uyesu agε, <<Undan ukpuku ubewe nukpi. Abee utsar idzeu, bɔr asi idzowukumbɔ umbɔ utsar ukuse, awuri idzowe utsar ukpu Uyunana ukpekũ.

³⁰ Ru nyaka Uyunana aka awu utsar ra aner Unineba, rimi hã Ungwẽ-Ner aka iwe ru undan ukpirε.

³¹ Ru unum ukpuku uvarha arherhe, Usarau-niya uwu unɔr awuri iso adẽẽ nggu abi undan ukpirɛ na atsuke uvau ru umbɔ. Ubinkutsu unga adzeka anang akika ader aba igũ itsoi Usorhomon. Nggayɛ uwuruwi aka anangnga Usorhomon awu nggimi.

³² Aner Unineba awuri iso adẽẽmbɔ ru unum ukpuku uvarha arherhe nggu udan ukpirɛ na awuri itsu uvau ru ukpɔ, ubinkutsu, umbɔ adzipumbɔ ri udũwã Uyunana. Icerɛ uwuku unang Uyunana uwi nggimi!

Irhirhang iyor
(Umat 5.15; 6.22-23)

³³ <<Unera asi ítsuka irhirhang awɔkuka, use anyangi ikikĩ atsĩmka irhirhang hã. Íĩ awuri idene ngge ra anang idẽẽke, ngge itsú anera itsĩwã na anyã irhirhang hã.

³⁴ Asungo ake awu irhirhang iyorngo. Asungo aba akerke, iyorngo kishoo iwe ri irhirhang. Bɔr asungo aba asi ikerke, iyorngo kishoo ikɛi iwu uzĩ.

³⁵ Ungwɛdzɛn utsur irhirhang hã ru ungo iwe uzĩ.

³⁶ Nggee iyorngo kishoo iba irhangngge, ugau ukpɔɔ ushipɔ ru uzĩ, ngge irhange ananga kishoo, ru nyaku urha utɔngvi uku usaku urhang ru ungo.>>

Uyesu ayare igoi abi Ufarisi
(Umat 23.1-36; Umar 12.38-40)

³⁷ Ivang Uyesu aka arherhe amaa, uner Ufarisi uwɔɔ ayisa unga igha ubingha ri iyanga. Nggee unga azĩ aseɪ ra anang ubingha.

38 Bɔr utsa Ufarisi ha aka anyã ugε Uyesu asi ing-baashia asorha aboknga na atirhi igha ubingha, unga adzeidzeu.

39 Mɔcε Uteijee agɔr unga agε, <<Umbi abi Ufarisi aka isaka asorh andzing akpεwa nu itērhi, bɔr unɔrkang umbi uwu abi unyẽẽ nggu iyiki ibewe.

40 Umbi aguge aner! Uwuku umuna awiya, ugεse unga amunu unɔrkang hã ikεi?

41 Bɔr àka adzowe ubinkpi uku uwe ru unɔrkang itērhi hã ra atsũwã, na abina kishoo awu atεtenake ru umbi.

42 <<Atorhmbi abi Ufarisi, ubinkutsu umbi aka isaka adzowe Unum unying ra abina usɔka iyi ibɔɔ iyi ayerhe na ayerhu udzau kishoo ikεi. Bɔr umbi akpẽmbi izharhe arherhe idzidzεrhe nu ibemu Unum. Imẽẽngge umbi akorhe akεε ha, na aneke ikwεεte akɔɔ.

43 <<Atorhmbi abi Ufarisi! Ubinkutsu umbi abema anang isei aki imor ra abã ifεn-Num na aghwe umbi ri inang izεε.

44 <<Atorhmbi, ubinkutsu umbi awu ru nyaka adzake umbɔ aka asi idzinmbɔ, akirakε anera iki izērhi afafã ri ida ihwihwεng.>>

45 Unying ra abika ahwεng Íkpem Umusa agɔr unga agε, <<A umarhem, ungo uba ugɔr rimi ungo urhena umεn nukpɔ!>>

46 Uyesu agε, <<Atorhmbi, umbi abika amesuwe Íkpem Umusa! Ubinkutsu umbi atsuke imor Ikpem ra anera umbɔ iki ikɔka atsã, bɔr umbi nibikambi asi ibangumbi abina nggu itokmbi unying, aka iyike umbɔ.

⁴⁷ <<Atorhmbi, ubinkutsu umbi adzine adzak akika aze ra abika asom Arherhu-Num abirabe ateimbi aka afer.

⁴⁸ Rimi hã umbi adekuwe uge umbi abemumbi ubinkpi ateimbi aka akorhe. Umbõ afer abika asom Arherhu-Num nu umbi adzin adzaka.

⁴⁹ Ri itsi akere ha Unum ri itsoinga agor age, <Umum iwuri idene umbõ abika asom Arherhu-Num nu abi itsermum. Awuri ifere abõ na adzowe abõ uver.>

⁵⁰ Nggee undan ukpire uwuri iyeyi ufai adzirh abika asom Arherhu-Num kishoo umbõ aka afeyi ishaisha udzur ri imimunu upfunga,

⁵¹ utirhi ra adzirh Uhabirha uzõ ra adzirh Uza-kariya, uwuruwi umbõ aka afer ra avarhu ubeu anang aka adzowe idem-Num ri Iya-Num. Ñ, umum ideyiwa umbi, udan ukpire uwuri iyeyi ufai abin akere kishoo!

⁵² <<Atorhmbi abika amesuwe Ìkpem Umusa, ubinkutsu umbi avur atsak umukurhi idzursu. Umbi nibikambi asi itsĩmbi, na asi ineke abika abee itsitsĩ atsĩmbõ.>>

⁵³ Ivangye Uyesu aka aneke anang hã, abika amesuwe Ìkpem na abi Ufarisi atirhumbõ ikpēna unga akarhārḥā, atsĩmbõ ibeea unga ifuw nggu irhusa arherhe ra abina arherhe,

⁵⁴ Adzeu abee idzur unga ru ubinkpi unga aka irherhe.

12

*Igbii ato nu ififita
(Umat 10.26-31)*

¹ Ri ivangye arherha anera aka akong, afñ ajang adoka, Uyesu agbaashia arherhe arherhe nggu

angwē imesanga age, <<Àka angwēdzɛn nggu uga abi Ufarisi, iki iwu ukpukpeta.

² Ubin usi itsirkpɔ umbɔ aka asi ínyãmbɔ, use uwɔkpɔ umbɔ aka asi íhwɛngmbɔ.

³ Ubinkpi umbi aka arherhe ru uzĩ, awuri igũ ake ru unum ukpuku urhang, nu ubinkpi umbi aka awoyi na arherhe ru ubã, awuri idũwã ake nu atsi uvi aya.

⁴ <<Umbi awɛrhamum, umum idɛyiwa umbi, niba agũmbi iwei abika aɛɛr iyor na asi ídɛɛ ako-rhumbɔ ubin.

⁵ Bɔr umum idɛyiwa uwuruwi umbi aka igũ iwei unga. Àka agũ iwei unga, uwuku ifɛr iyor, na awea ri ijee iyiki itsu ungo ri idzũũ urha. Ìĩ, umum idɛyiwa umbi aka agũ iwei unga!

⁶ Umbɔ aki isaka agoshe anunu atɔɔ ukobo avaa, bɔr Unum asi iyiruka unying ra ake.

⁷ Idzidzɛrhe, igwar itsimbi aka avarha ngge kishoo. Niba agũmbi iwei, umbi awu ru ugarh anangmbi anunu arherhe.

*Idɛyiwe ibibemu Ukiristo ra anera
(Umat 10.32-33; 12.32; 10.19-20)*

⁸ <<Umun idɛyiwa umbi, ubɛn uwuku urherhe ra asu anera ugɛ unga awu uwu umum, Ungwē-Ner ikei awuri irherhunga ugɛ uner ha awu uwu unga ra asu ípfu itser-Num.

⁹ Bɔr uwuruwi aka atsɛyinga ihwɛng umum ra asu anera, Ungwē-Ner ikei awuri itsɛyinga ihwɛng unga ra asu ípfu itser-Num.

¹⁰ Nu ubɛn uwuruwi aka arherhe irhɛm iyiki ibewe ri itsi Ungwē-Ner, awuri itsũwũkumbɔ unga,

bər uwuruwi aka arhenu Ipfu Isarsatangge, asi
ítsũwũkumbə unga.

11 <<Umbə aba akũna umbi ri iker azĩmbə
ra abā ifən-Num, nu ayeŕhe, nu abi ijee, niba
agũmbi ighong ikaa atsimbi, use ubinkpi umbi aka
irherhe.

12 Ubinkutsu Ipfu Isarsatangge iwuri
imesuwangge ubinkpi umbi aka irherhe ri ivang
hã.>>

Unyaka arherhe ri itsi uguge uner ubin

13 Uwəə ri ikikənga agər Uyesu agɛ, <<A
umarhem, ugər ungwēmən unga agashuwa
ukammum, ra abinkɛ utēmən aka akpe na abəra
umən.>>

14 Uyesu agər unga agɛ, <<A utsa uner, ungamə
atsu umum iwu uwuku utsu uvau, use uwuku
ugashuwa ukammbi?>>

15 Məcə unga agər umbə agɛ, <<Àka arhi atai,
àka adēē ukuka nggu kishoo ikpona abin upfung,
ubinkutsu urhe unera usi íbɛkmgbə ra abin up-
fung.>>

16 Arherhuwe umbə unyaka arherhe agɛ,
<<Uner uwəə nuwə awu uner ubin, abinkɛ unga
aka akau ri icangnga, awu azeze akarhārã.

17 Unga akaiferhkə ra amənnga agɛ, <Umun
ikorhi iguse? Ananga abərkeci umum iki itsu abin
icangmum.>

18 <<Məcə unga agər itsikamnga agɛ, <ĩhĩ!
Ubinkpi umum iki ikorhe ukpi. Umum ibibupuwe
angbanmum akɛɛ ni idzin akika agənga, ni itsuke
abin icangmum kishoo nu abin akəə umə.

19 Umum iwuri igər itsikammum ugɛ, <<Ungo
uweə ra abin arherhe akirakɛ ungo iki igha

imeka irherhe. Uwosha, nu ugha nu uhwa nu ugũibenngo.>> >

20 <<B̄or Unum aḡor unga age, <A ugugge! Ru untsuua ukpir̄e ungo iki ikpe. Umum inyāni ungaa awuri igha abin hā kishoo ungo uku uk̄ongnge itsingo.>

21 <<Ngge iwe rimi nggu kishoo uwuku uk̄ongnge itsikamnga abin upfung, na ashia ru ubin ra asu Unum.>>

Niba agũmbi ighong
(Umat 6.25-34)

22 M̄oc̄e Uyesu aḡor angwē imesanga age, <<Nggee umum id̄eyiwa umbi, niba agũmbi ighong nggu ibib̄ekmbi, ubinkpi umbi aka igha, use ubinkpi umbi aka itsim ra ayormbi.

23 Urhe unangmgb̄o abingha, nu iyor ikei inangngge atorho.

24 Àka arhi anyā anunu, asi idoike, asi igberke, ashike ra angban akika atsu ubin igha, b̄or kishoo rimi hā Unum adzowuka umb̄o ubingha. Umbi anangmbi anunu akarhār hā!

25 Ungam̄o ru umbi igũ ighongnga id̄ē itomungge ivanga unying ri inumye unga aka ib̄ek?

26 Umbi aba asi id̄ē akorhumbi ungwēr hū ubin rimi, ude awu use utsu umbi anu igũ ighong ra abina ak̄o?

27 <<Àka arhi anyā ífur iki iseng. Isi ihw̄epungge itser, isi is̄rngge atorho. B̄or umum is̄ma umbi uȳerhe Usorhomon ri iḡongnga kishoo anasi igbera idzam ru nyaku unying ru ngge.

28 Unum aba agberuka idzam ru ubĩ usi, uku uwe irher̄e, udā umb̄o akpĩwe ru urha, asi

ígberanga umbi idzam ananga ukpɔ, umbi abi imangmang iyiki ici!

²⁹ Àka neke ikaifɛrhkɔ ubinkpi umbi aka igha, use ubinkpi umbi aka ihwa, niba agũmbi ighong abin hã.

³⁰ Ubinkutsu, abi uzĩ ru upfung atĩna abee ikpũ abin akɛɛ ha kishoo. Utembi ahwɛnga umbi abeembi ake.

³¹ Bɔr àka abee Iyɛrhanga, nu abin akɛɛ ha awuri idzaambɔ ake ikɛi.

*Imesa iyiki ingwẽ abin ra afã
(Umat 6.19-21)*

³² <<Ukpumum uku uci, niba agũmbi iwei, ubinkutsu Utembi aka abemunga idzaa Iyɛrha ha.

³³ Àka agoshe abinmbi na adzowe uhwɛka ra atsũwã. Àka agbishu ijari imangyɛ iki isi ívarngge, na angwẽ abinmbi ra afã, anangke abin hã asi ímaake, anangke uvɛu asi íkhapunga umɔ nu adzurh asi ítsĩ aghake ake.

³⁴ Ubinkutsu anangke abinmbi aka awe, amɛnmbi ikɛi awe umɔ.

Agãrhã abika agbishu isiseimbɔ adzɛu

³⁵ <<Àka atsim abin itsermbi na akpɔm irhirhang igar,

³⁶ ru nyaka anerabɛ aka aseɪ adzɛu uteiyambɔ aka idzeki irhowu ipfuna aba. Unga aka iba akwɛr angwĩ ubã, kanying umbɔ atsuruwe angwĩ ubã ru unga.

³⁷ Awu ubin anggɔm ra agãrhã hã uteiyambɔ aka iba akpombɔ aseɪ uku urhi. Umum indɛyiwa umbi idzidzerhe, awuri itsim atorho igãrhã, na agɔr

umbɔ ugɛ àka aseɪ isei, na agha ubingha, awuri iso nibikanga agashuwe umbɔ ubingha.

³⁸ Agārhā hā awuri igũmbɔ ibɛn unga aka aba, ri ikɔtsuuka, use ri igɔkpeka, unga akpombɔ aseɪ ukurhi adzɛu.

³⁹ Àka ahwɛng ugɛ uteiɪa aba ahwɛnga ivangyɛ uvɛu aka iba ru unga, unga asi íneke unga ayar iyanga atsĩã.

⁴⁰ Umbi igambi awu ufang umbi adzɛu, ubinkutsu, Ungwẽ-Ner awuri iba ri ivangyɛ umbi aka asi ikaimbi ifɛrhkɔ.>>

*Irhirhika nu ida irhirhika agārhā
(Umat 6.19-21)*

⁴¹ Ubitru arhusa agɛ, <<A Uteijee, ungo urherhe unyaka arherhe ha ru umɛn, use ru ubɛn uner?>>

⁴² Uteijee agɔr unga agɛ, <<Ugārhũ uwukusong arhika na awe ru itsoi? Awu unga hā, uteiyanga aka itsu unga irhi agārhā iyanga, unga adzowe ubinghambɔ ri ivangngge?

⁴³ Anggɔm awe aki ugārhā hā uteiyanga aka iba anyã unga adẽẽ itsernga rimi hā.

⁴⁴ Umum indɛyiwa umbi idzidzɛrhe, awuri itsuke ugārhā hā arhise abinnga kishoo.

⁴⁵ Bɔr agɛ ugārhā hā agɔr ra amɛnnga agɛ, <Uteiyamum asi íbanga ifetem,> na atirhunga ikwɛr agārhā abɔɔ, akatsɛrh nu akatsak, na atsĩã igha na ahwa, utɛku unga aka afĩrhā.

⁴⁶ Uteiɪa ugārhā hā aba ru unumkpi unga aka asi ihwɛnga, ikɛi ri ivangyɛ unga aka asi ihwɛngnga. Uteiɪa awuri ikwɛr unga iki ibewe na atsuke unga nggu abi uzĩ.

⁴⁷ <<Ugārḥã uwuruwi aka ahwɛnga ubinkpi Uteiyanga aka abee unga akorhe, na asi iko-rhunga, awuri ikwɛr unga ugwɛɛ akarhārḥã.

⁴⁸ Bɔr uwuruwi aka asi ihwɛngnga ubinkpi Uteiyanga aka abee unga ikorhe, na akorhe ubinkpi uku umɛɛkpɔ ugwɛɛ, awuri ikwɛr unga ukunjiir. Uɓɛn uwuruwi umbɔ aka adzowe unga abina arɛrɛ, awuri ibee abin arɛrɛ ru unga. Uwuruwi ikɛi umbɔ aka aneke unga abin akagɔng arɛrɛ, awuri ibee abin akagɔng arɛrɛ ru unga.

Uyesu akũ igigau aba
(Umat 10.34-36)

⁴⁹ <<Umun iba itsu urha ru upfung, umum ibee urha ha utirhi ikpĩ icɛɛ!

⁵⁰ Bɔr iwemum ru ubɔtisima umbɔ aka iko-rhuwa umum, nu uver ru umum akarhārḥã utseku umbɔ aka ikorhuwa umgbɔ!

⁵¹ Umbi akaiferhkɔ ugɛ umum ikũ ididɔɔr inba ru upfung? Īĩ, umum idɛyiwa umbi, umum ikũ igigau inba.

⁵² Udzur icɛɛ, ri iyaa unying, inera itɔɔ awuri igasha awu agɓera ivaa, itaar angwĩmbɔ asi íweke unying nggu ivaa, ivaa ikɛi angwĩmbɔ asi íweke unying nggu itaar.

⁵³ Awuri igigau, utei awuri ikpɛɛ ungwɛɛ nu ungwɛɛ awuri ikpɛɛ utɛnga. Uyi awuri ikpɛɛ unapa, unapa awuri ikpɛɛ uyisa. Ukoko awuri ikpɛɛ utsɛnngwɛnga, utsɛnngwɛ awuri ikpɛɛ ukokanga.>>

Ihwɛng ivang
(Umat 16.2-3)

⁵⁴ Unga agər ikikənga age, <<Umbi aba anyã ufin inai udiku urhεε, kanying umbi agər age, <Inai iwuri idoiŋge,> ngge idoiŋge.

⁵⁵ Umbi aba agũ ugba udze unər ufeυ, umbi age, <Imani anii iwuri iwengge,> ngge iwengge.

⁵⁶ Umbi abi ukpukpeta! Umbi adẽẽ ahwεngmbi idzipa abin abĩ nggu afã, bər ihwεng atsar ivang iyεε umbi afər adambi.

Aka avarha amaa ifuw umbi nu utsĩndĩ
(Umat 5.25-26)

⁵⁷ <<Awu use utsu umbi asi ivarhumbi ubin uku urhika nibikambi?

⁵⁸ Umbi aba azẽrhã azĩ ivarha arherhe ri iya uyerhe, umina asungo umbi avarha amaa nggu unga nu utsĩndĩ. Use unga ikũna ungo akũ azĩã ra abika atsu uvau. Uner uwuku utsu uvau ikei atsuke ungo ru ubok abow ikow. Abow ikow ikei atsuke ungo ru ugborzĩ.

⁵⁹ Umum idɛyiwa ungo, ungo usi idzekə ra anang hã, utseku ungo iki ifai kishoo, ukobo usi ibərkpə.>>

13

Udzipa use akpe

¹ Abɔɔ awu umə ri ivang hã, adɛyiwe Uyesu ubinkpi Ubirhatu aka atsu anernga afər aner Ugarhirhi atoma adzirh umbə ri ivangyε umbə aka adzowe idɛm-Num.

² Uyesu agər umbə age, <<Umbə aka afər abi Ugarhirhi ha rimi hã, umbi agər age umbə awu ra arhim anangmbə anera kishoo ru Ugarhirhi?

³ Ishingge rimi! Umum idɛyiwa umbi, umbi aba asi idzipumbi igambi, umbi kishoo awuri ikpe ru nyaka umbɔ ha.

⁴ Use anera usɔka nu utɔrɔk ha ubandzin uku ubupa ru Usirhuwam ufere umbɔ, umbi agɔr agɛ umbɔ awu ra arhim anangmbɔ anera kishoo ru Urusharhima?

⁵ Ishingge rimi! Umum idɛyiwa umbi, umbi aba asi idzipumbi igambi, umbi awuri ikpe ru nyaka umbɔ ha.>>

*Unyaka arherhe uvorhvo
uku usi ighwɛrmgbɔ ikpŭrhã*

⁶ Mɔcɛ Uyesu arherhuwe umbɔ unyaka arherhe agɛ, <<Unera nuwɔ, awu ru ucucii uvorhvo ri icangnga. Unga asok azĩã ibee ikpŭrhũ uvorhvo ha, bɔr unga asi ikpoa ikpŭrhã unying.

⁷ Unga agɔr uwuku urhise icang hã agɛ, <Amɛɛ untaar rake umum iki iba inu ibee ikpurhu ucucii uvorhvo uwure, bɔr umum isi ikpomum ubin ru umgbɔ. Ugbere umgbɔ! Awu use umgbɔ uvina abĩã?>

⁸ <<Bɔr uwuku urhise icang hã agɛ, <A uteiya, uneke umgbɔ, umum itsuke abĩ ru umgbɔ, ni itsuke abi ru umgbɔ ikɛi ra amɛka akɛɛ.

⁹ Umgbɔ uba ughwɛrmgbɔ ikpŭrhã ra akang, izea niyɔ! Umgbɔ uba usi ighwɛrmgbɔ, umbɔ agbere umgbɔ.> >>

*Akerhuwe ukutɛrh ru unum
ukpuku uwosha*

¹⁰ Ru unum ukpuku uwosha ukpɔɔ Uyesu adẽẽ amesuwe ra abã ifɛn-Num,

11 utserh uwɔɔ awu umɔ ipfu iyiki ibewe iki itsuke unga irhārḥā ipfuruwe undzinga imɛka usɔka ni imɛka utɔrɔk, afɔr idēē ukudzik adaka.

12 Ivangye Uyesu aka anyā unga, unga ayisa unga aba ru unga na agɔr unga age, <<A utserh ha, aka ashɔɔtambɔ ungo ri irhārḥāngo.>>

13 Mɔce unga aberu uboknga atsorhe nu utserh ha, kanying utserh ha abera adēē uku udzik, na akpoi Unum.

14 Bɔr unggbaashi ubā ifɛn-Num hā agū avɔm Uyesu aka akerhuwe ru unum ukpuku uwosha. Unga agɔr anera aka awu umɔ age, <<Inuma iwu utɔi iyi itser, aka aba ri inum hā umbɔ akerhuwa umbi, asi iwea unum ukpuku uwosha.>>

15 Bɔr Uteijee agɔr unga age, <<Umbi abi ukpukpeta! Ubɛn unera ru umbi aka asi isaka agarhunga inaknga use uzḥikanga ru ugbor, akū azīa ihwa amē ru unum ukpuku uwosha?

16 Utserh uwure awu unang Uibrahim, uwuruwi Ushaitan aka abow imɛka usɔka ni imɛka utɔrɔk riyɛ. Asi izea umbɔ agarhuwe unga ru unum ukpuku uwosha?>>

17 Unga aka arherhe rimi, kishoo anggamt-saknga agū atsa. Bɔr anera agɔm anggɔm abin idzeuke unga iki ikorhe kishoo.

Unyaka arherhe ishaa umastad

(Umat 13.31-32; Umar 4.30-32)

18 Uyesu arhusa age, <<Iyerhe Unum iwu igusen-gge? Umum ikpanga ngge nggu use?

19 Iwe ru nyaki ishaa umastad, iyiriyɛ utsa uwɔɔ aka anyanga adoi ri icangnga, ngge iseng iba iwu ucucii, anunu akang ashiyake ra aboka.>>

*Unyaka arherhe aki uga**(Umat 13.33)*

²⁰ Ikei unga arhusa age, <<Umun ikpangu Iyerhe Unum nggu use?

²¹ Iwe ru nyaku uga, ukutserh aka anyanga akayi agbiu isoka ivaa aki akõ abvurh, ake kishoo asok afui.>>

*Angwĩ ubã akika apare**(Umat 7.13-14,21-23)*

²² Mõce Uyesu aka adzur utsĩndĩ uwuku izĩ Urusharhima, unga atsĩrhũ iteu iyiki ici nu iyiki igõng anu imesuwe anera.

²³ Uwõõ arhusa unga age, <<A Uteijee, inera iwu ukunjiir ukpekũ iki ikpo ififõrh?>>

Unga agõr umbõ age,

²⁴ <<Àka abima na atsĩ ra angwĩ ubã akika apare, ubinkutsu, anera arherhe awuri ikãrhũmbõ itsitsĩ bõr asi idẽẽ atsĩmbõ.

²⁵ Uteiya aba asok afõma angwĩ iya, umbi adẽẽ ra awiya na akwẽr angwĩ iya, na ashõrhã age, <A uteiya, kabõõ umaa utsuruwa ananga ru umen!>

<<Bõr unga awuri igõr age, <Umun isi ihweng umbi use anangke umbi aka adzek umõ!>

²⁶ <<Mõce umbi awuri igõr age, <E! Umen iki igha ni ihwa nggu ungo, ikei ungo umesuwa umen ru atsĩndĩmen.>

²⁷ <<Bõr unga awuri igõr age, <Umun isi ihweng umbi use anangke umbi aka adzek umõ! Àka asombi ru umum, abi itser iki ibewe!>

²⁸ <<Iciu akpe nu itãi anyĩ iwe umõ, aka inyã Uibrahim, nu Uishaku, nu Uyakubu, nu kishoo abika asõm Arherhu-Num ri Iyerhe Unum, bõr umbi abe umbõ awuri itare umbi.

²⁹ Anera awuri idzeki igǎkpee nu udiku urhεε nu ufã nu unɔr, aseɪ ri irhowu Iyεrhe Unum.

³⁰ Idzidzεrhe, abɔɔ icεrε aka awe amaataka awuri iwe anggbaashia, anggbaashia awuri iwe amaataka.>>

*Uyesu agũ ighong Urusharhima
(Umat 23.37-39)*

³¹ Ri ivang hã abi Ufarisi aba ru Uyesu, agɔr unga agε, <<Usɔkɔ nggimi, uzĩɔ anang akase, ugomna Uhiridu abee ifere ungo.>>

³² Unga agɔr umbɔ agε, <<Àka azĩ adɛyiwe ijui ngbako iyiki ici ha uge, <Irherε umum iwuri itsũwũkũ ípfu iyiki ibewe, ni iwuri ikerhukũ anera, ikei udã rimi hã, umum imaa itsermum ikpe.

³³ Ìĩ awu ufang, umum iki izêrhũ uzêrhãmum irherε nggu udã, ni ikpe ikεi. Idzidzεrhe isi imēngge uner uwuku usɔm Arherhu-Num akpe ra awiya Urusharhima!>

³⁴ <<Oka Urusharhima, Urusharhima! Ungu ufer abika asɔm Arherhu-Num nu utang atarh ra abirabε umbɔ aka adene umbɔ aba ru umbi. Idiki isong umum iki ibee ikɔng angwēmbi ananga unying, ru nyaki inũ iki isaki ikɔng angwēngge ra afekngge, bɔr umbi akpēmbi!

³⁵ Nggayε awuri inekambɔ iyambi arhanga! Umum idɛyiwa umbi, umbi asi íbvui anyāmbi umum, utseku unumkpi umbi aka igɔr agε, <Idorh iwe nggu uwuruwi aka aba ri itsok Uteijee!> *>>

14

Uyesu ri iya utsa Ufarisi

* **13:35** Àka anyã ikei: Amb 118.26.

¹ Unum Ivangye Uyesu aka atsi igha ubingha ri iya unggbaashi utsa Ufarisi uwɔɔ ru ukpuku uwosha ukpɔɔ, anera angwɛdzɛn na atsu asumbɔ ru unga.

² Uner irhārhi iyiki iseng iyor awu umɔ ra asu Uyesu.

³ Uyesu arhusa abi Ufarisi ha nu abika amesuwe Íkpem Umusa age, <<Ri Ikpem, imɛngge umbɔ ak-erhuwe unera ru unum ukpuku uwosha use isi imɛngge?>>

⁴ Bɔr umbɔ anukutata. Nggee Uyesu akpɔm utsa ha na akerhuwe unga, na adene unga adzeka.

⁵ Mɔɔɛ unga arhusa umbɔ age, <<Uba unera ru umbi awu ru ungwɛ use inak igba ru uvāā amɛ ru unum ukpuku uwosha, umbi asi ítsūwūkumbi kanying?>>

⁶ Umbɔ ashimbɔ ru urhɛmkpi umbɔ aka irherhe.

⁷ Ivangye unga aka anyā atsen aka atɛng anang isei aka azea aseɪ, unga adɛyiwe umbɔ unyaka arherhe ugɛ,

⁸ <<Unera aba ayisunga ungo irhowu ipfuna, niba useisɔ ra anang isei aka azea, use aghwimbɔ uwɔɔ aka ananga ungo.

⁹ Ngge iba iwu rimi, uner irhowa ha aka ay-isa umbi aba awuri igɔr ungo age, <Ubɔre anang iseingo ru uner uwɔrɔ.> Ungo uso uzĩɔ ra anang aka acia nggu atsa.

¹⁰ Bɔr umbɔ aba ayisumbɔ ungo irhowu ipfuna, usei ra anang aka acia, uneke uner irhowa ha aba nibikanga, ayisa ungo age, <A uwɛrhɛ, uba usei nggɛɛ ra anang aka azea.> Mɔɔɛ ungo uwuri iweɔ ri imor ra asu abi irhowa.

¹¹ Uben unerwi aka aberi itsinga, awuri irherhuwe ike, uwuruwi aka arherhuwe itsinga, awuri iberuwe ike.>>

¹² Mɔcɛ Uyesu agɔr uner irhowa ha agɛ, <<Ungo uba uwuri iyisungo anera igha ubingha, use irhowa, niba uyisungo awɛrhango, nu angwɛmbi, nu unangmbi nu abi ubinmbi. Ungo uba ukorhungo rimi, umbɔ aba ayisumbɔ ungo, umbɔ ifasambɔ ungo ubinkpi ungo uku ukorhe.

¹³ Bɔr ungo uba uwuri ikorhungo irhowa, uyisa atsũwã nu akatarhu, nu abi ishai iyor, nu abi ibvuta,

¹⁴ ungo uwuri iweɔ ri idorh. Nu ngge iki iwe ugɛ umbɔ asi idɛɛ afaimbɔ, bɔr Unum awuri ifasa ungo ru unum ukpuku usok ra akpe uwu abika arhurhika.>>

*Unyaka arherhe irhowa iyiki igang
(Umat 22.1-10)*

¹⁵ Ivangyɛ unying ru umbɔ abika ase i igha ubingha aka agũ rimi, unga agɔr Uyesu agɛ, <<Idorh iwe nggu unerwi aka isei ighigha ri Iyɛrhe Unum.>>

¹⁶ Uyesu agɔr unga agɛ, <<Unera nuwɔ aka agbisha abin irhowa iyiki igangnga amaa, na aghwi abika azĩ irhowa arherhe.

¹⁷ Ivangyɛ ivang irhowa ha iki iba imɛ, unga adene ugãrhãnga azĩ adɛyiwe abi ha unga aka aghwi agɛ, <Àka aba, umum iki inzɛkũ abina.>

¹⁸ <<Bɔr umbɔ kishoo atsĩmbɔ isɔm abinkɛ aka ikɛn umbɔ izizĩ irhowa ha ru ughwisha. Uwu ingbaashia agɛ, <Uмум igoi icang niyɔ, awu ufang umum izĩ inyã ngge. Kabɔɔ uma aneka umum izĩ.>

19 <<Uwɔɔ agɛ, <Umum igoi inak iyiki ikau irham usɔka, umum ibee izĩ ivira ngge. Kabɔɔ uma aneka umum izĩ.>

20 <<Ikɛi uwɔɔ agɛ, <Umum inii ipfunu utsɛrh uwuku ufa, isi ídɛɛ íbamum.>

21 <<Ugārḥā hā aba adɛyiwe uteiyanga akɛɛ ha. Mɔcɛ amɛn uteiya iya ha adake, unga adɛyiwe ugārḥānga hā agɛ, <Udze uzĩ ifetem, ra atsĩndĩ nu ikparavar utepa, ukarha atsũwā, nu akatarhu nu abi ibvuta, nu ashai iyor ukūba.>

22 <<Ugārḥānga agɛ, <A uteiya, ubinkpi ungo uku ubee iki izĩ ikorhumum, bɔr ananga ana abɔrke ri iya.>

23 <<Mɔcɛ uteiya irhowa ha agɔr ugārḥānga agɛ, <Ubvui udze utsĩrhā atsĩndĩ iteu nu arhum, utsu anera umbɔ aba atɔk iyamum.

24 Umum idɛyiwa umbi, uko unera unying ra abɔrɔ abi inggbaashi ha umbɔ aka aghwi asi íbangunga ubin irhowamum.> >>

Ayetnum akika adɔsu Uyesu

(Umat 10.37-38)

25 Anera arḥɛrhɛ aka azɛrhā nggu Uyesu, unga adzipa agɔr umbɔ agɛ,

26 <<Ubɛn unerwi aka iba ru umum, na asi ikpɛɛ utɛnga nu uyanga, utsɛnga nu awɛkacinga, angwɛmbɔ nu anapumbɔ, use urhɛnga, unga asi ídɛɛ awea ungwɛ imesamum.

27 Ubɛn unerwi aka asi ishupu igārḥāmau ucuciaa adɔsunga umum, asi ídɛɛ awea ungwɛ imesamum.

28 <<Unera unying ru umbi aba abee idzin ut-surha udedetamgbɔ, unga asi ígbaashia ase na avarhu ubinkpi unga aka ifɛr, na anyā use unga awea ru uhwɛk ukpurukpi unga aka imaa idzina?

²⁹ Ubinkutsu utsur unga atsu atarh idzina na afɔr imimaa adaka, ubɛn unera aka inyã, awuri inyĩrhã unga,

³⁰ agɛ, <Umbi anyã uner uwirɛ aka atirhi idzin, na afɔr imimaa adaka.>

³¹ <<Use awu uyɛrhe uwukusong awuri izĩ iwa nggu uyɛrhu uwɔɔ, na asi isei avarhunga use an-ernga anaka agɔnga usɔka awuri idẽẽ amẽẽmbɔ nggu abɔrɔ aka awu anaka agɔnga isɔka ivaa?

³² Unga aba asi idẽẽ amẽẽ, unga adene itser umbɔ azĩ akpo uyɛrhe uwɔrɔ unga ana awu ukukaa, umbɔ ashɔrhã abee ididɔr?

³³ Iwe rimi hã, ubɛn unera ru umbi aka asi idzowuka abinnga kishoo, uner ha asi idẽẽ awea ungwẽ imesamum.

Angwã akatãrhã

(Umat 5.13; Umar 9.50)

³⁴ <<Angwã aze, bɔr ake aba ashike ri itonga angwã, iwuri ikorhu uguse ni iwe angwã ikɛi?

³⁵ Ashike ri itser ri ikom icang, use ra atɔɔ irham. Umbɔ awuri itare ake.

<<Uner ato akika agũ, unga agũ.>>

15

Unyaka arherhe idɔi iyiki igwir

(Umat 18.12-14)

¹ Abika ayɛsu ikirbi abĩ nu abirabɛ umbɔ aka anyanga umbɔ awu abi arhim arherhɛ, aba akɔng adziir anu igosha unga,

² abi Ufarisi nu abika amesuwe Ikpem abvun age, <<Utsak uwirε ayεisa abi arhim na agha nggu umbɔ!>>*

³ Mɔcε Uyesu arherhuwe umbɔ unyaka arherhe age,

⁴ <<Unera unying ru umbi awe ru ídɔi unaka. Unying iba igwirngge, unga asi ínekuka ídɔi isɔka utɔrha nu utɔrha ri idεε na azĩã ibee iyiki igwir ha utɛku unga aka ikpo ngge?

⁵ Unga aba akpoa ngge, unga agɔm na atsã ngge ra acεisa,

⁶ unga aka izĩ ri iya. Unga ayisa awerhanga nu andɔkanga ananga unying na agɔr umbɔ age, <Àka agɔm anggɔm nggu umum. Iki ikpomum idɔi uma hã iyiki igwir ha.>

⁷ Umum idɛyiwa umbi, iwuri iwe rimi hã, umbɔ aka igɔmanggɔm ra afã ri itsi uner arhim unying uwuku udzipa anangmbɔ abika arhika isɔka utɔrha ni inera utɔrha iki isi ibeengge idzidzipa.

Unyaka arherhe igwigwir uhwek

⁸ <<Use, utserh uwukusong awe ru íshaa imang usɔka, ishaanga unying igwirngge, unga asi ígaar urhirhang, na ayar iya kishoo na angwēdzɛn abee utɛku unga aka ikpo?

⁹ Unga aba akpoa, unga iyisa awerhanga nu undɔkanga na agɔr umbɔ age, <Àka agɔm anggɔm nggu umum iki ikpomum ishaa uhwek ha iki igwir.>

¹⁰ Umum idɛyiwa umbi, iwuri iwe rimi hã, awu ubin anggɔm ra asu ípfu itser-Num ri itsi uner arhim unying uwuku udzipa.>>

* 15:2 Àka anyã ikei: Irh 5.29-30.

*Unyaka arherhe ungwẽ
uwuku uzhuzhoma*

¹¹ Uyesu arherhe age, <<Unera nuwɔ awu ra awɛkatsa avaa.

¹² Uwuku ucia agɔr utenga age, <A ute, ugashuwa ukammum.> Mɔce utenga agashuka ukammbɔ.

¹³ <<Akpurha amaa inuma ukunjiir, uwuku ucia akarha abinnga kishoo, azĩã abĩ akɔɔ nu udĩ ukpuku uder. Mɔce, unga aɛruka abinnga ru ugba.

¹⁴ Unga aka amaawe abinnga kishoo, imerh iso imaangge abĩã, unga atsĩã iyaki imerh.

¹⁵ Unga asok azĩ awea ugãrhã utsa uwɔɔ ra abĩ hã, utsa ha atsuke unga azĩ idzeu arhede ra agborke.

¹⁶ Unga abee igha ubingha arhede ha, unera asi idzowuka unga ubin.

¹⁷ <<Ivangye unga aka atsĩ ra amɛnnga, unga age, <Agãrhã awu asong ri iya utɛmum, umbɔ iki igha ashur na abɔre? Nu umum iwuri ikpemum ri imerh.

¹⁸ Umum iso izĩ ru utɛmum igɔr unga ige, a ute, umum iki ikorhu ubin arhim ru Unum, ni ishɔiwamum ungo.

¹⁹ Umum isi ibvui imɛmum umbɔ ayisa umum ungwẽngo. Unyanga umum ru nyaku ugãrhãngo.>

²⁰ Mɔce unga asok azĩã ru utenga.

<<Bɔr unga ana adzeka ukuka nu utenga anyã unga, atorh aɛr unga, unga atĩ azĩã akarha unga awuma na ashor atamnga.

²¹ <<Ungwẽnga agɔr unga age, <A ute, umum ikorhu ubin arhim ru Unum ni iki ishɔiwamum

ungo. Umum isi imēmum umbō abvui ayisa umum ungwēngo.[†]>

22 <<Bōr utesa agōr agārḥānga agē, <Àka akū atorho aka aze aba atsīme unga ifetem. Àka atsuke imangto ri itoknga na abadak ra adaknga.

23 Àka atsī adzur ungwē inak iyiki isenga, aba angwāna. Umēn izēk irhowa igōmanggōm.

24 Ubinkutsu ungwēmum uwēre ha aka akpea na azir ikēi, aka agwira bōr icere umēn iki ikpomēn.> Mōce umbō atsīmbō irhowa.

25 <<Umbō ana awe ru irhowa ha, ungwēnga uwuku ukūa awu ra arhum. Unga aka adzeka arhum aba ayo ri iya, unga agū anggang nu azer atōkuke iya.

26 Nggee unga ayisu ugārḥā unying na arhusa unga agē, <Awu use uni izārḥā?>

27 Unga agōr unga agē, <Ungwēmbi aka abanga, utengo atsu umbō angwā inak iyiki isenga, akorhi irhowa, unga aka aba atsī ukuker.>

28 <<Ungwēmbō uwuku ukūa amēnnga adake, unga akpēē itsī ri iya, nggee utenga adzek ashōrhā unga.

29 Bōr unga agōr utenga agē, <Unyā! Imēk iyere kishoo umum ikapa ungo, inasi ikpēmum igūna ungo idiki unying. Rimi ḥā ungo unasi idzaango umum ibū iyiki ici umum ikorhumum irhowa nggu awerhamum.

30 Bōr ungwēngo uwuruwi aka azī afere abinngo nggu akatsērḥ aba ri iya, ungo ungwānuwe ungwē inak iyiki isenga ru unga!>

[†] 15:21 Abvur akōō aki inggbaashia agōr agē ungwē. Utsu umum iwu ugārḥāngo.

31 <<Utenga age, <Oka ungwẽmum, ungo uwu nggu umum uben ivang, uben ubinmum, uwu ukpungo.

32 Bər imēngge umen ikorhi irhowa ni igomanggom, ubinkutsu ungwẽmbi uwuruwi aka akpe, aka azira, uwuruwi aka agwir, umbō aka akpombō unga.> >>

16

Unyaka arherhe ri itsi uner itser ataba

1 Uyesu adɛyiwe angwẽ imesanga age, <<Unera nuwō awu uner ubin, umbō adɛyiwe unga age, <Uner uwuku udzɛu itserngo anu ikorhe ataba nggu abinngo.>

2 Nggee unga ayisu uner itsernga hã arhusa age, <Umunu ini igũshu use ri itsingo? Ukũ ubvur itserngo uba uvarhe umum inyãni kishoo, ubinkutsu ungo usi íwɛɔ uner itsermum.>

3 <<Uner itser ataba ha akaifɛrhkō ra amɛnnga age, <Umunu ikorhi iguse icɛɛ? Uteiyamum uwi awuri iwayiwe umum ri itser. Umum uwi ishimum ri iker iyiki ikau irham, ni iwu ra atsa akika afɛn ifɛn.

4 Umum ihwɛng ubinkpi umum iki ikorhe, umbō aba awayikumbō umum ri itser nggimi, anera awuri iyaimbō umum ra ayambō.>

5 <<Nggee unga ayisa abika agha uverh ru uteiyanga unying anying, unga arhusu inggbaashia age, <Uteiyamum adōsa ungo itikisong?>

6 <<Unga agɔr unga age, <Ídzum atsei anaka utɔrɔk.>

<<Mɔcɛ uner itser ataba ha agər unga agɛ, <Unyangu ubvur uverhngo ifitem, utseng anaka ana.>

⁷ <<Mɔcɛ unga arhusu uwu uvaa ikei agɛ, <Adɔsa ungo itikisong?>

<<Unga agər agɛ, <Ambãĩ itsem, unaka unying.> Unga adɛyiwe unga agɛ, <Unyangu ubvur uverhngo, utseng isɔka utɔrɔk.>

⁸ <<Uteiya ha akpoi uner itser uwuku uda irhirhika ha, ubinkutsu akorhi iferhɛ ha nggu isarasu. Anera ru upfung ukpire akorhi iferhembɔ nggu itsoi anangmbɔ abika adɔsu Unum.

⁹ Umum idɛyiwa umbi, àka akũ abin upfung akũ akpowe itsikammɔ awerhɛ, abinmbi aba amaake, umbɔ ayɛi umbi ra aya aki ugbagbaa.

¹⁰ <<Uwuruwi aka awe ru imangmang nggu ubin uku uci, awuri iwea ri imangmang ru ubin ukpuku urhɛ. Uwuruwi aka ashia ri imangmang ru ubin ukpuku uci, asi íwea ri imangmang ru ubin ukpuku urhɛ.

¹¹ Nggee umbi aba ashimbi ri imangmang ra abin upfung ukpire, ungaa idzaa umbi abin aki idzidzɛrhe?

¹² Umbi aba isaka ashimbi ri imangmang ra abin anera, ungaa idzaa umbi abin aki ukammɔ?

¹³ <<Ugãrhã asi ídẽ atɔwũka itser ra ateiya avaa. Unga awuri ibema unying na akpẽ uwɔrɔ, unga awuri idzowe itsinga ru unying na akpẽ uwɔrɔ. Ungo usi ídẽ udzowukɔ itsingo ru Unum nu uhwek.>>

¹⁴ Abi Ufarisi abika abemu uhwek, aka agũ akɛrɛ ha kishoo, umbɔ acatu Uyesu.

¹⁵ Unga agər umbɔ agɛ, <<Umbi azharhe arherhe aka aze ra asu anera, bər Unum ahwɛnga

amɛnmbi. Ubin uku uze ra asu anera, uwu ubin ishĩ ra asu Unum.

Itomi imesi iyɔ

¹⁶ <<Imesi Íkpem Umusa nu abvur abika asɔm Arherhu-Num, umbɔ aka adũwã utɛki ivang Uyohana. Udzur ri ivang hã, umbɔ aka anu idzowe Isarhe Iyiki Ize iyi Iyerhe Unum, nu ubɛn unera abee itsĩ ri ngge ri inggang.

¹⁷ Asi ighonga afã nggu abĩ aki imaa, bɔr ishia unying ri Íkpem Umusa isi ífõrhũngge.

¹⁸ <<Ubɛn unera aka iwayiwe utsɛnga na apfuna utɛrh uwukuse, unga awu ra arhim itoma-dak, nu unera aka ipfunu utɛrh uwuku uwuwayi, awu ra arhim itoma-dak.

Uner ubin nggu Urhiazaru

¹⁹ <<Uner ubin nuwɔ aka isaka atsim atorhi imang azezerake, unga awe ri igũibɛn ubɛn unuma.

²⁰ Ra angwĩ iyanga, utsũwã nuwɔ agburh Urhiazaru anu umɔ, awu nggu isɔɔ iki imaa iyornga.

²¹ Unga abee igha awushu ubingha aki igbei, ra adak utebur uner ubin hã. Ijui iki isaki iba irhɛn isɔɔnga hã.

²² <<Ivanga iki imɛ uner ifɛn hã akpea. Ípfu itser-Num ishupa unga ikũ izĩngge ri igbɔm Uibrahim. Ikei, uner ubin hã akpea, umbɔ adzake unga.

²³ Ra anang isei abika akpukpe, ra anangke unga aka agũ uver, unga abera asunga anyã Uibrahim ukuka nu Urhiazaru ri igbɔmnga.

²⁴ Nggee unga ayisa unga age, <A Utɛtɛ Uibrahim, umaa ugũ atorh umum nu udene Urhiazaru unga ashɔmu itoknga ra amɛ na arhor adɔnga

arhemmmum, ubinkutsu umum iwe ru uver ri idzũũ urha ukpirɛ.>

²⁵ <<Bor Uibrahim agər unga agɛ, <A ungwēmum, uyita ri ivangyɛ ungo uku uwe ru urhɛ. Ungo uyeisa abin aka aze nu Urhiazaru ayeisa abin aka abewe, bər icɛɛ umbɔ afituwe unga nggimi ungo uwe ru uver.

²⁶ Asi iwea akɛɛ ha ukpekũ, bər ra ateumɛn nggu umbi, aka atsu ughorkaghor umbumbang uteitasamgbɔ utsur anera asoki nggimi abambɔ ugarmbi, use unera adzek ugarmbi abanga ru umɛn.>

²⁷ <<Unga agɛ, <A utɛ, umum ishōrhã ungo, uma udene Urhiazaru unga azĩ ri iya utɛmum,

²⁸ ubinkutsu umum iwe ra angwēmɛn atõõ. Umum ibee unga arherha umbɔ, utsur umbɔ abambɔ ra anang akɛɛ ha aki uver ha.>

²⁹ <<Uibrahim agɛ, <Awembɔ ru Umusa nu abika asəm Arherhu-Num, uneke umbɔ akpeto ra abi ha.>

³⁰ <<Unga agɛ, <A utɛ Uibrahim, ãĩ, unera aba adzek ra abika akpe azĩ ru umbɔ, umbɔ awuri idzipumbɔ.>

³¹ <<Unga agər unga agɛ, <Umbɔ aba asi ikpembɔ ato ru Umusa nggu abika asəm Arherhu-Num, umbɔ asi ígũmbɔ unerwi aka idzeka akpe.> >>

17

Arhim, imangmang, nu itser

(Umat 18.6-7,21-22; Umar 9.42)

¹ Uyesu agər angwẽ imesanga agɛ, <<Ubinkpi uku itsu anera agba ra arhim, awu ufang ukpɔ uba, bər atorh uner ha aka itsu ukpɔ uba.

² Nu unerwi aka itsu unying ra awəkaci abere agba ra arhim, ugba umbɔ abope ukɔ igɔ ru urhɔknga na atare unga atsĩ ru ughorkaghor ukau ukugɔng.

³ Nggee àka akpɔm atsimbi.

<<Undɔkango aba agbaa ra arhim, utsɛrha unga. Unga aba nekuka, utsũwe unga.

⁴ Unga aba agbaa uvau ru ungo idikunga utɔɔva ru unuma unying, na aba idiku utɔɔva age, <Iki inekukũ,> utsũwe unga.>>

⁵ Abi itser Uyesu agɔr age, <<Uteijee, utomuwa imangmangmɛn.>>

⁶ Uteijee agɔr umbɔ age, <<Umbi aba awembi ri imangmang ukunjiir ru nyaki ishaa umastad, umbi adẽẽ agɔrmbi ucucii ipfum uwure age, <Ubwurhi nu udɔnna ru ukau,> umgbɔ uwuri igũmgbɔ umbi.

⁷ <<Awu ungamɔ ru umbi aka iwe ru ugãrhã uwu irham use uwuku udzɛu idɔinga, aka idzeku usi aba, unga agɔr unga age, <Uba ifitem, uba usei nu ugha ubingha>?

⁸ Asi ígɔra rimi, bɔr unga awuri igɔr ugãrhãnga hã uge, <Utɔng ukorhu ubingha ukũwã umum igha ni ihwa imaa, nu ungo udɔrhu ugha nu uhwa>

⁹ Awuri itara uwɛɛ ru ugãrhã hã aka adɔsa arherhanga?

¹⁰ Nggee umbi awe rimi hã, umbi aba adɔsumbi abina kishoo umbɔ aka adɛyiwa umbi. Umbi awuri igɔr age, <Umɛn isi iwemɛn ubin, umɛn iwu agãrhã. Umɛn ikpurhi itɔ itseryɛ iki iwe iyimɛn.>>

*Uyesu akerhuwe abi irhãrhĩ
ingbim usɔka*

11 Icε Uyesu awu ru uzārḥã ukpuku uzĩ Urusharhima, unga azērḥã ra atsom Ūsamariya nggu Ugarhirhi.

12 Unga aka atsĩ ru ungwērḥũ uteu ukpɔɔ akat-sak abi irhārḥĩ ingbim usɔka agbanga unga, adēē ukuka.

13 Umbɔ atsarhi irhakmbɔ agε, <<Uyesu, Uteiya, ugũ atorh umen!>>

14 Ivangyε unga aka anyã umbɔ, unga agε, <<Àka azĩ ra abika adzowe idεm-Num umbɔ anyã umbi.>> Umbɔ awu ru utsĩndĩ uwuku uzĩ, na aker-humbɔ.

15 Unying ru umbɔ aka anyã unga aka aker-hunga, unga abvui aba atsu ivum akpoi Unum.

16 Unga aba agba ra adak Uyesu na atar uwεε ru unga. Unga uwi awu uner Usamariya.

17 Uyesu arhusa agε, <<Asi iwea inera usɔka kishoo aka akerhe? Abɔrɔ utɔərha angwēmbɔ?

18 Awu use ukpɔ utsu akpurha awu utsen uwurε ikiyikanga unga abvui aba ikpoi Unum?>>

19 Mɔcε unga agər unga agε, <<Usisok uzĩɔ. Imangmangngo ngge ikerhuwe ungo.>>

Ibiba Iyerhe Unum
(Umat 24.23-28,37-41)

20 Unuma nukpɔ abi Ufarisi arhusa unga agε Iyerhe Unum iwuri iba ukang? Uyesu agər umbɔ agε, <<Ibiba Iyerhe Unum isi íwengge ubinkpi umbi aka inyã ra asumbi,

21 Unera asi ígɔra agε, <Àka anyã nggayε,> use <Nggayɔ,> ubinkutsu Iyerhe Unum iwu nggu umbi.>>

²² Məcə unga agər angwē imesanga age, <<Ivanga niyō ibarō, umbi aka ibee inyā unuma unying ri inum Ungwē-Ner, bər umbi asi ínỹāmbi.

²³ Anera awuri igər umbi age, <Àka anyā nggawi ri nggimi,> use <Nggawō ru nggōō.> Niba azĩmbi, niba adōsumbi umbō.

²⁴ Ubinkutsu unum Ungwē-Ner uwuri iwe ru nyaki inai iki inyaka irhangnge afā, usok ru ubang upfunga nggōō uzĩ ubang ukpōrō.

²⁵ Bər awu ufang unga aka igbaashia ahwa uver abina arhərhe nu undan ukpirē ukpēkpō unga.

²⁶ <<Ru nyaka ngge iki iwe ri inum Unuhu, rimi hā ikēi ngge iki iwe ri ivang Ungwē-Ner.

²⁷ Anera agha na ahwa, apfuna na apfunuwe, utseku unumkpi Unuhu aka atsĩ ru nggaa ukhukhōō amē, məcə amē isopfung aba atsĩme umbō kishoo.

²⁸ <<Iwe ru nyaka ha ri inum Urhutu, anera aka agha na ahwa, agoi na agoyiwe, akau irham na adzin idzin.

²⁹ Bər ru unum Urhutu aka adzeka ru Usōdōm, umbō atsuke urha nggu akāā urha adzeka afā aba atsĩme umbō kishoo.

³⁰ <<Ĩĩ, iwuri iwe rimi hā ru unum Ungwē-Ner aka idzeka.

³¹ Ru unum hā uwuruwi aka awu afafā ni itsi uvi iyanga na abinnga awu ra abĩ, unga niba acipuwanga inyanga ake. Rimi hā ikēi, uwuku uwe ru usi, niba abvui abanga ri iya.

³² Àka ayitu utserha Urhutu.

³³ Kishoo abika abee ifər rh urhembō, umgbō uwuri igwirmgbō. Kishoo abika agwirhuwe urhembō, afufər rh umgbō.

³⁴ Umum idideyiwa umbi, nu utsuu ukpu ha awuri inyãmbɔ inera ivaa nu ukoma unying. Awuri nyanguwe unying na abɔre unying.

³⁵ Akatsɛrh avaa aka idẽẽ igɔɔ ananga unying. Awuri nyanguwe unying na abɔre unying.>*

³⁷ Umbɔ arhusa unga agɛ, <<Awuri iwe rinɛɛ Uteijee?>>

Unga agɔr umbɔ agɛ, <<Anangke ukom uku uwe, anang hã amgbɛpɛ iki ikɔng.>>

18

Unyaka arherhe utsɛrhãpfu aka angipa

¹ Mɔcɛ Uyesu adɛyiwe angwẽ imesanga unyaka arherhe aki ifɛn-Num ubɛn ivang na aneke igũ azhe.

² Unga agɛ, <<Utepa nukpɔ uner uwuku utsu uvau aka asi igũa iwei Unum, asi ihwɛngnga unera.

³ Ru uteu ha utsɛrhãpfu ruwɔ akɛyi ru utsa ha anu igɔr unga agɛ, <Umaa utsĩ ra ateu umum nggu abika akpɛna umum.>

⁴ <<Unga atirhi akpẽẽ, bɔr unga abvui agɔr ra amɛnnga agɛ, <Umun ihwɛng ugɛ umum isi igũmun iwei Unum, ni isi ihwɛng anera,

⁵ bɔr utsɛrhãpfu uwurɛ akɛna umum iwiwosha. Umum ima iyike unga, utsur ikikeyanga izhengge umum.> >>

⁶ Uteijee agɛ, <<Àka agũ ubinkpi uner uwuku utsu uvau uwu amɛn aka atãrhã aka arherhe.

* **17:35** Abvur akɔɔ aki itsɛng abok aki isha agɔrke ikɛi ugɛ, *36 Akatsak avaa ri ichang irham, awuri nyanguwe unying na abɔre unying.*

⁷ Unum asi íkorhuka anernga aka aseng abinke aka arhika, abirabe aki iciu ru utsuu na atenum ru unga? Unga awuri adõrhũnga ri iyike umbõ?

⁸ Umum ideyiwa umbi, awuri iyikuka umbõ ifitem ikei ru ubinkpi umbõ aka abee. Bõr Ungwẽ-Ner aka iba, awuri ikpoa imangmang ru upfung? >>

*Unyaka arherhe uner Ufarisi
nu uner uwuku uyeisu ikirbi abĩ*

⁹ Ra abirabe aka adzowe imangmang ra atsimbõ age umbõ arhika, na anu iyeei abikase, Uyesu arherhe unyaka arherhe uge,

¹⁰ <<Inera ivaa atsĩ ifen-Num ru ufõm Iya-Num, unying awu utsa Ufarisi, uwu uvaa awu uner uwuku uyei ikirbi abĩ.

¹¹ Uner Ufarisi ha asok abera adẽẽ afen-Num ri itsikamnga age, <A Unum, umum itar uwẽẽ idzaa ungo umum iki isi iwemum ru nyaka aveu, abika ida irhirhika, abika atoma-dak, use uwuku uyei ikirbi abĩ uwure.

¹² Umum ikpem igha ubin idiki ivaa ri inuma utõva, ni idzowe unying ra abina usõka ra abinke umum iki ikpo kishoo.>

¹³ <<Bõr uner uwuku uyei ikirbi abĩ hã adẽẽ uku uka. Asi ibera asunga arhisa afã, bõr abangu ikõknga na age, <A Unum, ugũ atorh umum uner arhim.>

¹⁴ <<Umum ideyiwa umbi, uner uwuku uyei ikirbi abĩ hã abvui azĩ ri iyanga, Unum anyanga unga awu uner uwuku urhika, bõr asi inyangu utsa uwõrõ awea rimi. Ubẽn unerwi aka aberi itsinga, awuri irherhuwe ike. Nu uwuruwi aka arherhi itsinga, awuri ibiberuwe ike.>>

Uyesu nggu angwêrhã awêkaci
(Umat 19.13-15; Umar 10.13-16)

¹⁵ Anera ikêi akũ angwêrhã awêkaci aba ru Uyesu abanga umbô. Angwê imesanga aka anyã rimi, umbô atserha umbô.

¹⁶ Bôr Uyesu ayisa awêkaci ha azĩ ru unga, na agê, <<Àka aneke awêkaci aba ru umum, Àka niba akênmbi umbô, Iyerhe Unum iwu iyi ikpũmbô.

¹⁷ Umum indëyiwa umbi idzidzerhe, ubên unerwi aka asi iyêisa Iyerhe Unum ru nyaku uwêkuci, asi ídëë atsiã ri ngge.>>

Uyerhe uner ubin
(Umat 19.16-30; Umar 10.17-31)

¹⁸ Uyerhu Uyahuda uwô arhusa unga agê, <<A umarhem uwuku uze, umum ikorhe uguse ni ikpo urhe uwu ugbagbaa?>>

¹⁹ Uyesu agôr unga agê, <<Awu use utsu ungo uyisa umum uwuku uze? Uwuku uze ashia, Unum ukpekũ awu uwuku uze.

²⁰ Ungo uhwengo ikpem iyere, <Niba uferô unera, niba utomungo-dak, niba uverô ivêu, niba ugberô angwĩ utsukukô unera, udzowe igang ru utengo nu uyango.> *>>

²¹ Uwêdzem hã agê, <<A umarhem, umum iki idôsumum akere ha kishoo rimôô, utirhi ri iwënci.>>

²² Uyesu aka agũ rimi, unga agôr unga agê, <<Ungo ubôr ubina unying ukpekũ. Ugoshe abinngo kishoo, udzowe uhweka ra atsũwã, nu uba udôsa umum. Môce ungo uwuri iweô ru ugbeta urherhe ra afã.>>

* **18:20** Àka anyã ikêi: Idzi 20.12; Iva 5.16-20.

23 Unga aka agũ rimi, amɛnnga aghong akarhãrhã, ubinkutsu unga awu uner ubin akarhãrhã.

24 Uyesu arhi unga na agɔr agɛ, <<Aghong uner ubin aka itsĩ ri Iyɛrhe Unum.

25 Idzidzɛrhe, uwuri ighwɔrhungge Urhakumi utsĩ ra angwĩ inepurha nu uner ubin aka itsĩ ri Iyɛrhe Unum.>>

26 Abika agũ rimi, arhusa agɛ, <<Ungaa adẽẽ akpo ififɔrh?>>

27 Uyesu agɛ, <<Ubin ukpuku unang anera, Unum ananga ukpɔ.>>

28 Ubitru agɔr unga agɛ, <<Umɛn abɛ ineke abinmɛn kishoo ni idɔsa ungo!>>

29 Uyesu agɔr umbɔ agɛ, <<Umun indɛyiwa umbi idzidzɛrhe, unera asi íneke iya use utserh, use angwẽmbɔ, use ateinga, use awɛkaci ri itsi Iyɛrhe Unum,

30 na asi ikpoa arherhe ru udan ukpirɛ, ru unum upfung uku ufa uku iba ikɛi unga akpo urhe uwu ugbagbaa.>>

Uyesu abvui arherha arherhe akpenga

(Umat 20.17-19; Umar 10.32-34)

31 Uyesu akũna umbɔ usɔkdũmɛn azĩ ri ibanga, na adɛyiwe umbɔ agɛ, <<Umɛn izĩ ufã Urusharhima, nu kishoo abinkɛ abika asɔm Arherhu-Num aka atsɛng ri itsi Ungwẽ-Ner awuri itsuafɛrke.

32 Awuri idzowe unga ra abok atsen abi Uyahuda. Umbɔ awuri iyɛia unga, arhena unga, ashau aci atsuyiwe unga, awuri ikwɛr unga, na afɛre unga.

33 Ru unum untaar unga awuri isoka ikɛi.>>

³⁴ Bør angwē imesanga asi igũ arherhanga ataimbō. Agbena awuwək ru umbō, nu umbō asi ihwengmbō ubinkpi unga aka arherhe.

*Uner ibvuta asunga ayanguke
(Umat 20.29-34; Umar 10.46-52)*

³⁵ Uyesu aka ayoku Ujeriko, uner ibvuta asei nu ubang utsĩndĩã anu ifen.

³⁶ Ivangye unga aka agũ ititong anera arherhe, unga arhusa age awu use uni izārḥã?

³⁷ Umbō adeyiwe unga age, <<Uyesu uner Un-azarat unga atong.>>

³⁸ Unga atsarhi irhaknga ayisa age, <<Uyesu! Ungwē Udauda! Ugũ atorh umum!>>

³⁹ Abika azērḥã ra asu Uyesu atserha unga age unga unukutata, bør unga agbisha atsarhi irhaknga age, <<A Ungwē Udauda! Ugũ atorh umum.>>

⁴⁰ Uyesu adēē na atsu umbō akũ uner ibvuta ha aba ru unga. Unga aka aba ukhapa, Uyesu arhusa unga age,

⁴¹ <<Ungo ubee umum ikorhuwa ungo use?>>
Unga age, <<A Uteijee, umum ibee ikpo inyã anang.>>

⁴² Uyesu agor unga age, <<Uyei inyinyãngo. Imangmangngo ngge ikerhuwa ungo.>>

⁴³ Kanying asunga ayanguke, unga adosu Uyesu na akpoi Unum. Anera kishoo aka anyã rimi, umbō akpoi Unum ikēi.

19

Uzakka uner uwuku uyei ikirbi abĩ

¹ Uyesu aka atsĩ ru Ujeriko, na azērḥã atong.

² Uner uwɔɔ umɔ itsoka igburh Uzakka, unga awu unggbaashi abika ayɛi iƙirbi abĩ, na awu ru ubin akarhārḥā.

³ Abee inyā ungamɔ awu Uyesu ha. Bɔr Uzakka akpinunga asi idēē anyāā Uyesu, anera arḥembɔ.

⁴ Nggee unga atĩ agbaashia azĩ afũ nggaa ucucii abee inyā unga, Uyesu ani itɔng udika ha.

⁵ Uyesu aka azĩ atsĩ ra anang ucucii ha, unga abera asunga afafā na agɔr unga agɛ, <<A Uzakka, ucipuwa ififitem, awu ufang umum iki icipa ri iyango irherɛ.>>

⁶ Nggee iki ififitem unga ahwarha acipuwa aba agbanga unga nggu agɔm.

⁷ Anera kishoo aka anyā rimi, umbɔ atirhi ibvun arherhe agɛ, <<Unga azĩ iwu utsen uner arhim.>>

⁸ Bɔr Uzakka asok adēē na agɔr Uteijee agɛ, <<A Uteijee, unyā! Icɛɛ umum idzowe uteng abinƙɛ umum iki iwu ra ake ra atsūwā, ni ifase idikunga inaa ra abirabɛ umum iki igha urhambɔ ri iyɛi iƙirbi abĩ.>>

⁹ Uyesu agɔr unga agɛ, <<Ififɔrh iki itsĩngge ri iya ikɛɛ irherɛ, ubinkutsu utsak uwurɛ iganga awu unang Uibrahim.

¹⁰ Ungwē-Ner aba ibee abirabɛ aka agwir, na afɔrh umbɔ.>>

Unyaka arherhe uazurhfa usɔka
(Umat 25.14-30)

¹¹ Anera aka anu igosha akɛɛ ha, unga at-sĩā irherhe unyaka arherhe, ubinkutsu unga aka ayoka itsĩ Urusharhima, umbɔ akaiferhkɔ ugɛ use Uyesu awuri itsu Iyɛrhe Unum idzeka kanying ru Urusharhima.

¹² Unga age, <<Utsa uwɔɔ aka akpo imar iyiki ize asok azĩĩ itsim iyerhe ra abĩ akɔɔ, ra anang aka ader, na abvui aba ra abĩnga.>

¹³ Nggee unga ayisa agārhānga usɔka, agashuwe umbɔ imang uazurhfa unying anying,* na agɔr umbɔ ikɛi age, <Àka akũ imang hã adzipa utseku umum iki iba.>

¹⁴ <<Bɔr abi utepunga akpẽmbɔ unga, umbɔ adene itser umbɔ azĩ agɔr unga age, <Umen isi ibemumen ungo uwu uyerhamen.>

¹⁵ <<Umbɔ aka atsĩme iyerhanga, unga abvui aba ri iya. Unga atsu umbɔ ayisuwe agārhānga hã, unga aka adzowe imang hã. Abee inyã angwĩke umbɔ aka akpo atoma ri idzidzipambɔ.

¹⁶ <<Uwu inggbaashia aba adẽẽ ra asunga na age, <A uteiya, imang uazurhfango hã ikũwã umum uazurhfa usɔka.>

¹⁷ <<Uteiyanga age, <Ĩhĩĩ, ungo udẽẽ, ugārnhũ uwuku uze, ubinkutsu ungo uweɔ ri idzidzerhe ru ubin ukpuku uci, umum iwuri ĩdzaamum ijee itepa usɔka.>

¹⁸ <<Uwu uvaa aba age, <A uteiya imang uazurhfango hã ikũwã umum uazurhfa atõõ.>

¹⁹ <<Uteiyanga agɔr unga age, <Ĩhĩĩ, ungo udẽẽ, ugārnhũ uwuku uze, ubinkutsu ungo uweɔ ri idzidzerhe ru ubin ukpuku uci, umum iwuri ĩdzaamum ungo iyerhe itepa itõõ.>

²⁰ <<Mɔce ugārnhũ uwɔɔ aba age, <A uteiya, imang uazurhfango hã iye, umum iwɔke ru utatorho.

* **19:13** Imang uazurhfa unying ha iwu imang afẽẽ ataar.

²¹ Umum igũ iwei ungo, ungo ughong ikorhi iferhe. Nu ubema abinke ungo uku usi ingwẽo, nu ugbero ubinkpi ungo uku usi idoso.>

²² <<Unga agor unga age, <Ungo ugãrhã uwuku utãrhã, umum ikũ arherhe angwĩngo itsu ungo uvau. Ungo uhwengngo umum ighong ikorhi iferhe, ni ibee abinke umum iki isi ingwẽmum, ni ĩgbetũ abinke umum iki isi idoimum?>

²³ Awu use utsu ungo isi itsukuko imangmum ru ubanki, umum iki iba icere iyei ngge nggu angwĩngge?>

²⁴ <<Mocce unga agor abika adẽẽ umo age, <Àka ayeise imang uazurhfamum unying hã ru unga, àka adzowe ru uworo uwu uazurhfa usoka.>

²⁵ <<Umbõ agor unga age, <A uteiya, awea ra uazurhfa usoka.>

²⁶ <<Unga age, <Uмум ideyiwa umbi, uwuruwi aka awe ru ihwihweng awuri itomuwe unga akpo arherhe. Uwuruwi aka ashia, awuri iyese ungwẽrhĩ ihwihweng ha unga aka awerangge.

²⁷ Icere, anggamtsakmum aka asi ibemumbõ umum iki iwu uyerhambõ, àka akũna umbõ aba ngge na afere umbõ ra asumum.> >>

Uyesu atsĩ ru Urusharhima

(Umat 21.1-11; Umar 11.1-11; Uyoh 12.12-19)

²⁸ Uyesu aka arherhe akere amaa, unga agaashia azĩã ufã Urusharhima.

²⁹ Unga aka ayoka uteu iyiki ici iyi Ubetafaji nu Ubetani udiki igũ iyoro umbõ iki iyisa age Igũ Acucii Uzaitun, unga adene angwẽ imesanga avaa agor umbõ age,

30 <<Àka atsi ru uteu ukpuku uci nggɔɔ ra asumbi, ubɛn itsitsĩmbi, umbi awuri inyāmbi ungwẽ uzhika aka abow adẽẽ, uwuruwi unera anasi ifũā umgbɔ. Aka agarha umgbɔ akũ aba nggɛɛ.

31 Unera aba arhusunga umbi agɛ, <Awu use utsu umbi agarha umgbɔ?> Àka adɛyiwe unga ugɛ, <Awu Uteijee abeea umgbɔ.> >>

32 Abɔrɔ unga aka adene umbɔ agbaashia, azĩ anyā umgbɔ ru nyaka unga aka adɛyiwe umbɔ.

33 Umbɔ aka adẽẽ igarhu ungwẽ uzhika ha, abi uzhika ha arhusa umbɔ agɛ, <<Awu use utsu umbi anu igarhu ungwẽ uzhika ha?>>

34 Umbɔ agɛ, <<Uteijee unga abeea umgbɔ.>>

35 Umbɔ akũ umgbɔ aba ru Uyesu, abɛtuwe atorhambɔ nu undzingmbɔ, Uyesu afũ aseɪ nu umgbɔ.

36 Unga awu ru uzārnhā, anera abɛtuwe atorhambɔ nu utsĩndĩā.

37 Ivangyɛ unga aka aba akhapa ri icipa ri Igũ Acucii Uzaitun, kishoo ikikɔng angwẽ imesa atsĩmbɔ anggɔm, akpoi Unum nggu irhɛm ikerketange ra abin idzeu kishoo umbɔ aka anyā.

38 Agɔr agɛ, <<Idorh iwe nggu uyɛrhe uwi aka aba ri itsok Uteijee!

Ididɔɔr ra afā, nu ikpikpoi afafā!>>†

39 Bɔr abi Ufarisi abɔɔ ri ikikɔnga agɔr Uyesu agɛ, <<A umarhem, utsɛrha angwẽ imesango!>>

40 Unga agɔr umbɔ agɛ, <<Umun idɛyiwa umbi, abɛrɛ ha aba anukutata, atarh awuri idze aciuke.>>

† 19:38 Àka anyā ikei: Amb 118.26.

⁴¹ Unga aka ayoka Urusharhima na anyã utepa, unga aciu akpe uteu ha.

⁴² Na age, <<Uda umbi awuri ihwengmbi abinke aki ikũwã ididɔr! Bɔr nggayε umbi asi idẽẽ anyãmbi.

⁴³ Inuma niyɔ ibarɔ anggamtsakmbi awuri idzin ufɔm adzipa umbi. Abi iwa awuri ikena umbi amaa inanga, na ayɔm umbi.

⁴⁴ Awuri ikwer umbi atar nu abĩ, umbi nggu awekaci ra abangdzinmbi. Asi ínekukumbɔ utarh unying nu undɔkakpɔ, ubinkutsu umbi asi ihwengmbi ivang ibiba Unum ru umbi.>>

Uyesu ri Iya-Num

(Umat 21.12-17; Umar 11.15-19; Uyoh 2.13-22)

⁴⁵ Mɔcε unga atsĩ ru ufɔm Iya-Num, na awayiwe abika agoyiwe abin.

⁴⁶ Agɔr umbɔ age, <<Atsengmbɔ age, <Iyamum iwu iya iki ifɛn-Num,‡> bɔr umbi atsu ike iwe anang awoi avεu!§>>

⁴⁷ Uben unuma unga amesuwe ru ufɔm Iya-Num. Bɔr ateiya abika adzowe idɛm-Num, nu abika amesuwe Ikpem nu anggbaashi anera abee ifɛr unga.

⁴⁸ Rimi hã asi ikpombɔ udĩkpi umbɔ aka ikorhe, ubinkutsu anera kishoo ayurhi ra arherhanga.

20

Acang ijee Uyesu

(Umat 21.23-27; Umar 11.27-33)

‡ **19:46** Àka anyã ikei: Uish 56.7. § **19:46** Àka anyã ikei: Uiri 7.11.

¹ Unuma nukpɔ unga aka anu imesuwe anera ru ufɔm Iya-Num, unga aka adzowe Isarhe Iyiki Ize, ateiya abika adzowe idɛm-Num na abika amesuwe Ikpem Umusa nu akakũmbɔ, aba agɔr unga agɛ,

² <<Udɛyiwa umɛn ungo ukũ ijee iyikisong ukorhi ifɛrha iyɛɛ ha? Ungamɔ adzaa ungo ijeea?>>

³ Unga agɔr umbɔ agɛ, <<Umun ibee irhusa umbi, aka adɛyiwa umun.

⁴ Ubɔtisima Uyohana udzeka afã use udzeka anera?>>

⁵ Umbɔ akɛki itsũwã nggu adɔkambɔ, agɛ, <<Umun iba igɔr ugɛ, <Udzek ra afã,> unga awuri irhusa umɛn agɛ, <Awu use utsu umbi ashimbi ri imangmang ru unga?>

⁶ Bɔr umɛn iba igɔr ugɛ, <Udzek ra anera,> umɛn igũ iwei anera abɛɛ, ubinkutsu, umbɔ anyangu Uyohana awu uner uwuku usɔm Arherhu-Num.>>

⁷ Nggee umbɔ agɔr unga agɛ, <<Umun isi ihwɛngmɛn anangkɛ umgbɔ uku udze.>>

⁸ Uyesu agɔr umbɔ agɛ, <<Umun igamun isi idɛyiwamun umbi umun ikũ ijee iyikisong ikorha abin hã.>>

*Unyaka arherhe ri itsi abi irham imang
(Umat 21.33-46; Umar 12.1-12)*

⁹ Uyesu arherhuwe anera unyaka arherhe ugɛ, <<Unera nuwɔ akau icang irham inebi, na adzowuka abi irham imang, na azĩã uteu ukpɔɔ azĩ adãrhũnga.

¹⁰ Ivang inebi ha iki ibĩ, unga adene agãrhãnga ra abi irham imang hã agɛ, umbɔ adzowe ikpũrhã inebi ha ri icangnga, bɔr abi irham imang hã

akwɛr ugārnhã hã na adene unga aziã abok aka atārnhã.

¹¹ Unga adene ugārnhũ uwu uvaa, uwu ha ikɛi umbɔ akwɛr na atsuyiwe unga atsa na awayiwe unga aziã abok aka atārnhã.

¹² Unga ana adene uwu untaar ikɛi, uwu ha umbɔ atsuyiwe unga isɔɔ na atare unga adzeka.

¹³ <<Mɔcɛ uner icang hã agɛ, <Umum iko-rhi iguse ucɛ? Umum iwuri idene ungwɛmum uwuruwi umum iki ibema, use umbɔ awuri id-zowukumbɔ imor unga.>

¹⁴ <<Bɔr ivangyɛ abi irham imang hã aka anyã unga, umbɔ akɛki itsũwã nggu adɔkambɔ agɛ, <Uwɛɛ unga awu uner ukam hã. Umɛn ifɛre unga nu ukam hã uwu ukpumɛn.>

¹⁵ Nggee umbɔ atare unga ru undzing ufɔm icang hã, na afɛre unga.

<<Ude icɛ, uner icang irham hã awuri ikorha aguse nggu umbɔ?

¹⁶ Unga awuri iba atsĩme abi irham imang hã, na adzowe icanga ru aner abɔɔ.>>

Ivangyɛ anera aka agũ rimi, umbɔ agɛ, <<Akɛɛ ama aneke iwe rimi!>>

¹⁷ Uyesu arhi umbɔ, na arhusa agɛ, <<Awu use uwu agben itsɛng Arherhu-Num iki igɔr ugɛ,

<< <Utarhkpi abi idzin aka akpɛmbɔ,

ukpu ha uwu utarh angboki idzina>*>

¹⁸ Ubɛn unerwi aka igba ni itsi utarh ha, akpurha ashaka. Nu uwuruwi utarh ha uku igba nú unga, ukpurhu ugɔke unga.>>

* **20:17** Àka anyã ikɛi: Amb 118.22.

Arhusu ifai ikirbi abĩ ru Ukaisar

(Umat 22.15-22; Umar 12.13-17)

¹⁹ Abika amesuwe Ikpem Umusa nu ateiya abika adzowe idem-Num abee utsĩndĩwi umbɔ aka idzur unga kanying, umbɔ ahwengmbɔ uge arherhe unyaka arherhe akere ri itsimbɔ. Bɔr umbɔ anu igũ iwei anera.

²⁰ Adene anera azĩ akhapa ru unga, na akpeta age umbɔ arhika. Abee idzur Uyesu ri irhem arherhanga na atsuke unga ru ubok ijee ugomna.

²¹ Nggee aner ha umbɔ aka adene arhusa unga age, <<A umarhem, umen ihwengmen arherhango nu imesango irhika, ungo ushiɔ ri itengasu, ikei ungo umesuwe anera idzidzerhe ru utsĩndĩ Unum uku urhirhiki.

²² Irhikungge umen ifai ikirbi abĩ ru Ukaisar use isi irhikungge?>>

²³ Bɔr unga anyã ikoiambo unga agɔr umbɔ age,

²⁴ <<Àka adeyiwa ishaa imang hã. Awu uzirhzĩ ungaa, nu itsok ungamɔ iwu umɔ?>>

²⁵ Umbɔ age, <<Ukaisar.>>

Unga agɔr umbɔ age, <<Àka adzowe Ukaisar ubin ukpu Ukaisar, na adzowe Unum ubin ukpu Unum.>>

²⁶ Umbɔ afɔr idzur unga adambɔ ra arherhake unga aka arherhe ra asu anera. Adzeidzeu ri idzipa arherhanga na akpurha anukutata.

Arhusa arherhe isoku udzak

(Umat 22.23-33; Umar 12.18-27)

²⁷ Ice abi Usaduki agɔr age isok ra akpe ishingge. Abɔɔ aba ru Uyesu arhusa age,

²⁸ <<A umarhem, Umusa atsenga umen age, unera aba akpea na abɔruka utsenga ashia ru

ungwẽ, awu ufang ungwẽmbɔ anyangu ukam utserh ha na amare awɛkaci ru ungwẽmbɔ.

²⁹ Akatsak abɔɔ rabɔ utɔɔva anambɔ awu uny-ing. Uwu inggbaashia apfunu utserh, ashia ru ungwẽ na akpea.

³⁰ Uwu uvaa anyangu ukam utserh ha na akpea rimi hã.

³¹ Mɔcɛ uwu untaar apfuna unga. Ikei ru nyaka ha, uwu utɔɔva apfunu utserh ha na akpe asi ibɔruka ungwẽ.

³² Ri imimasha utserh ha akpea.

³³ Ru unum isok ra akpe, awuri iwu utsẽ ungaa ru umbɔ? Ubinkutsu umbɔ utɔɔva ha apfunumbɔ unga.>>

³⁴ Uyesu agɔr umbɔ agɛ, <<Anera ru upfung ukpirɛ apfuna na apfunuwe,

³⁵ bɔr abirabɛ aka imẽẽ isok ra akpe ikei, ase inggu upfung ukpɔrɔ uku iba asi ípfunumbɔ, asi ídzowukumbɔ ípfuna.

³⁶ Umbɔ asi íbvui akpembɔ, umbɔ awu ru nyaka ípfu itser-Num. Awu angwẽ Unum, umbɔ aka asok ra akpe.

³⁷ Ikei Umusa adɛyika ugɛ abika akpe awuri isokmbɔ. Ra arherhakɛ unga aka arherhe ru ufum uku ugar urha, unga aka ayisu Uteijee, Unum uwu Uibrahim, nu Unum uwu Uishaku, nu Unum uwu Uyakubu.†

³⁸ Unga asi iwea Unum uwu ikom, bɔr awu Unum uwu abi urhɛ, ru unga kishoo awu ru urhɛ.>>

³⁹ Abɔɔ abika amesuwe Ikpem agɛ, <<A umarhem, ungo urherhe mɔnɔ.>>

† **20:37** Aka anyã ikei: Idzi 3.6.

⁴⁰ Mɔcɛ umbɔ ashimbɔ ri ikeramen iyiki irhusa unga arherhe akɔɔ.

Ukiristo awu Ungwɛ ungaa?

(Umat 22.41-46; Umar 12.35-37)

⁴¹ Mɔcɛ Uyesu agɔr umbɔ agɛ, <<Awuri ikorha aguse na agɔr agɛ, Ukiristo awu ungwɛ Udauda?

⁴² Udauda nibikanga agɔr ru Ubvur Ambom agɛ, << <Uteijee agɔr Uteijeemum agɛ, <<Usei ru ubok ughamum,

⁴³ utseku umum iki itsu anggamtsakngo ru andaidakngo.>> >‡

⁴⁴ Udauda ayisa unga agɛ, <Uteijee>. Ude awuri ikorha aguse na awu ungwɛnga?>>

Uyesu ayare igoi abika amesuwe

Íkpem Umusa

(Umat 23.1-36; Umar 12.38-40)

⁴⁵ Ivang anera aka anu ikpeto, Uyesu agɔr angwɛ imesanga agɛ,

⁴⁶ <<Àka angwɛdzɛn nggu abika amesuwe Ikpem. Umbɔ abee itsim atorho akagɔng azɛrhã, abee anera aghwe umbɔ ri inang izɛɛ, ikɛi umbɔ abee anera adzise umbɔ anang isei aka aze ra abã ifɛn-Num, nu anang isei aka aze ra anang irhowa.

⁴⁷ Umbɔ awu abika aghawe abin atsɛrhãpfu na avur ayambɔ, na adarhi ider ifɛn-Num iyi igbana. Ikpũ umbɔ awuri itsu umbɔ ufai akarhãrhã.>>

21

Izũwũ utsɛrhãpfu

(Umar 12.41-44)

‡ 20:43 Àka anyã ikɛi: Amb 110.1.

¹ Uyesu aka abera arhi anyã, abi ubin aka atsuyi izũwãmbɔ ri ijara izũwã ru ufɔm Iya-Num.

² Unga ikei anyã utsũwũ utsêrhãpfu iganga aka atsuke ungwêrhĩ íshaa imang ivaa umɔ.

³ Unga agɛ, <<Umun indɛyiwa umbi idzidzɛrhe, utsũwũ utsêrhãpfu uwurɛ atsu ananga abɔɔ kishoo.

⁴ Kishoo adzowe izũwãmbɔ ri iwu ru ubinmbɔ. Bɔr unga ri itsũwãnga, unga adzowe kishoo ubinkpi unga aka awu ra ukpɔ.>>

Atsar imimaa upfung

(Umat 24.1-35; Umar 13.1-31)

⁵ Angwê imesanga abɔɔ anu irherhe arherhe ra abinkɛ umbɔ aka akũ agbishu Iya-Num, nggu atarh aka aze nu izũwãyɛ umbɔ aka adzise ru Unum, bɔr Uyesu agɛ,

⁶ <<Aba awu abin hã umbi aka azɛrhe, ivanga niyɔ ibarɔ utarh unying umbɔ asi íneke ukpɔɔ utsorhukpɔ nu undɔkakpɔ, awuri isituwe ake kishoo.>>

⁷ Umbɔ arhusa unga agɛ, <<A umarhem, ifɛrhɛ ha iwu ukang? Utsar ukpukusong ikei umbɔ aka inyã ri ivangyɛ ngge iki iyok?>>

⁸ Unga agɛ, <<Àka angwêdzɛn utsur umbɔ arhemmbɔ umbi. Ubinkutsu anera arherhɛ aka iba ri itsokmum, umbɔ awuri igɔr agɛ, <Umun iwu unga,> nu <Ivanga iki iyongge.> Niba adɔsumbi umbɔ.

⁹ Umbi aba agũmbi isarhe iwa nu isoyi anang, niba agũmbi iwei. Awu ufang ifɛrhi iyɛrɛ ha igbaashia ikorhe, bɔr isok upfung isi íwengge kata.>>

¹⁰ Mɔcɛ unga agɔr umbɔ agɛ, <<Abĩ nggu abĩ akase awuri itang iwa nggu adɔkake. Iyɛrha

abĩ nggu iyerha abĩ akase awuri itang iwa nggu adakake.

¹¹ Umō awuri izusu upfunga akarhārḥā, ikēi imerh nggu ikpo ri inanga irhēirhē. Abin iwei ikēi nu atsar agogongake aki idzeka afā.

¹² <<Bor umbō awuri idzaa umbi uver, na adzowe umbi ra anang aka avarha arherhe aki abi Uyahuda* na atsuke umbi ra abā ifen-Num nu ra agborzĩ, na atsu arherhe ri itsimbi ikēi ra ayerhe nu agomna, ubinkutsu umbi awu abimum kata.

¹³ Akere ha awuri iwu atsĩndĩke umbi aka idēyiwe umbō isarhe ri itsimum.

¹⁴ Bor āka atsu amēnmbi, niba agūmbi ighong ubin umbi aka irherhe akaa atsimbi.

¹⁵ Ubinkutsu umum iwuri idzaamum umbi irhēm nu itsoi arherhe akirake anggamtsakmbi asi iwembō ru uning na akpēmbō.

¹⁶ Ateimbi, angwēmbi, abi ubāmbi, nu awerhambi awuri ighambō adakmbi. Awuri iferukumbō abō ru umbi.

¹⁷ Anera kishoo awuri ikpēmbō umbi ri itsimum.

¹⁸ Bor igwar itsimbi unying isi igwirngge.

¹⁹ Awu ibibimambi iwuri idzaa umbi urhē.

²⁰ <<Ivangye umbi aba anyā abi iwa akan adziir Urusharhima, umbi ahwengmbi uge itsitsimngge iki iyongge.

²¹ Mōce abirabē aka awu ru Uyahudiya atĩ afū ra akpowa. Abirabē aka awu ru utepa atĩ adzeka. Nu abika awu ra awiya niba atsĩmbō utepa.

²² Ubinkutsu ivang iyiki itsu ufai riye, iki it-suifer kishoo abinke abika asōm Arherhu-Num aka atseng.

* **21:12** Abā ifen-Num awu anang aka avarha arherhe abi Uyahuda.

²³ Atorhmbi akatsɛrh abika awu ra ana nu abika akpɔm awɛkaci ri ivang hã! Uver akarhãrhã uwuri icipuwakpɔ nu abĩ, nu avɔm ikei iwuri igba ra anera.

²⁴ Awuri ifere abɔɔ nggu akon aka ader, ikei awuri idzui abɔɔ akũ azĩ igãrhã ra abĩã kishoo. Atsen abi Uyahuda aba avur Urusharhima ukpɔ uwe ukpumbɔ utseki ivangmbɔ iki iba itsuifer.

²⁵ <<Awuri inyãmbɔ atsar ri ishaa unum, ufẽ nu idzɛɛ. Nu abĩã ikei, anera kishoo amɛnmbɔ awuri ida, umbɔ awuri igũ ighong akarhãrhã, ru ubvun nu ighwighwii ukau ukugɔng.

²⁶ Anera awuri igbiwa uvermbɔ uzĩkpɔ iwei ra abin hã aka ikorhe ru upfung, na awuri izusa abin akagɔng afafã.

²⁷ Ri ivang hã umbɔ aka inyã Ungwẽ-Ner iki iba ra amɛɛ nggu ijee ri ikpikpoi akarhãrhã.

²⁸ Iferhe iyere iba itirhugge, àka agbisha adẽẽ aker, ubinkutsu ivang ififɔrhmbi iki iyongge.>>

²⁹ Uyesu arherhuwe umbɔ unyaka arherhe agɛ, <<Àka arhi ucucii uvorhvo nggu acucii akɔɔ kishoo.

³⁰ Umbi aba anyã umgbɔ utirhi izɛɛ ayerhe aka afa, umbi nibikambi ahwɛngmbi ugɛ ikpũrhũnga isi idãrhũngge ni iba.

³¹ Rimi hã ikei, umbi aba anyã iferhe iyere iko-rhungge, umbi ahwɛng agɛ Iyerhe Unum iki iyongge.

³² <<Umum indɛyiwa umbi idzidzerhe, udan ukpire usi ítɔngkpɔ utseku iferhe ha kishoo iki ikorhe.

³³ Afã nggu abĩ awuri ítɔngke, bɔr arherhamum asi ítɔngke.

Arherhe isei idzεu ivang

³⁴ <<Àka angwēdzεn, utsur amεnm̄bi ayana atsīke ri ihwihwa nu amεn akatār̄hā nu ifεrhkō ibee abin upfung. Unum hā uba udzur umbi ru nyaku unggurhi.

³⁵ Ubinkutsu iwuri iba ra atsi anera kishoo abika awu ru upfung.

³⁶ Aka adzεu ubεn unuma na afεn-Num agε umbi ama akpo iker iyiki ishōr̄ ri kishoo abin hā aka ikorhe, umbi awuri idēēmbi ra asu Ungwē-Ner.>>

³⁷ Ubεn unuma Uyesu amesuwe ru ufōm Iya-Num, nu untsuuka unga aka isaka adzeku utepa amaa utsuu ni igūyε umbō iki iyisa Igū Acucii Uzaitun.

³⁸ Ubεn igōkpeka anera kishoo aka isaka azī ru ufōm Iya-Num agūsha arherhanga.

22

Uyahuda abemunga ighadak Uyesu

(Umat 26.1-5; Umar 14.1-2; Uyoh 11.45-53)

¹ Irhowu Uborodi ukpuku Usheru Uga iki iyongge. Umbō aki iyisa Irhowa Iyiki Igar Utōng.

² Ateiya abika adzowe idεm-Num nu abika amesuwe Ikpem agū iwei anera, nggee umbō abee udī ukpuku ufer Uyesu ri iwōk.

³ Mōcε Ushaitan atsī ru Uyahuda, uwu umbō aki iyisa Uiskariyoti, unying ra angwē imesanga ha usōkdūmεn.

⁴ Uyahuda azī ra ateiya abika adzowe idεm-Num nu anggbaashi abika adzεu ufōm Iya-Num akεka arherhe nggu umbō ubinkpi unga aka ikorhe na adzowe Uyesu ru ubokmbō.

⁵ Umbō agōm na abemi ifai unga uhwεk.

⁶ Unga abemuwe na abee ugarha unga aka id-zowe Uyesu ri ivangye anera aka asi íhwengmbɔ.

Ubin igha Irhowu iyiki Igar Utɔng

(Umat 26.17-25; Umar 14.12-21; Uyoh 13.21-30)

⁷ Unum Irhowa Uborodi ukpuku isheru uga uku uba uwe, unumkpi umbɔ aka íngwã ungwẽ itsurhi iyi Irhowa Iyiki Igar Utɔng adzowe idɛm-Num.

⁸ Uyesu adene Ubitru nggu Uyohana age, <<Àka azĩ akorhuwa ubingha Irhowa Iyiki Igar Utɔng umɛn iki igha.>>

⁹ Umbɔ arhusa unga age, <<Ungo ubee umɛn ikorhe rinɛɛ?>>

¹⁰ Unga agɔr umbɔ age, <<Umbi aba atsĩmbi ru utepa, umbi awuri igbopumbi unera aka atsã idzum amẽ. Àka adɔsa unga azĩ ri iyake unga aka itsĩ,

¹¹ àka adɛyiwe uteiya iyaa uge, <Umarhem agɔr age, <<Ubãã ungwẽkpɔ umum iki igha Irhowa Iyiki Igar Utɔng nggu angwẽ imesamum?>> >

¹² Unga awuri idɛyiwanga nggaa ubã ri ubã afã nggu abina ru unɔrkang. Umɔ umbi aka ikorhuwa abina kishoo.>>

¹³ Umbɔ azĩmbɔ azĩ anyã abina kishoo ru nyaka Uyesu aka adɛyiwe umbɔ. Nggee umbɔ akorhu ubingha Irhowa Iyiki Igar Utɔng.

Ubingha Uteijee

(Umat 26.26-30; Umar 14.22-26; 1Uko 11.23-25)

¹⁴ Ivanga iki iwe, Uyesu nggu abi itsernga aseɪ ra anang ubingha.

¹⁵ Unga agɔr umbɔ age, <<Umunu iki ĩmɛni ikponi igha ubingha Irhowa Iyiki Igar Utɔng iyɛɛ nggu umbi ni ĩdɔrhi ihwa ayetnum.

16 Umum idɛyiwa umbi, umum isi íbvui ighamum ngge utseku unumkpi ngge iki itsuifer ri Iyerhe Unum.>>

17 Unga anyangu ukpɛwa ha, atar uwɛɛ ru Unum na agɛ, <<Àka ayei agasha kishookambi.

18 Umum idɛyiwa umbi, umum isi íbvui ihwamum amē inebí utseku Iyerhe Unum iki iba.>>

19 Na anyangu uborodi, atar uwɛɛ na atsɔka ukpɔ adzowe umbɔ, na agɛ, <<Ukpɛɛ awu iyor-mum umbɔ aka adzaa ru umbi. Àka akorhe rimi hã na ayita umum.>>

20 Ru nyaka ha, umbɔ aka amaa igha ubingha, unga anyangu ukpɛwa agɛ, <<Ukpɛwa uwurɛ awu ibibemuwe-Num iyiki ifa iki itsuifer ra adzirhmum, aka idzek agba ru umbi.

21 Bɔr aka anyã ubok unerwi aka igha adakmum usei igha ubingha nggu umum nu utebur.

22 Ungwɛ-Ner awuri ikpe ru nyaku Unum aka abee, bɔr atorh uner ha aka agha adaknga.>>

23 Mɔcɛ angwɛ imesa atirhi irhusa adɔkambɔ agɛ awu ungamɔ ru umbɔ awuri ikorhe akɛɛ ha.

24 Ikei uning usomgbɔ ru umbɔ agɛ awu ungamɔ awuri iwu uwuku ugɔngmbɔ.

25 Uyesu agɔr umbɔ agɛ, <<Ayerhe atsen abi Uyahuda aka isaka adɛyiwe iyerhe ra anermbɔ. Anggbaashimbɔ ikei aka isaka ayisa atsimbɔ ugɛ umbɔ awu <abika ayike anermbɔ.>

26 Bɔr umbi, ishingge rimi. Uwuku ugɔnga ru umbi unga awu uwɛkucia, uyerhe ikei awu ufang unga awe ugãrhã.

27 Awu ungamə awu uwuku ugənga, uwuku usei na agha use ugārḥā? Asi iwea uwuku usei na agha? Bər umum uwe ru umbi ru nyaku ugārḥā.

28 Awu umbi adēē nggu umum ri kishoo ivang iyiki ivarḥa arherhamum.

29 Umum itsima umbi iyerhe, ru nyaku Utemum aka atsimam umum iyerhe.

30 Ngge itsú umbi ama agha na ahwa nggu umum nú uteburmum, ri Iyerhamum, na aseira anang isei Iyerhamum na avarhuwe arherhe anang usəkdūmen aki Uisrairha.

31 <<A Usiman, a Usiman, Ushaitan aka arhusa abee itsitsəka umbi ru nyaka umbə iki itsəki itsem.

32 Bər umum iki ifən-Num ru ungo Usiman uge, imangmango niba igbange. Ri ivangye ungo iki idzipa, ungo ufituwe angwēmbi.>>

33 Bər unga agər age, <<A Uteijee, umum iwuri izī ugborzī nggu ungo ni ikpe nggu ungo.>>

34 Uyesu agər unga age, <<Umum idəyiwa ungo Ubitru, ungo uwuri itsəyingo ihweng umum idiki itaar irherə ni ikə idərhi igbər ukpee.>>

35 Məce Uyesu arhusa umbə age, <<Ivangye umum iki idena umbi adzek, umbi asi inyāngumbi imang, ukpoka, nu abadak, umbi asheru use?>>

Umbə age, <<Ubin shikpə.>>

36 Ungə agər umbə age, <<Bər icere ungo uba uweə ru ukpoki imang, unyanga nu ibei ikēi, ungo uba ushiə ri ikon ikider, ugoshe atorhango nu ugoi unying.

37 Itseng Arherhu-Num ḥā iki igər uge, <Avarḥa ungə ra abi uvau,>* awu ufang ngge itsuifer ri

* 22:37 Āka anyā ikēi: Uish 53.12.

itsimum. Ìĩ, ubinkpi umbɔ aka atsɛng ri itsimum, awu ufang ngge itsuifer.>>

³⁸ Angwẽ imesanga agɛ, <<A Uteijee, unyã akon aka aderkɛ avaa.>>

Unga agɔr umbɔ agɛ, <<Awu mɔnɔ.>>

*Uyesu afɛn-Num ni Igũ Acucii Uzaitun
(Umat 26.36-46; Umar 14.32-42)*

³⁹ Uyesu adzek azĩ afũã Igũ Acucii Uzaitun ru nyaka unga aka abayi, angwẽ imesanga asok adɔsa unga.

⁴⁰ Unga aka azĩ atsĩ ra anang hã, unga agɔr umbɔ agɛ, <<Àka afɛn-Num, utsur umbi agbambi ru undeya.>>

⁴¹ Unga abɔre umbɔ na agɔpa azĩã anang aka ader ru nyaki itang utarh. Unga atararhu na afɛn-Num.

⁴² Agɛ, <<A Utɛ, ungo uba ubeengo, ungo uma unyanguwa ayetnum akɛɛɛ. Rimi hã, asi iwea ibibee umum bɔr ibibee ungo ikorhe.>>

⁴³ Nu ipfu itser-Num idzeka afã akapɛng ru unga ifituwe unga.

⁴⁴ Awu ru uver akarhãrhã, na amina asunga na afɛn-Num. Izipunga idzek irhong nu abĩ ru nyaka adzirh.

⁴⁵ Unga aka amaa ifɛn-Num na azĩ ra angwẽ imesanga, unga akpo umbɔ awu ru urhɔ, azhe ida amɛn.

⁴⁶ Unga arhusa umbɔ agɛ, <<Awu use utsu umbi arharhɔ? Àka asisok afɛn-Num utsur umbi agbambi ru undeya.>>

*Idzidzur Uyesu
(Umat 26.47-56; Umar 14.43-50; Uyoh 18.2-11)*

47 Anasi ibvura angwĩnga, ikikɔng anera iba, nu uner ha umbɔ iki iyisa Uyahuda, unying ru umbɔ usɔkdūmɛn hã, agbaashia ru umbɔ adɔsa. Unga aba awumu Uyesu na ashor atamnga.

48 Bɔr Uyesu arhusa unga agɛ, <<A Uyahuda, ungo uwuri ighadak Ungwẽ-Ner nggu ishor atam?>>

49 Ivangyɛ abika adɔsu Uyesu aka anyã iferhɛ ha iki iwuri ikikorhe, umbɔ agɛ, <<A Uteijee, umɛn ikũ akon aka adermɛn ingbɛya umbɔ?>>

50 Unying ru umbɔ atsũ ikon iyiki idernga agbɛr ugãrhũ Ukugɔng Uwuku Udzowe Idɛm-Num, azharhuwe uto ubok ughanga.

51 Bɔr Uyesu agɛ, <<Ĩĩ àka aneke umbɔ rimi!>> Na abangu uto ugãrhã hã akerhuwe ukpɔ.

52 Mɔcɛ Uyesu agɔr ateiya abika adzowe idɛm-Num, nu anggbaashi abika adzɛu Iya-Num, nu akakũ aka aba ru unga agɛ, <<Umbi adzeka nggu akon aka ader nu igbong ugɛɛ umbi aba idzur uvɛu?

53 Ubɛn unuma umum iwu nggu umbi ru ufɔm Iya-Num, umbi asi iberu ubokmbi adzurmbi umum. Bɔr awu ivangmbi riyɛ ri iyɛrhe uzĩ.>>

*Ubitru atseyinga ihwɛng Uyesu
(Umat 26.57-58,69-75; Umar 14.53-54,66-72;
Uyoh 18.12-18,25-27)*

54 Mɔcɛ umbɔ adzur unga, akũna unga azĩmbɔ ri iya Ukugɔng Uwuku Udzowe Idɛm-Num. Ubitru azẽrhã uku ukaa adɔsa umbɔ.

55 Bɔr umbɔ aka atai urha ra ateu ufɔm iya na akana aseɪ umɔ, Ubitru aseɪ nggu umbɔ.

⁵⁶ Una igārḥā nuwᵔ aseī umᵔ akhapa ru irhirhang urha, arhi Ubitru, na agε, <<Uner uwurε awu nggu unga.>>

⁵⁷ Bᵔr unga atseyi agε, <<A una ḥā, umum isi ihwεng unga.>>

⁵⁸ Ivanga ukunjiir iki itᵔng, utsa uwᵔᵔ ikεi anyā unga na agε, <<Ungo igango uwu nggu umbᵔ.>>

Ubitru agε, <<A utsak ha, umum isi iwumum nggu umbᵔ!>>

⁵⁹ Ukara unying uba utᵔng, utsa uwᵔᵔ ikεi agᵔr agε, <<Asi iwea ubin itsεi, utsak uwurε awu nggu unga, ubinkutsu awu utsa Ugarhirhi.>>

⁶⁰ Ubitru agε, <<A utsa ha, umum isi ihwεng ubinkpi ungo uku urherhe.>> Unga ana awu ra arherhe nu ikᵔ igberngge ukpee.

⁶¹ Utejee adzipa arhi Ubitru. Mᵔcε Ubitru ayitu urhem Utejee aka arherhe nggu unga agε, <<Ungo uwuri itseyingo ihwεng umum idiki itaar, ni ikᵔ idᵔrhi igber ukpee irherε.>>

⁶² Unga asok adzek ra awiya na aciu na adᵔng akarḥārhā.

Ayεi Uyesu

(Umat 26.67-68; Umar 14.65)

⁶³ Abirabε aka akpᵔm Uyesu ayεia unga na akwεr unga.

⁶⁴ Akū atorho abope asunga na arhusa unga agε, <<Usᵔm Arherhu-Num! Ungamᵔ akwεr ungo?>>

⁶⁵ Arherhi irhem iyiki itārḥā irḥeirḥε arhena unga.

Uyesu ra ateu anggbaashi abi Uyahuda

(Umat 26.59-66; Umar 14.55-64; Uyoh 18.19-24)

⁶⁶ Ukpee uku usar, ikikəng akakū abi Uyahuda, nu ateiya abika adzowe idəm-Num nu abika amesuwe Ikpem akəng nu umbə akū Uyesu azī ru umbə.

⁶⁷ Umbə arhusa unga agɛ, <<Ungo uba uwu Ukiristo, usəma umən.>>

Uyesu adzipa agər agɛ, <<Umun iba isəma umbi, umbi asi iwembi ri imangmang ru umun.

⁶⁸ Umun ĩba irhusa umbi, umbi asi idzipumbi urhəm.

⁶⁹ Bər udzur icɛɛ uzī, Ungwě-Ner awuri isei ru ubok ugha Unum uwu ukugəng.>>

⁷⁰ Umbə kishoo arhusa agɛ, <<Ungo uwu Ungwě Unum?>>

Unga adzipa agər agɛ, <<Awu umbi arherhe.>>

⁷¹ Məɛ umbə agɛ, <<Umən ibee ideka iyikisong ikei? Umən iki igūmən ra angwĩnga.>>

23

Uyesu ra asu Ubirhatu

(Umat 27.1-2,11-14; Umar 15.1-5; Uyoh 18.28-38)

¹ Məɛ umbə kishoo asok akūna unga azĩmbə ru Ubirhatu.

² Atirhi irhena unga agɛ, <<Umən inyā utsak uwurɛ aděě idzunuwe abimən. Unga agər agɛ anera niba afaimbə ikirbi abī ru Ukaisar, anu igər agɛ, unga uwu Ukiristo, uyərhe.>>

³ Nggee Ubirhatu arhusu Uyesu agɛ, <<Awu ungo uwu uyərha abi Uyahuda?>>

Uyesu adzipa agər agɛ, <<Ĩ, iwu ru nyaka ha ungo uku urherhe.>>

⁴ Mɔcɛ Ubirhatu agɔr ateiya abika adzowe idɛm-Num nu arhɛrha anera kishoo agɛ, <<Umum isi ikpomum ubin uvau ru utsak uwurɛ.>>

⁵ Umbɔ ana angipa unga agɛ, <<Unga asoyiwe amɛn anera nggu imesanga ru Uyahudiya kishoo. Atirhi ru Ugarhirhi na aba atsĩã nggimi.>>

Uyesu ra asu Uhiridu

⁶ Ubirhatu aka agũ rimi, unga arhusa agɛ use awu utsa Ugarhirhi.

⁷ Unga aka agũ agɛ Uyesu awu ri ijee iyɛrhe Uhiridu, unga adene umbɔ akũna unga azĩmbɔ ru Uhiridu, aka awu ru Urusharhima ri ivang hã.

⁸ Uhiridu aka anyã Uyesu, unga agɔm akarhãrhã, ubinkutsu aka adãrhũnga unga aka abee inyã unga. Unga aka agũã isarhanga, unga abee inyã abin idzeukɛ Uyesu aka ikorhe ra asunga.

⁹ Unga arhusa unga arherhe arhɛrhe, bɔr unga asi idzipunga urhɛm.

¹⁰ Ateiya abika adzowe idɛm-Num nu abika amesuwe Ikpem adẽẽ atsuyi arherhe uvau akeke-take nu Uyesu.

¹¹ Mɔcɛ Uhiridu nggu abi iwanga anyã Uyesu uku ukwɛɛr na ayɛia unga. Atsime unga atorho iyɛrhe, na adene umbɔ akũna unga azĩmbɔ nu Ubirhatu ikei.

¹² Ru unum hã umbɔ Uhiridu nggu Ubirhatu aka awu awɛrhe adɔka. Rimõõ umbɔ awe ru igamtsak.

Atsu ufai akpe ru Uyesu

(Umat 27.15-26; Umar 15.6-15; Uyoh 18.39–19.16)

13 Ubirhatu ayisa ateiya abika adzowe idem-Num, nu anggbaashi anera nu anera kishoo.

14 Agor umbɔ agɛ, <<Umbi akũ utsak uwurɛ aba agɛ unga anu idzunuwe anera. Umum irhusa unga ra asumbi isi ikpomum uvau ru unga ru arherhambi aka akũ aba ri itsinga.

15 Uhiridu ikɛi asi ikpoa uvau ru unga, unga abvui adene unga aba ru umɛn. Umbi anyāmbi, unga asi ikorhunga ubin ukpuku utsu ufai akpe.

16 Nggee, umum ikwɛre unga ugwɛɛ ni itsũwe unga.>>*

18 Nggu urhema unying umbɔ atsu ivum, anu igor agɛ, <<Àka afere utsak uwurɛ, nu atsũwā umɛn Ubaraba.>>

19 Ubinkpi uku utsu umbɔ atsuke Ubaraba ru ugborzĩ, unga atsu abika abee itsũwe iyerha abĩā afere anera.

20 Ubirhatu abee itsũwe Uyesu, nggee unga ashōrhā umbɔ ikɛi.

21 Bɔr umbɔ abvui atsu ivum agɛ, <<Anyapuwe unga! Anyapuwe unga!>>

22 Unga abvui arherhe ide untaar agɛ, <<Awu use utsu? Akorhu use iyiki ibewe? Umum isi inyāmum uvau akpe ru unga. Nggee umum iwuri ikwɛre unga ugwɛɛ ni itsũwe unga.>>

23 Bɔr umbɔ atsarhi irhakmbɔ angipa abee umbɔ anyapuwe Uyesu nu igārhmāu ucucii, ivummbɔ itsu ngge iwe rimi.

24 Nggee Ubirhatu atsukuka ufai akpe ru Uyesu ubinkpi umbɔ aka abee.

* 23:16 Abvur akɔɔ aki itsɛng abok aki isha agorke ikɛi ugɛ, 17 Ri ivang irhowa ha awu ufang Ubirhatu atsũwe umbɔ unera unying ru ugborzĩ.

²⁵ Unga atswũka uner ha umbɔ aka arhusa, na adzowe Uyesu umbɔ akorhu ubinkpi umbɔ aka abee.

Inyinyapu Uyesu

(Umat 27.32-44; Umar 15.21-32; Uyoh 19.17-27)

²⁶ Abi iwa aka akũ Uyesu adzek, umbɔ adzur Usiman utsa Usayirin aka adzeku usi atswā ru utepa, umbɔ atsu unga atsa igārhmāu ucucii ha adɔsu Uyesu.

²⁷ Arherha anera adɔsa unga, nu akatsɛrh abɔɔ atsorha abok nu atsimbɔ aciu akpenga.

²⁸ Bɔr Uyesu adzipa agɔr umbɔ agɛ, <<Umbi ana Urusharhima, àka aneke iciupa umum akpe. Àka aciu akpe atsimbi nggu awɛkacimbi.

²⁹ Ubinkutsu ivanga niyɔ ibarɔ umbɔ aka igɔr agɛ, <Idorh iwe nggu akatsɛrh abirabɛ aka awu akpirh, abirabɛ aka anasi imarmbɔ imar, nu abirabɛ umbɔ aka anasi iyammɔ abɛmbɔ!>

³⁰ Mɔcɛ

<<umbɔ awuri igɔr ígũ agɛ, <<Àka agba nú umɛn!
>>

Ikei na agɔr ampfũwā akagɔng agɛ, <<Àka at-sire umɛn!>> >†

³¹ Anera aba akorhe rimi ri ivangyɛ ucucii ha aka ana awu uku usum, awuri ikorha aguse ri ivangyɛ ngge iki ikoyi?>>

³² Abɔɔ inera ivaa awu avɛu, akũ umbɔ azĩ ifere nggu unga.

³³ Umbɔ aka azĩ atsi ra anang hā umbɔ iki iyisa agɛ, <<Upfupfu Itsia.>> Umɔ umbɔ aka anyapuwe

† **23:30** Àka anyā ikei: Uho 10.8.

unga nu igārḥāmau ucucii nggu aveyu ha, unying ru ubok ugha, unying ru ubok ufer.

³⁴ Uyesu age, <<A Ute, utsūwe umbō amərmbō ubinkpi umbō aka akorhe.>> Umbō agasha atorhanga nggu itang iseng.

³⁵ Anera adesa na azerhe, anggbaashi acata unga age, <<Unga aforhuka abōō, uneke unga aforhe itsinga unga aba awu Ukiristo, uwuruwi Unum aka aseng!>>

³⁶ Abi iwa agōpa afū ayeia unga ikēi. Azī adzowe amē inebe akika agbata.

³⁷ Umbō age, <<Ungo uba uwu uyerha abi Uyahuda, ufōrh itsikamngo!>>

³⁸ Afafā itsinga umbō atseng itseng age, <<UWERE AWU UYERHA ABI UYAHUDA.>>

³⁹ Unying ru umbō aveyu ha umbō aka anyapuwe arherhe arherhe aka atārḥā age, <<Asi iwea ungo uwu Ukiristo? Ufōrh itsingo nggu umen!>>

⁴⁰ Bōr uveyu uwu uvaa atserha unga age, <<He, ungo usi igūō iwei Unum, ufaingo uku uwu ubina unying nggu unga?

⁴¹ Umen ihwa uvermen mōnō, umen ifai ubinkpi umen iki ikorhe. Bōr utsak uwurē ashia ru uvau.>>

⁴² Mōcē unga age, <<Uyesu, uyita umum ri ivang Iyerhango.>>

⁴³ Uyesu agōr unga age, <<Umun indēyiwa ungo idzidzerhe, irherē ungo uwuri iwu nggu umum ra afā.>>

Akpe Uyesu

(Umat 27.45-56; Umar 15.33-41; Uyoh 19.28-30)

⁴⁴ Awu idzingga atenuma, uzī udze utsire ananga kishoo utseku akara ataar aki urhē,

⁴⁵ ishāa unum isi irhangngge. Nu urhaburhe ukpuku uwe ri Iya-Num uvaar agbēra avaa.

⁴⁶ Uyesu atsarhi irhaknga akarhārḥā ayisa agē, <<A Ute, umum itsuka ipfumum ru ubokngo.>> Unga aka arherhe rimi amaa, unga akpea.

⁴⁷ Uteiya abi iwa ha aka anyā ifērḥe ha iki iko-rhe, unga akpoi Unum agōr agē, <<Awu idzidzerhe utsak uwurē arhiku uner.>>

⁴⁸ Ri ivang hā umbō kishoo aka akōng umō ra anang hā, anyāmbō ifērḥe ha iki iko-rhe, umbō akwēr ikōkmbō na azīmbō akimbō.

⁴⁹ Bōr kishoo abika ahwēng unga, utoma nggu akatserh abirabē aka adōsa unga adzeka abī Ugarhirhi, adēē ukuka, na azerhi ifērha ha.

Igwirhuwe Uyesu

(Umat 27.57-61; Umar 15.42-47; Uyoh 19.38-42)

⁵⁰ Unera nuwō itsoknga igburh Uyusuf, unying ru umbō akakū abi Uyahuda, bōr awu ra amēn na arhiku uner,

⁵¹ unga asi ibemunga ubinkpi abimbō aki iko-rhe. Unga adzeka abī Uyahuda, uteu Uarimatiya, na adzēu Iyerhe Unum.

⁵² Unga asok azīā ru Ubirhatu arhusa umbō adzowe ukom Uyesu.

⁵³ Mōcē unga acipuwe ukom hā, na akū atorho aka aze aberh ukpō, na atsuke ukpō ru udzak. Udzak ha uwe ru utai umbō aka asim ni ifa, ukpu-rukpi umbō aka anasi itsumbō uner umō.

⁵⁴ Unum hā uwu unum igbisha abin, unum ukpuku uwosha uku uyokpō.

⁵⁵ Akatsɛrh ha aka adzeka abĩ Ugarhirhi adɔsu Uyesu, asok adɔsu Uyusuf azĩ anyã udzaka na anyã ininu ukom iyornga uku unu umɔ.

⁵⁶ Mɔcɛ umbɔ abvui azĩmbɔ ri iya azĩ agbisha atsei isung na atsei akika adzuka. Ru unum ukpuku uwoshambɔ, umbɔ awosha ri ikpem.

24

Isisok ra akpe

(Umat 28.1-10; Umar 16.1-8; Uyoh 20.1-10)

¹ Ru unum inggbaashia ri inuma utɔva, ri igɔkpeka, akatsɛrh ha anyanga abinkɛ umbɔ aka agbisha azĩmbɔ ru udzaka.

² Umbɔ akpo utarh ukpuku utsim ru udzaka uku ugɔrhũkpɔ.

³ Bɔr umbɔ aka atsĩ, umbɔ asi inyãmbɔ ukom Uteijee Uyesu.

⁴ Umbɔ ana awe ri idzeu ifɛrhɛ ha, kanying inera ivaa idɛɛ ikhapa ru umbɔ, itsim atorho aka aterha ake arhang ru nyaki ishaa unum.

⁵ Akatsɛrh ha agũ iwei na asũrhã atsimbɔ ra abĩ, aner ha agɔr umbɔ agɛ, <<Awu use utsu umbi abee uner urhɛ ra abika akpukpe?

⁶ Unga ashia nggimi, unga aka asoka! Aka ayitu ubinkpi unga aka adɛyiwa umbi, unga aka awu nggu umbi ru Ugarhirhi.

⁷ Agɛ awu ufang umbɔ aka idzowe Ungwɛ-Ner ra abi arhim, umbɔ anyapuwe unga nu igãrhãmau ucucii, ru unum untaar unga awuri isoka ikei.>>

⁸ Mɔcɛ umbɔ ayitu irhɛmnga.

⁹ Ivangye umbɔ aka apfuri ra anang udzaka abambɔ asɔme abɔrɔ udom hã (11), angwẽ ime-sanga, nu irhe abɔɔ iferha ha.

¹⁰ Awu umbɔ Umaryamu Umagadarha, nggu Uyowana, nu Umaryamu uyisa Uyaku, nu akatserh abɔɔ aka awu nggu umbɔ, umbɔ asɔme abi itser Uyesu iferha ha.

¹¹ Bɔr umbɔ asi ibemumbɔ idzidzerhe akatserh ha, ubinkutsu umbɔ anyanga arherhe ha awu isheri itsi.

¹² Bɔr Ubitru asok atĩ azĩã ru udzaka, agba apfu, na anyã atorho ukpekũ, na abvui azĩã adzeidzeu iferha ha iki iwe.

*Nú utsĩndĩ Uimawu
(Umar 16.12-13)*

¹³ Ru unum hã ikɛi inera ivaa abika adɔsu Uyesu aka azẽrhã awuri izĩ ungwẽrhũ uteu ukpɔɔ ugburh Uimawu. Iderkpɔ iyongge akirhomita usɔka nu unying uzĩ Urusharhima.

¹⁴ Umbɔ anu irherhe nggu adɔka ru ubɛn ubinkpi uku ukorhe.

¹⁵ Umbɔ aka adẽẽ irherha arherhe iferhe ha nggu adɔkambɔ, Uyesu nibikanga adzeka aba azẽrhã nggu umbɔ.

¹⁶ Bɔr Uyesu asi ibeenga umbɔ ahwɛng uge awu unga.

¹⁷ Unga arhusa umbɔ age, <<Umbi azẽrhã na ani irherhu use ikivarhambi?>>

Umbɔ atsurha adẽẽ, unyẽẽmbɔ ughɔrhe.

¹⁸ Uning itsoka igburh Ukirhiyoba, arhusa unga age, <<Awu ungo ikiyikango uwu utsen ru Urusharhima ungo uku usi ihwɛngngo iferha ha iki ikorhe umɔ inum iyɛɛ?>>

19 Unga arhusa umbɔ agɛ, <<Iferhu use?>>

Umbɔ agɛ, <<Arherhu Uyesu uner Unazarat, uner uwuku usɔm Arherhu-Num, uner ijee ra arherhe nu ikikorhe ra asu Unum na anera kishoo.

20 Ikei ateiya abika adzowe idɛm-Num nu angg-baashi abɔɔ aka adzowe unga ra abi ijee Uroma, umbɔ atsuke unga ufai akpe, na anyapuwe unga nu igārḥāmau ucucii.

21 Bɔr umɛn ifosa ugɛ unga awuri ifai Uisrairha. Utoma rimi, iferha ha iki ikorhe kishoo unum untaar nukpi.

22 Utoma rimi, akatsɛrhɛmɛn abɔɔ adzaa umɛn idzeu. Umbɔ azĩmbɔ ru udzaka ri igɔ ukpea ukpire,

23 bɔr umbɔ asi ikpombɔ ukom iyornga. Umbɔ asok aba agɔr umɛn ugɛ umbɔ anyāmbɔ irhi, ípfu itser-Num igɔr umbɔ igɛ awu nggu urhɛ.

24 Mɔcɛ abimɛn abɔɔ asok azĩmbɔ ru udzaka azĩ anyā rimi hā ru nyaka akatsɛrh ha aka arherhe, bɔr umbɔ asi inyāmbɔ unga.>>

25 Unga agɔr umbɔ agɛ, <<Umbi adzunu use umbi rimi, amɛnmɛn adōrhũ use rimi, ri iwe ru imangmang abinkɛ kishoo abika asɔm Arherhu-Num aka arherhe!

26 Asi iwea ufang Ukiristo aka ihwa ayetnum ri iferha ha na atsĩ ri ikpikpoinga?>>

27 Na atirhi ru imesu Umusa nu iyi abika asɔm Arherhu-Num kishoo, asɔme umbɔ arherhe aki-rakɛ aka awe ri itsinga ri itseng Arherhu-Num kishoo.

28 Umbɔ aka ayoku ungwērḥũ uteu ha umbɔ aka izĩ, unga akorhe ugɛɛ unga awuri itang.

29 Umbɔ angipa unga agɔr agɛ, <<Usei nggu umɛn, unuma aka amaanga.>> Nggee unga azĩ asesa nggu umbɔ.

30 Ivangye unga aka aseɪ igha ubingha nggu umbɔ, unga anyangu uborodi, atar uwɛɛ adzowe Unum, na atsɔka adzowe umbɔ.

31 Mɔcɛ asumbɔ ayanga, umbɔ ahwɛng unga ikɛi, nu unga agwira ri inyĩnyāmbɔ.

32 Umbɔ arhusa adɔkambɔ agɛ, <<Anggɔm asi itsu amɛnmɛn ayiruke ri ivangye unga aka arherhe arherhe nggu umɛn ru utsĩndĩ na amesuwa umɛn itsɛng Arherhu-Num?>>

33 Kanying umbɔ asok azĩmbɔ Urusharhima, umbɔ azĩ akpo abɔrɔ udom hā (11) ananga unying na abirabɛ aka awu nggu umbɔ.

34 Anu igɔr agɛ, <<Awu idzidzɛrhe! Uteijee aka asoka, adzekanga ru Usiman!>>

35 Mɔcɛ umbɔ ikivarhambɔ adzowe isarhe ubinkpi uku ukorhe ru utsĩndĩ, ru nyaka umbɔ aka ahwɛng Uyesu ri itsɔku uborodi.

*Uyesu adzeka ra angwɛ imesanga
(Umat 28.16-20; Umar 16.14-18; Uyoh 20.19-23;
Aiy 1.6-8)*

36 Ivangye umbɔ aka adɛɛ irherha arherhe ifɛrha ha, akpurha anyā Uyesu akapɛng adɛɛ ra ateumbɔ, na agɔr umbɔ agɛ, <<Ididɔɔr iwe nggu umbi.>>

37 Bɔr umbɔ agbipa iwei ifɛr umbɔ, umbɔ akaiferhko agɛ umbɔ anyā imārhā.

38 Unga agɔr umbɔ agɛ, <<Awu use utsu umbi agũ iwei, awu use umbi anu icang ikɛi ra amɛnmɛnmbi?

39 Àka arhi abokmum, nu adakmum. Awu umum nibikami! Àka abanga umum agũ. Imārḥā ishingge ri ijuε nggu apfupfu ru nyaka umbi aka agũ ru umum.>>

40 Ivangye unga aka arherhe rimi, unga adeyiwe umbɔ aboknga nu adaknga.

41 Bɔr umbɔ ana acang ra amɛnmbɔ, ri itsi anggɔm nu idzeu akarḥārḥā, unga arhusa umbɔ age, <<Umbi awembi ru ubingha ri nggimi?>>

42 Umbɔ adzowe unga awushu uberh uwuku uvum.

43 Unga ayei atāi ra asumbɔ.

44 Unga agɔr umbɔ age, <<Arherhamum ha rake, umum iki ideyiwa umbi rimɔ̃ umum iki iwu nggu umbi. Uge awu ufang abina kishoo aka itsuafer ri itsimum umbɔ aka atseng ri Íkpem Umusa, nu abvur abika asɔm Arherhu-Num, nu Ambom.>>

45 Mɔce unga ayanguwe amɛnmbɔ umbɔ ahweng itseng Arherhu-Num.

46 Unga agɔr umbɔ age, <<Itseng ḥā iye iki itseng ige awu ufang Ukiristo aka ihwa ayetnum na asoka ra akpe ru unum untaar.

47 Ni ige idzidzipa nu itsũwe arhim awuri idzowe isarhangge ri itsoknga, ra abĩā kishoo, awuri itirhi ru Urusharhima.

48 Awu umbi awuri idekuwe anera iferha iyeε.

49 Umum iwuri idenukũ ubinkpi Utɛmum aka abemuwa, bɔr aka adārḥā ru utepa utsɛku umbi aka iyei ijee iyiki idzeka afā.>>

*Ififũ Uyesu ra afā
(Umar 16.19-20; Aiy 1.9-11)*

⁵⁰ Ivangyε unga aka akũna umbɔ adzek azĩ akhapa ru Ubetani, unga abera aboka atsuke idorh ru umbɔ.

⁵¹ Unga aka adẽẽ itsuke umbɔ idorh, umɔ unga abɔruka umbɔ, ashupa unga afũmbɔ ra afã.

⁵² Mɔcε umbɔ adzowe unga igɔng na apfuri azĩmbɔ Urusharhima nggu anggɔm akarhãrhã.

⁵³ Uben unuma ikɛi umbɔ akɔng ru ufɔm Iya-Num anu ikpoi Unum.

Ibibemuwe-Num Iyiki Ifa Ru Dũya
Duya: Ibibemuwe-Num Iyiki Ifa Ru Dũya (New
Testament)

copyright © 2024 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Duya)

Translation by: Dũya Development Association

Contributor: SIL Nigeria

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-05-08

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 8 May 2025 from source files dated 8 May 2025

3ccd0531-8578-54e4-a023-62d4592e4b27